

GUSTAVE FLAUBERT

ISPITIREA
SFÂNTULUI
ANTONIU

TRADUCERE DE
AL. BOGDAN

BUCUREŞTI

Editura Institutului de Arte Grafice «EMINESCU», S. A.
Strada Parlamentului, 2

1925

BUCURESTI
Cota 5128 774 929
bventar

CC 318/11

862

B.C.U."Carol I" – Bucuresti

C774929

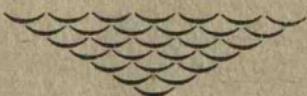
IN AMINTIREA
PRIETENULUI MEU

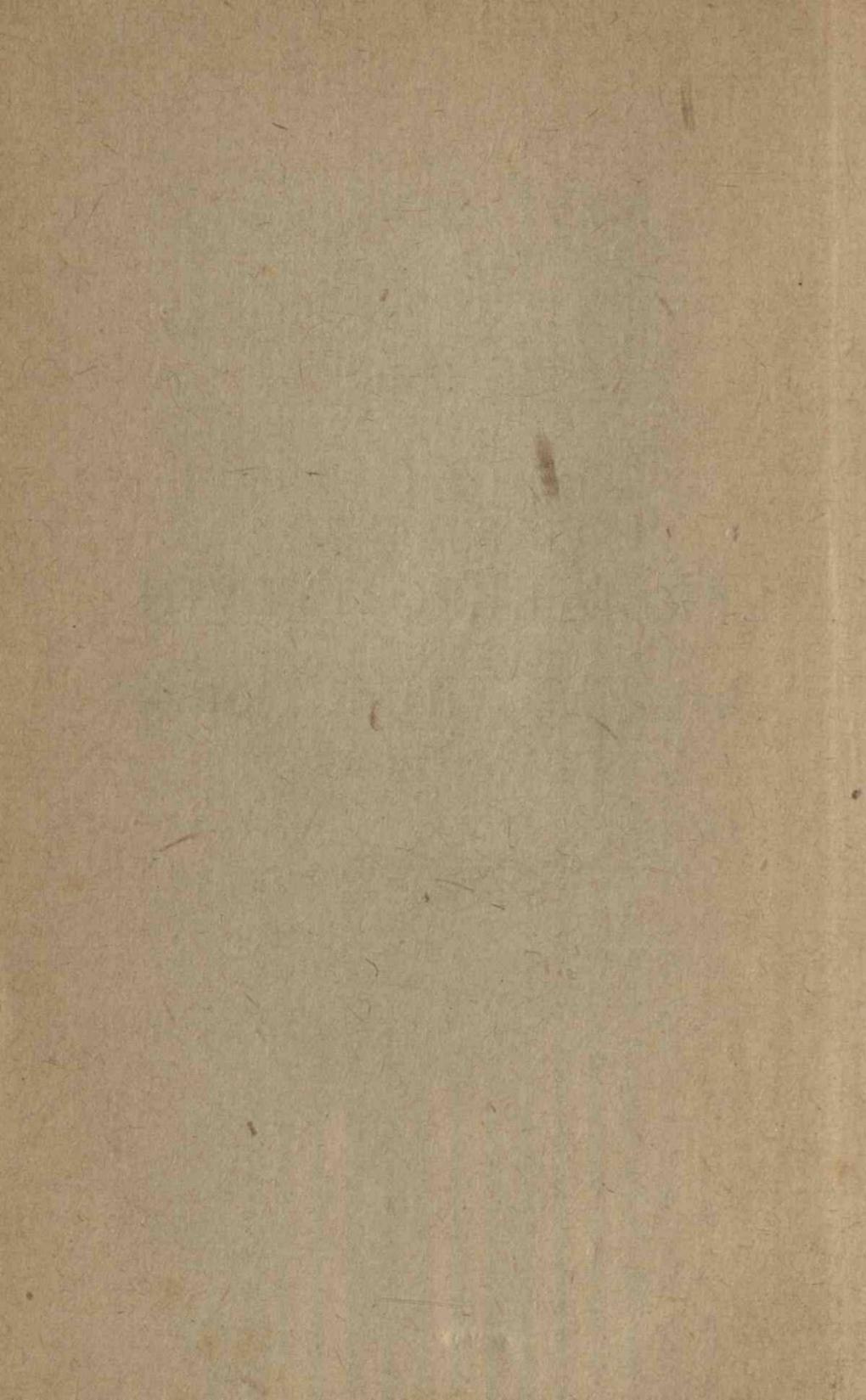
ALFRED LEPOITTEVIN

RĂPOSAT

LA NEUVILLE—CHANT—D'OISEL

IN 3 APRILIE 1848

ISPITIREA SFÂNTULUI ANTONIU

I

Era în Thebaida, în vârful unui munte, pe o platformă adusă ca o semilună și îngrădită cu bolovani.

Coliba pustnicului se află în fund. E făcută din trestii și lut, cu acoperișul scund, fără ușă. Înăuntru se deosebește un urcior și o pâine neagră; la mijloc, pe un trunchiu de lemn, o carte groasă; pe jos, pe alocuri, fire de rogoz, două sau trei rogojini, un coș, un cuțit.

La zece pași de colibă, se află o cruce lungă înfiptă în pământ; și, la celălalt capăt al platformei, un palmier încovoiat și bătrân se apleacă peste prăpastie, căci muntele se înalță ca zidul, și Nilul pare că face un lac la poalele râpelor.

Privirea este mărginită la dreapta și la stânga de îngrădirea de stânci. Dar în partea pustiului, ca niște plaje paralele, vaste dune unduoase, în siruri de un blond cenușiu, se întind unele în urma altora, suind mereu; — apoi, dincolo de nisipuri, în zare, lanțul libic alcătuiește un zid alb ca de cretă, aburit ușor de umbre viorii. În față, soarele scapătă. Cerul, la miază noapte, are o culoare cenușie luminoasă, pe când deasupra, la mijlocul bolții albastre, se înșiră nori de purpură rânduiți ca o coamă uriașă. Dungile

acestea de flacără se întunecă, întinsurile de senin prind a păli sidefate, tufișele, pietrele, pământul, totul acum e tare ca turnat în bronz; și, în cuprins plutește o pulbere de aur atât de măruntă, încât se topește în palpitul luminii.

SFÂNTUL ANTONIU

care are o barbă lungă, părul lung, și un surtuc de piele de capră, stă jos, cu picioarele încrucișate, impletind rogojini. Indată ce soarele a apus, scoate un suspin adânc, și privind în zare:

Incă o zi! O zi mai puțin!

Altădată, însă nu eram atât de păcătos. Înainte de scăpăratul zorilor, începeam rugăciunile; apoi, coboram la râu să caut apă, suiam cărarea aspră cu burduful la spinare și cântam laude Domnului. În urmă, mă desfătam rânduind totul în colibă. Imi luam sculele; căutam cu grija ca rogojinele să fie toate la fel și coșurile ușoare; căci cele mai mici fapte mi se păreau atunci datorii ce nu aveau nimic silnic.

La ceasuri hotărâte părăseam lucrul; și rugându-mă cu brațele întinse, simteam că o fântână de îndurare care se golea din înaltul cerului în inima mea. A secat, acum fântâna. Dece?

Merge prin îngrădirea de stânci, încet.

Toți m'au dojenit când am plecat de acasă. Mama căzu pe moarte, sora mea de departe îmi făcea semne ca să mă întorc; și cealaltă plânghea, Ammonaria. Copilul pe care-l întâlneam în fiecare seară la marginea fântânii, când aducea bivolii, a fugit după mine. Înelele dela picioarele

ei străluceau în pulbere, și tunica deschisă pe șolduri flutura în vânt. Pustnicul bătrân care mă luase a certat-o din mers. Cămilele noastre galopau mereu; și nu am mai revăzut pe nimeni.

Mai întâi, mi-am ales locuința în mormântul unui Faraon. Dar o vrajă trece prin aceste palate subpământene, în cari întunecimile par îngroșate de fumul vechiu al mirodeniilor. Din adâncul sarcofagiilor auziam eşind un glas tânguios care mă chema; sau chiar vedeam mișcându-se, deodată, blestemățiile zugrăvite pe ziduri; și am fugit până la țărmul mării Roșii într'o cetățue în ruină. Acolo, aveam tovarăși scorpionii ce se tărau printre pietre, și deasupra capului, aveam mereu vulturi cari se rotiau pe cerul albastru. Noaptea, eram sfâșiat de ghiare, mușcat de ciocuri, atins de aripe moi; și draci spăimântători, urlându-mi în urechi, mă răsturnau la pământ. Odată chiar, oamenii unei caravane care se ducea spre Alexandria m'au scăpat, luându-mă cu ei.

Atunci, am vrut să învăț lângă bunul moș Dydym. Deși era orb, nimeni nu-l întrecea în cunoașterea Scripturei. Când lectia era sfârșită, se sprijinea de brațul meu ca să se plimbe. Il duceam pe Paneum, de unde se vede Farul și largul mării. Ne intorceam în urmă prin port, trecând pe lângă oameni de toate neamurile, până la Cimerienii îmbrăcați în piei de urs și Gymnosofiștii dela Gange frecați cu balegă de vacă. Dar necurmat câte o bătae se isca pe uliți, din cauza Evreilor ce nu vroiau să plătească birul, sau din cauza răsvrătiților cari cătau să gonească pe Romani. Deal fel, orașul este plin de eretici, de învățăcei de ai lui Manes, Valentin, Basilide, Arius, — toți punând stăpânire pe tine pentru a discuta și a te convinge.

Cuvântările lor îmi revin uneori în minte. De geaba nu le dai ascultare, — te turbură.

Am căutat adăpost la Colzim; și pocăința mea fu atât de înaltă, încât nu mai mi-era frică de Dumnezeu. Cățiva s'au strâns în jurul meu ca să se facă sihaștrii. I-am silit să urmeze învățăminte folositoare, din ură față de ciudăteniile gnosticilor și față de spusele filozofilor. De pretutindeni mi se trimetea vorbă; lumea venea să mă vadă din depărtări.

In acest timp, poporul schingiuia pe credincioși, iar setea de mucenicie mă aduse la Alexandria. Prigoana încetase de trei zile.

Pe când mă întorceam, un val de oameni mă opriră în fața templului lui Serapis. Mi s'a spus că era o ultimă pildă pe care guvernatorul voia să o dea. În mijlocul porticei, în bătaia soarelui, o femeie goală era legată de o coloană, doui soldați biciuind-o cu harapnice; la fiecare lovitură întregul ei trup se încovoia. S'a întors, cu gura deschisă; — și pe deasupra mulțimei, prin părul lung care-i ascundea față, mi s'a părut că recunosc pe Ammonaria...

Totuși... aceasta era mai mare..., și frumoasă..., minunată!

Iși trece mâinile pe frunte.

Nu! nu! nu vreau să mă gândesc!

Altă dată, Athanase m'a chemat să-l ajut împotriva Arianilor. Totul s'a mărginit la țipete și batjocoriri. Dar, de atunci, a fost vorbit de rău, i s'a luat scaunul și a fost pus pe fugă. Unde o fi, acum? nu știu! Au atât de puțină grijă să-mi dea de știre. Toți apostolii mei m'au părăsit, Hilarion ca și ceilalți!

Avea poate cincisprezece ani când a venit; și mintea lui era atât de dornică de a ști, încât îmi punea în fiecare clipă întrebări. Apoi, asculta cu înfățișarea gânditoare; — și lucrurile de cari aveam nevoie mi le aducea fără șoaptă, mai sprinten ca o căprioară, vesel de altfel, încât ar fi făcut să râdă și pe patriarhi. Tineam la el ca la copilul meu.

Cerul e roșu, pământul negru în întregime. Sub răbufnirile vântului brazde întregi de nisip se finalță ca giulgiurile întinse, apoi cad. Printr'o geană de senin, deodată trec pasări în stol triunghiular asemenei unei bucăți de metal, din care numai marginile freamătă.

Antoniu le privește.

Ah! cum ași vrea să mă duc cu ele!
 De câte ori, astfel, nu am privit cu dor corăbile lungi, ale căror pânze seamănă cu aripele, și mai ales când duceau departe pe aceia pe cari îi primisem la mine! Câte bucurii simțite împreună! De câte ori nu ne-am spus dorurile! Nici unul nu m'a mișcat mai mult, decât Ammon; îmi povestea călătoria sa la Roma, Catacombele, Coliseul, credința femeilor strălucite, atâtea altele!.. și n'am vrut să plec cu el! De unde îmi vine încăpățânarea de a continua o asemenea viață? Aș fi făcut mai bine dacă rămâneam la călugării din Nitria, căci mă rugau atâtă! Fiecare stă într'o chilie deosebită, vorbind însă între ei. Dumineca, trâmbița îi adună la biserică, unde se văd atârnate trei gârbace, cari servesc la pedepsirea vinovaților, hoților și a celor intrați fără voe, căci învățămintele lor sunt aspre. Ei nu duc totuși, lipsa anumitor bucurii. Cre-

dincioșii le aduc ouă, fructe și chiar scule bune de scos spinii din picior. Sunt și podgorii lângă Pisperi, iar aci dela Pabena au o plută cu care se duc să caute merinde.

Dar ași fi slujit mai bine pe frații mei, dacă ași fi fost numai preot. Ajuți pe sărmani, împărți grijania, ești om cu vază în familii.

De altfel, nu toți laicii sunt afurisiți, și nu atârna decât de mine ca să fiu... de pildă... gramatic, filozof. Ași avea în odae un glob de trestie, ași sta mereu cu tăblițele în mână, ași avea băeți tineri în jurul meu, și la poartă, drept firmă, o coroană de laur agățată.

Dar e prea multă trufie în aceste izbânci. Soldat ar fi fost mai bine. Eram voinic și îndrăsneț, — destul ca să întind otgoanele aruncătoarelor de bolovani, să trec prin păduri intunecoase, să intru cu chivăra pe cap în orașele fumegânde! Nimic nu mă împiedeca, de asemenei, să cumpăr cu banii mei o slujbă de vameș la un pod, și călătorii m'ar fi învățat întâmplări, arătându-mi în bagajele lor o sumă de lucruri ciudate.

Neguțătorii din Alexandria se plimbă în zilele de sărbătoare cu luntrea pe râul Canope, și beau vin din potire de lotus, în zgomotul tamburinelor cari fac să se zgudue cărciumile dealungul malului! Mai departe, arborii tăiați în forme țuguiate, apără împotriva vântului de miazăzi fermele liniștite. Acoperișul caselor înalte se sprijină de coloane subțiri, apropriate ca zăbrelele unei ferestre; și printre ele stăpânul, întins pe un jălt lung, își zărește toate ogoarele în jurul lui, cu vânători prin grâu, teascul unde se culege via, boii dela treerat. Copiii săi se joacă în țărâna; soția se aplecă să-l sărute.

Din întunecimea alburie a nopții, apar ici și colo boturi ascuțite, cu urechi ciulite și ochi strălucitori. Antoniu se duce spre ele. Bolovani se desprind, fiarele fug. Era o cireadă de șacali.

Unul singur a rămas, stând în două labă, cu trupul arcuit și capul înclinat într'o parte, cu înfățișarea plină de teamă.

Ce frumos e! ași vrea să-l mângea cu mâna pe spinare, ușor.

Antoniu șueră, ca să-l facă să vie. Șacalul pierde.

Ah! se duce după ceilalți! Ce singurătate! Ce plăcătul!

Râzând amar:

E o viață atât de frumoasă să îndoești la foc lemne de palmier ca să faci bâte ciobănești, și să împletești coșuri, să coși rogojine, și apoi să schimbi toate astea cu Pribegii pe pâine care-ți rupe dinții! Ah! sărmanul de mine! nu se mai sfârșește odată! Mai bine moartea! Nu mai pot! Destul! Destul!

Isbește cu piciorul în pământ, și cu pași repezi ocolește stâncile, apoi oprindu-se fără suflare, izbucnește în plâns și se culcă pe jos, într'o rână.

Noaptea e liniștită; mii de stele clipesc; nu se aude decât zgometul uriașilor păianjeni de Tarent.

Brațele crucii fac o umbră pe nisip; Antonin, care plângă o zărește.

Ce slab sunt, Doamne! Curaj, trebuie să mă scol!

Intră în colibă, scoate un tăciune din spuză, a-prinde o torță și o sprijină pe trunchiul de lemn, ca să lumineze cartea groasă.

Dacă ași lua... Viața Apostolilor?... da!.. ori-unde!

„El văzu cerul deschis, și o pânză întinsă ale cărei colțuri coborau, și în care se aflau tot felul de dobitoace pământești și fiare sălbatece, serpi și pasări; și un glas îi zise: Petre, scoală-te! omoară, și mănâncă!”

Deci, Domnul voia ca apostolul său să mă-nânce de toate?... pe când eu...

Antoniu rămâne cu bărbia în piept. Foșnetul pa-ginilor mișcate de vânt, îl face să ridice capul, și citește:

„Evreii omorîră cu paloșe pe toți dușmanii lor, și făcură un mare măcel, astfel încât fură stă-pâni pe viața și pe moartea celor pe cari îi pizmuiau”.

Urmează numărătoarea oamenilor uciși de ei: șaptezeci și cinci de mii. Suferiseră atâtă! De altfel, dușmanii lor erau dușmanii adevăratului Dumnezeu. Și cum trebue să se fi bucurat că se răzbună, măcelăring pe iubitorii de chipuri cioplite! Cetatea desigur gêmea de morți! Erau în pragul grădinilor, pe scări; la o astfel de înălțime ajungeau în odăi, încât ușile nu se mai puteau închide!... — Dar iată că mă scufund în gânduri de omor și sânge!

Deschide cartea în altă parte.

„Nabuchodonosor se închină cu fața la pământ și proslăvi pe Daniel.“

Ah! Ei bine! Prea-Inaltul ridică pe profetii săi deasupra regilor; acesta totuși trăia în ospături, mereu îmbătat de desfătări și trufie. Dar Dumnezeu, ca pedeapsă, l-a prefăcut în vită. Mergea în patru labe!

Antonin începe să râdă; și deschizând brațele, cu vârful degetelor, răsfoește fără să vrea cartea. Privirea îi cade pe această frază:

„Ezechias se bucură foarte de sosirea lor. Le arătă parfumurile lui, aurul și argintul, toate mirodeniile, esențele, toate vasele scumpe, și tot ce se găsea în comorile lui.“

Imi închipui... că se vedea ridicate până în tavan mormanele de pietre scumpe, diamante, galbeni persani. Un om care stăpânește o îngrămadire atât de mare de bunuri nu mai e la fel cu ceilalți. El se gândește mânuindu-le că ține produsul unei câtimi nemăsurate de munci, că ține parcă viața noroadelor, pe care a supt-o și poate să o risipească. Iată o măsură de folos regilor. Cel mai înțeleapt dintre toți nu a făcut altfel. Corăbiile îi aduceau fildeș, maimuțe... Dar unde e?

Răsfoește iute.

Ah! Iată:

„Regina din Saba, cunoscând faima lui Solo-

mon, veni să-l ispitezăcă, spunându-i ghicitori“.

Cum nădăjduia să-l ispitezăcă? Diavolul a voit și el să ispitezăcă pe Isus. Dar Isus a izbândit fiindcă era Dumnezeu și Solomon mulțumită poate învățăturii sale de vrăjitor. E măreață, învățătura aceasta! Căci lumea, — după cum m'a lămurit un filozof,—face un întreg, ale cărui părți, au înrăurire unele asupra altora, ca mădu-larele aceluiasi trup. E vorba să cunoști iubirile și respingerile firești ale lucrurilor, apoi să le pui în mișcare... S'ar putea deci schimba ceeace pare a fi orânduire nestrămutată?

Atunci, cele două umbre desenate în spatele lui de brațele crucii se întind înainte. Ele formează ca două coarne mari; Antonin strigă:

Ajutor, Doamne!...

Umbra a revenit la locul ei.

Ah!... era o părere! nimic altceva! — Degeaba îmi frământ mintea! Nu am nimic de făcut!... absolut nimic de făcut!

Se aşeză și își încrucișează brațele.

Totuși... am crezut că simt apropierea... Dar dece ar veni?... De altfel, parcă nu cunosc eu vicleșugurile „Lui“? Am gonit dela mine pe călugărul pocit care-mi dăruia, râzând, pâinuțe calde; pe centaurul care încerca să mă ia pe spinarea lui; — și pe copilul acela negru ivit în mijlocul nisipurilor, care era foarte frumos, și care mi-a spus că se numește duhul destrăbălării.

Antoniu umblă de colo până colo, iute.

Prin tagma mea s'a clădit multimea aceasta de schituri, pline de călugări, ce poartă pe piele brâuri ţepoase, sub blănurile de capră, și sunt atât de mulți încât ar putea să facă o armată! Am întâlnit de departe pe bolnavi; am gonit dracii; am trecut fluviul în mijlocul crocodililor; împăratul Constantin mi-a scris trei epistole; Balacius, care scuipase pe ale mele, a fost sfâșiat de proprii lui cai; poporul din Alexandria, la ivirea mea se bătea să mă vadă, și Athanase m'a însoțit arătându-mi calea. Dar am și pătimit! Iată mai bine de treizeci de ani de când stau în pustiu, gîmând mereu! Am dus în spinare optzeci de livre de bronz ca Eusebiu, mi-am lăsat trupul să-l înțepe gângăniile cum a făcut Macarie, am stat cincizeci și trei de nopți fără să închid ochii ca Pacom; și cei cărora li se tăie capul, cărora li se zmulge carneia cu cleștele sau cari sunt arși pe rug, au mai puțină tărie, poate, dat fiindcă viața mea este o neîntreruptă mucenicie.

Antoniu se domolește.

Desigur, nimeni nu e chinuit mai greu decât mine! Inimile milioase pier. Nu mai mi se dă nimic. Mantia mi s'a învechit. Nu mai am tărlici, nu am măcar un blid! — căci, am împărtit săracilor și rûdelor tot ce am avut, fără să păstreze un ban. Fie numai ca să am sculele trebuincioase muncii mele, mi-ar trebui parale. Oh! nu multe! o sumă mică!.. Aș fi cumpătat.

Părinții din Niceea, în antirii de purpură, sedeau ca magii, pe tronuri, dealungul zidului; și au fost îmbuibați la un ospăt și copleșiți cu laude, mai

ales Pafnute, fiindcă e chior și șchiop de când cu prigoana poruncită de Dioclețian! Impăratul î-a sărutat orbita goală de mai multe ori; ce prostie! De altfel, Conciliul avea membrii atât de ticăloși! Un episcop din Scythia, Theofil; un altul din Persia, Ioan: un păzitor de vite, Spiridion! Alexandru era prea bătrân. Athanase ar fi trebuit să arate mai multă blândețe Arienilor, ca să mai lase și ei la tocmeală.

Cum era să facă părinții aceasta! Nici n'au vrut să mă asculte! Cel care vorbea împotriva mea, — un Tânăr înalt cu barba încreștită, — îmi zvârlea, cu o infățișare liniștită, răspunsuri violene; și, în vreme ce îmi căutam vorbele, mă priveau cu ochi răi, lătrând ca hienele. Ah! dece n'am putut să fac pe Impărat să-i surghinească pe toți, sau măcar să-i bată, să-i strivească, să-i văd suferind! Eu nu sufăr oare destul?

Se sprijină, clătinându-se, de colibă.

Ce sfârșală! am postit pprea mult! Dacă ași mâncă... numai odată, o bucată de carne.

Inchide ochii, lâncezind:

Ah! carne roșie... o ciorchină de struguri să mușc din ea!.. Lapte covăsit ce tremură în blid!

Dar ce am?... Ce am oare?... Simt că-mi crește inima ca marea ce se umflă în fața furtunii.

O nesfârșită moleșală mă copleșește, și în aerul fierbinte curg parcă parfumuri de femei. Dar nici o femeie, n'a venit...

Se întoarce spre poteca dintre stânci.

Pe aci vin, legănate în litiere purtate pe brațe

negre de eunuci. Coboară și încrucișându-și mâinile încărcate cu inele, îngenunchiază. Îmi povestesc neliniștile lor. Nevoia unei voluptăți supraomenești le chinue; ar vrea să moară, au văzut în vise zei cari le cheamă; — și poalele rochiilor cad pe picioarele mele. Le alung, „Oh! nu, spun ele, nu încă! Ce trebuie să fac?” Orice canon le-ar place. Ele cer pe cele mai maștere, cer să împart cu ele pocăința mea, să trăiască cu mine.

E mult de când nu am mai văzut femei! Poate că au să vină? dece nu?.. Dacă deodată... azi auzi sunând zurgălăi de catăr pe munte. Mi se pare că...

926
Antoniu se agață de o stâncă. Ia capătul potecii; se apleacă și străpunge cu privirile întunericul.

744
Da! colo, în fund de tot, o mulțime se mișcă; par oameni cari dibuesc drumul. E pe aci! Se înșală.

Chemând.

Pe aci! vino! vino!

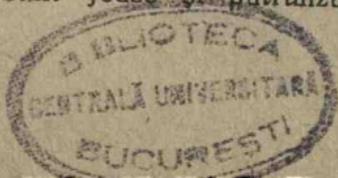
Eoul răspunde: Vino! vino!
Brătele ii cad în jos. Înmărmurit:

Ce rușine! Ah! sărmane Antoniu!

Și îndată, aude șoapte: „Sărmane Antoniu!”.

E cineva? răspunde!

Vântul cântă trecând printre stânci; și în răsunetele nelămurate, el deosebește VOI ca și când aerul ar cuvânta. Sunt joase și pătrunzătoare, — șiueră.

CEA DINTAIU

Vrei femei?

A DOUA

Mari grămezi de aur, poate?

A TREIA

Un paloș lucitor?

CELELALTE

- Intreg norodul te proslăvește.
- Adormi!
- Ii vei doborî.

În acelaș timp lucrurile se transformă. La poalele stâncii, bătrânul palmier, cu mănușchiul său de frunze galbene, se schimbă în trupul unei femei, apliecată peste prăpastie, cu părul lung, fluturând în abis.

ANTONIU

se întoarce spre colibă; și scaunul pe care se află carteia groasă, cu paginile încărcate de litere negre, i se pare un copăcel acoperit cu totul de rândunici.

Fără îndoială era jocul de lumini al torții!...
S'o stingem!

O stinge, întunericul este adânc.

Și, deodată, trec prin mijlocul văzduhului, mai înainte un șuvoiu de apă, în urmă o curfizană, un colț de templu, un chip de soldat, un car cu doi cai albi, cari sar în două picioare.

Aceste vedenii se ivesc deodată, svâcnite pe fondul nopții, ca picturile stacojii de pe abanos.

Mișcarea lor se iuștește. Trec prin față amețitor.

Alteori, se opresc și se destramă treptat, se șterg sau sboară, și îndată altele vin.

Antoniu închide pleoapele.

Se înmulțesc, îl înconjură, îl împresoară. O spaimă nespusă îi năvălește în piept și nu mai simte decât o ghiară ce-l sfâsie lăuntric. Cu toată larma din capul său, simte totuși o liniște grea care-l desparte de lume. Încearcă să vorbească; zadarnic! Pare că închegarea întreagă a ființei sale se desface; și, neputând să mai îndure, Antoniu cade pe rogojină.

II

Atunci o umbră mare, — mai străvezie decât o umbră firească, — și pe care alte umbre o împodobesc dealungul marginilor ei, se arată pe pământ.

E Diavolul, sprijinit în coate pe acoperișul colibei și având sub aripe, — ca un liliac uriaș care-și alăptea puii, — cele Șapte Păcate Capitale, ale căror capete ce se strâmbă, se întrezăresc nelămurit.

Antoniu, cu ochii mereu închiși, se desfată de nemîșcarea lui; întinzându-și mădularele pe rogojină.

I se pare moale rogojina, tot mai moale, ca o saltea, care se înalță, se face pat, patul o corabie; unde cliportesc lovindu-i coastele.

De o parte și de alta, se ridică două limbi de pământ negru, acoperite cu ogoare îngrijite, cu sicomori din loc în loc. Un zgomot de tobe și cântăreți răsună în depărtare. Sunt oamenii cari se duc la Canope să doarmă pe templul lui Serapis, ca să aibă visuri. Antoniu știe aceasta; — și plutește, împins de vânt, printre malurile canalului. Frunzele de papirus și florile roșii de lotus sfânt, mai mari ca omul, se înclină deasupra lui. E întins în fundul bărcii; o lopată, în spate, se tărăște prin apă. Din când în când se stârnește o adiere caldă, și trestiile subțiri se ciocnesc între ele. Murmurul undelor descrește. O toropeală îl cuprinde. Visează că e un pustnic din Egipt.

Atunci se ridică tresăriind.

Am visat?.. Era atât de vădit, încât mă tem că nu. Gâtlejul mă arde! Mi-e sete!

Intră în colibă, și dibuește la întâmplare, peste tot.

Pământul e jilav!.. A plouat? Uite! cioburi s'a spart urciorul!.. dar burduful?

Il găsește.

Gol! gol de tot!

Ca să cobor la râu, mi-ar trebui cel puțin trei ceasuri, și noaptea este atât de adâncă, încât nu ași vedea să mă îndrept. Leșin de foame. Unde e pâinea?

Dupăce a căutat îndelung, culege de jos o coaje mai mică decât un ou.

Cum? Au mâncaț-o șacalii? Ah, afurisiții!

Și mâniat, aruncă pâinea.

Abia a făcut acest gest, că iată o masă acoperită cu tot felul de bunătăți.

Fața de masă din byssus, vărgată ca panglicele sfincșilor, face cercuri luminoase. Pe ea se află greoaie ciosvărte de carne roșie, pești mari, pasări cu penile lor, fiare cu blana lor, fructe de o colorație aproape omenească; iar bucățile de ghiață albă și cupele de cristal violet schimbă reflexe între ele. Antoniu zărește în mijlocul mesei un mistreț scăldat în aburii ce-i es din toți porii, cu labele sub pântece, cu ochii pe jumătate închiși; — și gândul că poate să mânance această fiară enormă îl bucură nespus. Apoi,

sunt lucruri pe cari nu le-a mai văzut niciodată; tocături rumene, piftii de culoarea aurului, tocane în cari plutesc ciuperci ca nuferei pe un iaz, și spume atât de usoare, încât seamănă cu norii.

Și aroma lor îi aduce mirosul sărat al Oceanului, răcoarea fântanelor, parfumul pătrunzător al codrilor. Iși umflă nările cât poate; îi lasă gura apă; își spune că are bunătăți pentru un an, pentru zece ani, pentru toată viața!

Cu cât își plimbă pe bucate privirile lacome, alte bunătăți se îngrămădesc, făcând o piramidă, ale cărei colțuri se năruesc. Vinurile încep să curgă, peștii să sară, săngele clocoște în mâncări, miezul fructelor cărnoase se întinde ca buzele îndrăgostite; și masa î se înalță până la piept, până la bărbie, — având numai un singur taler și o singură pâine, ce se află chiar în fața lui.

Vrea să apuce pâinea. Alte pâini se arată.

Pentru mine!.. toate! dar...

Antoniu se dă înapoi.

In loc de una cât era, iată!.. E o minune, așa dar, aceiași pe care a făcut-o Domnul...

In ce scop? Ei! tot restul nu e mai puțin neînțeles! Ah! piei drace, piei drace!

Dă cu piciorul în masă. Aceasta pieră.

Nu mai e nimic? nu!

Răsuflă adânc.

Ah! ispitierea era vânjoasă. Dar cum m'am ferit!

Ridicând capul, se împiedecă de un lucru sunător.

Ce să fie?

Antoniu se apleacă.

Iacă! o cupă! cineva, călătorind a pierdut-o.
Se prea poate...

Iși udă degetul, și freacă.

Sclipește! metal! Totuși, nu văd ce e...

Aprinde torța și cercetează cupa.

E de argint, împodobită cu boabe pe margine,
cu o medalie în fund.

Face să sară medalia, scormonind cu unghia.

E o monedă care face... între șapte și opt
drăhme; nu mai mult! Dar ce-are afacere! așî putea
cu ea să-mi iau o blană de oae.

Un reflex al torții luminează cupa.

Nu se poate! de aur! da!.. întreagă de aur!

O altă piesă, mai mare, se află în fund. Sub
aceasta, găsește mai multe altele.

Dar aceasta face o sumă... destul de mare ca
să ai trei boi... un ogor!

Cupa este acum plină de piese de aur.

Haida-de! o sută de robi, soldați, o mulțime,
cu ce să cumperi...

Boabele de pe marginea cupei se desfac, formând
un șirag de perle.

Cu podoaba aceasta poți avea chiar pe femeea
Impăratului!

Antoniu răstoarnă șiragul în palmă. Tine cupa cu
mâna stângă și cu celaltă ridică torța că s'o lumineze
mai bine. Ca stropii ce curg din șipot, din cupă se
deșartă în șuvoiu neîntrerupt, — astfel încât să facă
o grămăjoară pe nisip, — diamante, rubine și safire
amestecate cu piese mari de aur, purtând efigii de regi.

Cum? cum? stateri, cicli, darici, ariandici! Alexandru, Demetrius, Ptolomeii, Cezar! dar nici unul din
ei nu avea atâtă! Voi putea să fac orice! nu voi mai
suferi! și razele acestea cari mă orbesc! Ah! mi se
umple inima de bucurie! ce bine e! da!... da!... încă!
nu e destul! Zadarnic le-ași zvârli mereu în mare,
tot mi-ar mai rămâne. Dece le-ași pierde? Am să
păstrez tot; fără să spun la nimeni; voi pune să-mi
sape în stâncă o cămară căptușită cu foi de bronz —
și voi veni acolo, să simt cum mi se înfundă călcâiele
în gramezile de aur; îmi voi vârâ brațele până în
coate, ca în sacii cu grâne. Vreau să-mi frec obrajii
cu ele, să mă culc peste ele!

Lasă torța să-i scape, ca să îmbrățișeze mormanul;
și cade cu pieptul la pământ.

Se scoală. Locul este cu desăvârșire gol.

Ce am făcut?

Dacă ași fi murit în clipa aceea, ar fi fost
iadul! iadul fără cruce!

Tremură din adâncul mădularelor.

Sunt oare afurisit? Ei nu! e vina mea! mă las să cad în toate capcanele ispiti. Nu se poate om mai tâmp și rău ca minne. Așî vrea să mă bat, sau mai de grabă să mă desfac din trupul meu! De prea multă vreme mă stăpânesc! Simt nevoie să mă răzbun, să lovesc, să ucid! e ca și când așî avea în suflet o haită de fiare sălbatece. Așî vrea, izbind cu securea, în mijlocul unei mulțimi... Ah! un pumnal! ..

Se repede la cuștitul său, pe care-l zărește. Cuștitul îi alunecă din mâna, și Antoniu rămâne sprijinit de zidul colibei, cu gura deschisă larg, nemîșcat, — cataleptic. (!

Total din preajma lui a dispărut. Se crede la Alexandria pe Paneum, munte artificial, încercuit de o scară răsucită ce se înalță în mijlocul orașului.

In fața lui se întinde lacul Mareotis, la dreapta marea, la stânga câmpia, — și, lângă el, un amestec de acoperișuri turtite, printre cari trec dela miazănoapte la miazăzi și dela răsărit la apus, două străzi ce se încrucișează formând în toată lungimea lor, un șir de portice cu ornamente corintiane. Casele cu acoperișuri povârnite, ce se ridică de lângă această înădită colonadă, au ferestre cu geamurile colorate. Din unele es în afară enorme colivii de lemn, prin cari aerul năvălește înăuntru.

Monumente de diferite arhitecturi se îngrămadesc unele lângă altele. Pilonii egipteni domină templele grecești. Obeliscurile apar ca niște lănci din crenelele de cărămidă roșie. În mijlocul piețelor sunt Hermeși cu urechile ciulite și Anubiși cu cap de câine. Antoniu zărește mozaicuri în curți, și covoare prinse de grinziile acoperișului. (!

Cuprinde, dintr'o singură privire, cele două porturi (Portul Mare și Eunostul), rotunde amândouă ca două circuri, despărțite printr'un zăgaz ce unește Alexandria cu insula stâncoasă pe care se ridică turnul Farului, în patru colțuri, înalt de cinci sute de coți și cu nouă caturi, — având în vârf o grămadă de cărbuni negri ce fumegă.

Mici porturi lăuntrice împart porturile principale. Stăvilarul, la fiecare capăt, se termină cu poduri aşezate pe coloane de marmură înfipte în mare. Corăbii cu pânze trec pe dedesubt; și grele lunte pline cu mărfuri, bărci încrustate cu fildeș, gondole cu corturi mici pe ele, trireme și bireme, tot felul de vase, alunecă pe ape sau zac lângă cheiuri.

In jurul Marelui Port, se află un sir neîntrerupt de clădiri regești: palatul Ptolemeilor, Muzeul, Posidium, Cesareum, Timonium în care s'a refugiat Marc-Antoniu, Soma care conține mormântul lui Alexandru; — pe când în celălalt capăt al orașului, după Eunost, se zăresc, într'o mahala, fabricile de sticlă, de parfumuri, de papirus.

Precupeți, hamali, vizitii de măgari, aleargă, se ciocnesc. Ici și colo, un preot al lui Osiris cu o blană de panteră pe umeri, un ostaș roman cu chivără de bronz, mulți arapi. In pragul prăvăliilor, femeile se opresc, meseriașii lucrează; și scârțaitul carelor face să zboare păsările cari ciugulesc de pe jos gunoaele măcelăriilor și resturile de pește.

Pe uniformitatea caselor albe, liniile străzilor pun ca o rețea neagră. Piețele pline de ierburi formează pe ea buchete verzi, uscătoarele văpsitorilor plăci de culori, podoabele de aur de pe frontonul templelor puncte luminoase, — totul cuprins în imensa îngrădire orală de ziduri cenușii, sub bolta cerului albastru, lângă marea nemîșcată.

Dar mulțimea se oprește privind spre apus, de unde vin enorme vârtejuri de pulbere.

Sunt călugării Tebaidei, investițiați în piei de capră, înarmați cu bâte, și urlând un cântec religios de răsboiu, cu refrenul acesta: „Unde sunt ei? unde sunt?“

Antoniu înțelege că vin să ucidă pe Arieni.

Deodată străzile se golesc, — și nu se mai văd decât picioare ridicate.

Singurateci sunt acum în oraș. Groaznicele lor ciomege, bătute în ghinturi, se învârtesc ca sori de oțel. Se aude zgometul lucrurilor sparte în case. Sunt și răstimpuri de liniște. Apoi, tipete sfâșietoare se ridică.

Dintr'un capăt în altul al străzilor, e o vâltoare de norod spăimântat.

Unii au sulige. Câteodată, două cete se întâlnesc, fac una; și grămadă alunecă pe lespezi, se desface, se potolește. Dar alții oameni cu părul lung se ivesc mereu.

Fire de fum se strecoară prin colțurile clădirilor. Canaturile ușilor în țăndări. Ziduri se prăbușesc. Grinziile tavanelor cad.

Antoniu găsește aci pe toți dușmanii săi, unul după altul. Recunoaște chiar dintre cei uitați înainte de a-i ucide, îl batjocorește, spintecă, sugrumă, izbește de moarte, tărăște pe bătrâni de barbă, strivește copiii, lovește pe răniți. Și toți se răsbună pe destrăbălare; cei ce nu știu să citească sfâșie cărțile; alții sparg, fac țăndări statuile, picturile, mobilele, lavițele, mii de lucruri delicate a căror intrebunțare ei nu o cunosc și cari, din această pricină, îi scot din fire. Din când în când, se opresc gâfâind, apoi încep iară.

Locuitorii, ascunși în curți, gem. Femeile ridică spre cer ochii în lacrimi și brațele goale. Ca să îmblânzească pe Singurateci, le îmbrățișează genunchii; ei le răstoarnă pe spate; și sângele țâșnește

până în tavan, cade în cascadă de-alungul zidurilor, curge șuvoaie din trunchiul cadavrelor decapitate, umple jghiaburile, face pe pământ mocirle întinse și roșii.

Lui Antoniu săngele i-a ajuns până la genunchi.

Merge prin sânge, soarbe picăturile căzute pe buzele lui, și tresare de placere simțindu-l pe trup, sub tunica de păr, care e udă leoarcă.

Noaptea vine. Imensul vuet se potolește.

Singuratecii au dispărut.

Deodată, pe galeriile ce mărginesc pe din afară cele nouă caturi ale Farului, Antoniu zărește linii groase și negre, cum ar fi corbii așezați pe crăci.

O mare oglindă de aramă, întoarsă spre largul mării, oglindește corăbiile de pe valuri.

Antoniu se desfată privindu-le, și pe măsură ce le privește, corăbiile sporesc.

Sunt îndesate într'un golf ce are forma unui corn. Înapoi, pe o limbă de pământ, se întinde un oraș nou, cu arhitectura romană, cupole de piatră, acoperișuri țuguiate, marmore roze și albastre, și cu o risipă de bronz bătut în capetele coloanelor, pe crestele caselor, în colțurile chenarelor. O pădure de chiparoși pe dealuri. Culoarea mării este mai verde, aerul mai rece. Pe munții din zare zăpadă.

Antoniu își cauță drumul, când, un om îl întâmpină și-i spune: „Vino! Te așteaptă!”

Trece prin for, intră într'o curte, se pleacă pe sub o poartă; și ajunge în fața palatului, a cărui fațadă este împodobită cu o statuie de ceară reprezentând pe împăratul Constantin ce răpune un balaur. Un bazin de porfir are în mijlocul său o scoică de aur plină cu fisticuri. Călăuza îi spune că poate să ia ceeace Antoniu face.

Apoi, păru că se pierde într'o însiruire de încăperi.

Se văd, de-alungul zidurilor de mozaic, generali dărind Impăratului pe palma întinsă orașe cucerite. Și peste tot, sunt coloane de bazalt, zăbrele impletite din fire de argint, jălțuri de fildeș, scoarțe ţesute în perle. Lumina cade din bolți; Antoniu merge mereu. Adie parfumuri calde; aude, uneori, zgomotul ușor de sandale. De veghe în sălițe, străjerii, — ce par automați —, poartă pe umeri bâte de coraliu.

In sfârșit, a ajuns într'o sală ce se termină în fund cu perdele de hiacinte, cari se dau în lături și descoperă pe Impărat, aşezat pe tron, cu vestmântul violet și încăltăminte roșie cu şireturi negre.

O coroană de perle încercuește părul lui rânduit în bucle simetrice. Are pleoapele grele, nasul drept, înfățișarea groaie și vicleană. În colțurile baldachinului întins deasupra capului său, se află patru porumbițe de aur, și la picioarele tronului stau așezăți două lei de zmalț. Porumbițele încep să cânte, leii să răgească. Impăratul își rotește ochii, Antoniu pășește înainte; și îndată, fără pregătiri, își povestesc întâmplări. În Antiochia, Ephes și Alexandria, templele au fost prădate și din statuile zeilor s-au făcut oale și tingiri; Impăratul râde cu poftă. Antoniu îl dojenește pentru îngăduința sa față de Norațieni. Dar Impăratul se mână; Norațieni, Arieni, Maleciani, de toți i s'a urât. Admiră însă episcopatul, căci creștinii ascultând de episcopi, cari țin de cinci sau sease dregători, e destul să câștigi pe aceștia, ca să ai de partea ta pe toți ceilalți. De aceea, a avut grija să le găsească sume însemnate. Dar disprețuește pe părinții Conciliului din Niceea. „Hai să-i vedem!” Antoniu îl urmează.

Și trec deadreptul pe o terasă.

Ea domină un hipodrom, plin de lume, și de pe care se înalță colonade, pe unde se plimbă restul mulțimii. În mijlocul câmpului de alergări se întinde

o platformă îngustă, având înșirate în lungime un templu mic al lui Mercur, statuia lui Constantin, trei șerpi de bronz încolăciți între ei, la un capăt ouă mari de lemn, și la celălalt șapte delfini cu cozile în sus.

În spatele chioșcului împăratesc, curtenii, dregătorii și patricianii se înșiră până la primul cat al unei biserici, ale cărei ferestre sunt împodobite cu femei. La dreapta se află tribuna partidului albastru, la stânga tribuna verzilor, jos o ceată de soldați, și la înălțimea arenei un rând de arcuri corintiane, formând intrarea în loji.

Alergările încep, caii să aliniază. Penaje înalte, prinse între urechile lor, se leagănă în vînt ca pomii; și caii zmucesc sărind, care în chip de scoici, mânate de surugii investmântați în zale multicolore, cu mâneci strâmte jos și largi la umeri, cu picioarele goale, cu barba și părul ras pe frunte, după moda Hunilor.

Antoniu este mai întâi asurzit de larma glasurilor. De sus până jos, nu vede decât fețe văpsite, vestimente împestrițate, plăci de argint; și nisipul arenei, alb de tot, care strălucește ca o oglindă.

Impăratul îi vorbește. Ii încredințează lucruri însemnate, tainice, îi mărturisește uciderea fiului său Crispus, îi cere chiar sfaturi pentru sănătatea sa.

În acest timp, Antoniu zărește sclavii din fundul lojilor. Sunt părinții Conciliului dela Niceea, în zdrențe, zvârliți acolo. Mucenicul Pafnute țesă coama unui cal, Teofil spală picioarele altuia, Ioan unge copitele unui al treilea, Alexandru strânge baligă într'un coș.

Antoniu trece în mijlocul lor. Îl inconjură, îl roagă să pue o vorbă bună, îi sărută mâinile. Mulțimea întreagă îi huiduese; și el se desfată de înjosirea lor, pește măsură. Iată-l ajuns unul din oamenii mari dela curte, sfătitor al Impăratului, prim ministru! Constantin îi pune coroana sa pe frunte. Antoniu o păstrează, găsind această cinste foarte firească.

Și, curând se arată din întuneric o sală vastă, luminată cu candelabre de aur.

Coloanele, pe jumătate pierdute în umbră, atât de înalte sunt, se înșiră în afara meselor, cari se prelungesc până în zare, — unde apar într-o aburire luminoasă, scări ce se suprapun, șiruri de arcade, statui uriașe, turnuri, și în fund un colț nelămurit de palat depășit de cedrii ce fac buchete mai negre pe fondul întunecat.

Oaspeții, încununați cu viorele, se sprijină în coate pe paturi foarte scunde. Dealungul acestor două rânduri, din amforele înclinate se toarnă vinul; — și în fund de tot, singur, cu tiara pe cap și acoperit de rubine, mănâncă și bea regele Nabucodonosor.

In dreapta și stânga lui, două procesiuni de preoți cu tichii țuguiate leagănă cădelnițe. Pe jos, sub masă, se târasc regii prinși, fără picioare și mâini, cărora le aruncă oase de ros; mai jos sunt frații săi, cu legături la ochi, — fiind orbi cu toții.

Gemete neîntrerupte se ridică din fundul temnițelor. Sunetelor liniștite și moi ale unei orgi hidraulice, le răspund corurile de voci; și simți că în jurul sălii există un întreg oraș nemărginit, un ocean de oameni, ale cărui talaze bat în ziduri.

Sclavii aleargă aducând bucate. Femei trec turnând în pahare, coșurile gem sub greutatea pâinilor; și o cămilă, încărcată cu burdufuri găurite, se plimbă, lăsând să curgă esență de verbine, ca să răcorească leșpezile.

Luptători se bat cu leii. Dansatoare, cu părul strâns în rețele, se învârtesc în mâini scoțând foc pe nări; scamatori negrii fac dibăcii; copii goi se bat cu bulgări de zăpadă, cari se sparg lovind argintaria clară. Larma este atât de uriașă, încât ai crede că e furtună, și un nor plutește deasupra ospățului, atât sunt de multă cărnurile și respirările. Uneori câte o schințeș

din marile torțe, zmulsă de vânt, trece prin noapte ca o stea care cade.

Regele își șterge cu brațul parfumurile de pe față. Mănâncă din vasele sfinte, apoi le sparge; își numără în sine corăbiile, oştirile, noroadele. Indată, din toane, va da foc palatului cu oaspeți. Socoate să reclădească turnul lui Babel și să răstoarne pe Dumnezeu.

Antoniu îl citește, de departe, pe frunte, toate gândurile. Ele îl pătrund, — și devine el însuși Nabucodonosor.

Curând, se satură de năvăliri și măceluri, și-l cuprindea pofta să se tăvălească în destrăbălare. De altfel, înjosirea a ceeace îngrozește pe oameni este o batjocură adusă spiritului lor, un mijloc mai mult de a-i ameji; și cum nimic nu e mai mărșav decât o bestie sălbatecă, Antoniu se aşeză în patru labe pe masă și mugește ca un taur.

Simte o durere în palmă, — o piatră, din întâmplare, l-a înțepat, — și se trezește din nou în fața colibei.

Ingrădirea de stânci e goală. Stelele clipește. Tăcere.

Încă odată m'am lăsat amăgit! Ce sunt lucrurile acestea? Ele vin din răsvrătirea cărnii. Ah! sărmane!

Se repede în colibă, ia un mănușchiu de frânghii, cari au la capete unghii de fer, se despoale până la mijloc, și ridicând fruntea spre cer:

Primește pocăința mea, o Doamne! nu o disprețui pentru neînsemnatatea ei. Fă-mi ascuțită suferința, îndelungă, sfâșietoare! A venit vremea La lucru!

Se lovește vânjos.

Ai!.. nu! nu! nici o milă!

Incepe din nou.

Oh! oh! oh! fiecare lovitură îmi jupoiae pielea,
îmi frânge oasele. Mă arde îngrozitor!

Ei! nu e mare lucru! te obicinuеstі. Îmi pare chiar...

Sе oprește. Apoi iară:

Haide, mișelule! hai odată! Bine! bine! pe brațe
pe spinare, pe piept, pe pântece, peste tot! Suerăți,
sfârcuri de bice, mușcați-mă, zmulgeți-mi
carnea! Așи vrea ca stropii săngelui meu să țâșnească până la stele, să-mi trosnească oasele,
să-mi scoată nervii! Clește înroșit, butuci de schin-
giuire, plumb topit! Mucenicii au suferit și mai
greu,! nu-i aşa, Ammonaria?

Umbra coarnelor Diavolului se arată din nou.

Așи fi putut să fiu legat la stâlp, lângă stâlpul
tău, față în față, sub ochii tăi, să rspund, stri-
gătelor tale cu suspinele mele; și suferințele
noastre s'ar fi amestecat, sufletele noastre s'ar fi
unit!

Sе bate cu furie.

Na! na! pentru tine! mereu!.. Dar iată că o
înfiorare mă pătrunde. Ce caznă! Si totuși ce
desfătare! parcă ar fi sărutări. Mi se topește
măduva! mor!

Si vede în fața lui trei călăreți pe măgari sălbateci,

învestmântați în mantii verzi, ținând în mână crini și semănând toți la chip.

Antoniu se întoarce și vede alii trei călăreți asemănători, tot pe măgari sălbateci, cu aceeași înfățișare.

Se dă înapoi. Atunci măgarii, toți deodată, fac un pas înainte și se freacă cu boturile de el, încercând să-i muște vestmântul. Glasuri strigă: „Pe aci, pe aci, e colo!“ Și stîndarde se ivesc dintre zidurile muntelui, capete de cămilă în căpestre de mătase roșie, asîni încărcați de bagaje, și femei acoperite cu văluri galbene, suite bărbătește pe cai bălțați.

Dobitoacele se culcă găfăind, sclavii se repet la baloturi, desfășoară covoare vărgate, împrăștie pe pământ lucruri ce strălucesc.

Un elefant alb, cu o rețea de aur pe spinare, vine scuturându-și pamponul de pene de struț, prins în frunte.

Pe spinarea lui între perne de lână albastră, cu picioarele încrucișate, cu pleoapele întredeschise și legându-și capul, stă o femeie atât de strălucitor învestmântată, încât răspândește raze în jurul ei. Multimea se încină până la pământ, elefantul își îndoae genunchii, și

REGINA DIN SABA

lăsându-se să alunece pe umărul lui până jos, coboară pe covoare și pășind spre sfântul Antoniu.

Rochia ei din brocart de aur, împărțită regulat prin șiraguri de perle, diamante negre și safire, îi strânge mijlocul ca într'o teacă strâmtă, pe care sunt săpate podoabe văpsite, ce înfățișează cele douăsprezece semne ale zodiacului. Are încălțăminte foarte înaltă. Un picior e negru și stropit cu stele de argint și cu o semilună, — celălalt, care este alb, e acoperit cu stropi de aur și are un soare la mijloc.

Mânicile largi, împodobite cu rubine și pene de pasări, îi lasă gol brațul mic și rotund, cu o brătară de abanos, și degetele ei încărcate de inele se sfârșesc cu unghii atât de ascuțite, încât vârfurile lor sunt aproape ca acele.

Un lanț de aur turtit, trecut pe sub bărbie, i se sue dealungul obrajilor, se încolăcește în formă de melc în jurul părului presărat cu pulbere albastră, apoi, coborând, îi atinge umerii și i se prinde pe piept printr'un scorpiون de diamant, care-și strecoară limbă printre sănii ei. Două perle mari și blonde îi atârnă de urechi. Marginile pleoapelor îi sunt pictate în negru. Are pe umărul obrazului stâng o aluniță brună din naștere; și respiră deschizând gura, ca și când cin-gătoarea ar strânge-o prea tare.

Leagănă, mergând, o umbrelă de soare verde cu mânere de fildeș, înconjurate cu clopoțel de culoarea coralilor; — și doisprezece pui creți de negrii îi poartă trena lungă a rochiei, al cărei capăt îl ține o maimuță, care-l ridică din când

Ea spune:

Ah! pustnic frumos! pustnic frumos! inima mi se zbate!

De mult ce am dat din picior de nerăbdare, mi s'a asprut pielea călcâiului, și mi-am spart o unghie! Trimeteam ciobani cari ședeau pe munți cu mâna streașină la ochi, și vânători cari strigau numele tău în păduri, și iscoade cari cutreerau toate drumurile, zicând fiecărui tre-cător: „L'ați văzut?“.

Noaptea, plângeam, cu fața înțoarsă la perete. Lacrimele mele, în cele din urmă, au făcut două găurele în mozaic, ca șivoaiele de apă în stâncile mării, căci te iubesc! Oh! da! mult.

Ii mânăe barba.

Hai, râzi, pustnic frumos! râzi odată! Sunt foarte zglobie, ai să vezi! Cânt din liră, dansez ca o albină, și știu o multime de povești săistorisesc, una mai plăcută decât alta.

Nu-ți închipui ce cale lungă am făcut. Iată că măgarii sălbateci ai vestitorilor verzi sunt morți de oboseală.

Asinii stau întinși pe pământ, fără să miște.

De trei luni de zile, au alergat fără odihnă cu o piatră în dinti ca să despice aerul, cu coada mereu dreaptă, cu genunchii mereu îndoiți, gonind mereu. Ca aceștia nu se mai găsesc! Ii aveam dela bunicul din partea mami, împăratul Saharil, fiul lui Iakhschab, el însuși fiu al lui Iaarale, care a fost fiul lui Kastan. Ah! dacă vor mai trăi, ii vom înhăma la o litieră, ca să ne întoarcem repede acasă! Dar... cum oare?.. la ce te gândești?

Ii cercetează mai de-aproape.

Ah! când vei fi soțul meu am să te îmbrac, să te parfumez, vei fi ras.

Antoniu rămâne nemîscat, mai țeapări ca un par, galben ca un mort.

Iată balsam din Ghenezareth, tămăe din capul Gardefan, răsină, scorțisoară, și silphium, bun de pus în sosuri. Înăuntru sunt broderii de Assur, fildeșuri dela Gange, purpură din Elisa; și cutia aceasta ca de zăpadă conține un burduf cu chalibon,

vin păstrat pentru regii Asiriei, — și care se bea curat dintr'un corn de licornă. Iată salbe, copci, plase, umbrele, pulbere de aur din Baasa, casiter din Tartessus, lemn albastru din Pandio, blănuri albe din Isedonia, rubine din insula Palesimonda, și scobitori făcute din peri de tachas, — animal dispărut care se găsește sub pământ. Pernele acestea sunt din Emath, și ciucurii aceştia pentru mantie din Palmira. Pe covorul acesta din Babilon, se află... dar vino, odată! vino!

Apucă pe sfântul Antoniu de mâncă. El se împotrivează. Regina urmează:

Tesătura aceasta subțire, care troznește ușor între degete cu un zgomot de schintei, este faimoasa pânză galbenă adusă de neguțători din Bactriana. Le trebuesc patruzeci și trei de dragomani în călătoria lor. Voi pune să ţi se facă din ea vestminte, pe cari le vei purta în casă.

Deschideți cărligele învălitoarei de sicomor, și dați-mi cutia de fildeș dela greabănușelefantului meu!

Sclavii scot dintr'o cutie ceva rotund acoperit cu un văl, și aduc o lădiță încărcată de dăltuiri.

Vrei oare pavăza lui Dgian-ben-Dgian, cel care a clădit Piramidele? iat-o! E făcută din șapte piei de balaur puse una peste alta, prinse cu surupuri de diamant, și cari au fost tabăcite în fierea ucigașului de părinți. Infățișază, pe o parte, toate bătăliile cari s-au dat dela descoperirea armelor, și, pe cealaltă, toate războaiele ce se vor da până la sfârșitul lumii. Trăznetul sare înapoi de pe ea, ca o mingie de plută. Am să-ți prind de brăț scutul acesta, și ai să-l porți la vânătoare.

Dar dacă ai ști ce am în cutiuța mea! Întoarce-o, încearcă de o deschide! Nimeni nu ar putea; sărută-mă; am să-ți spui.

Ia în mâini obrajii sfântului Antoniu, care o respinge cu brațele întinse.

Era într'o noapte când regele Solomon își pierduse capul. În fine am încheiat un târg. Se sculă și eşind pe furiș...

Se învărtește odată, în călcâiu, ca o sfârlează.

Ah! Ah! frumosule pustnic! n'ai să știi! n'ai să știi!

Își scutură umbrela, ai cărei clopoței sună.

Mai am și alte lucruri! Am comori închise în galerii unde te pierzi ca într'o pădure. Am palate de vară din împletituri de trestii, și palate de iarnă din marmoră neagră. În mijlocul lacurilor întinse cât mările, am insule rotunde ca monezile de argint, toate acoperite de sidef, și ale căror țărmuri scot sunete muzicale în bătaia talazurilor calde ce se rostogolesc pe nisip. Sclavii cuhniilor mele iau pasări din ogrăzile mele, și pescuesc peștele în eleșteele mele. Am dăltuitori ce stau fără intrerupere să-mi sape chipul pe pietre tari, turnători ce găfăe turnându-mi statuile, cunoscători cari amestecă sucul ierburilor cu esențe și fac paste. Am cusutoare cari tae stofele, argintari ce-mi lucrează bijuterii, femei ce-mi piaptănă părul, și pictori cari toarnă cu băgare de seamă pe păreții mei rășine în clocoț și le răcesc cu un evantai. Am femei în casă cât un

harem, o armată de eunuci. Am oștiri, am noroade! Am în sala dela intrare o gardă de pitici purtând pe spate trompete de fildeș.

Antoniu suspină.

Inham gazele, elefanții cu înaintași, părechi de cămile cu sutele, și sirepe cu coamele atât de lungi, încât le calcă cu copitele când aleargă, și cirezi cu coarne atât de mari încât trebuesc tăiate pădurile în fața lor când pasc. Am girafe cari se plimbă prin grădinile mele, și cari înalță capul pe streșinile acoperișului meu, când mă plimb după amiază.

Așezată într'o scoică și trasă de delfini, mă duc prin peșteri, unde ascult cum picură apa din turțuri. Mă duc în țările diamantelor, unde prietenii mei vrăjitorii mă lasă să aleg pe cele mai frumoase; apoi, mă urc din nou pe pământ și mă întorc acasă.

Scoate un șuerat ascuțit; — și o pasăre mare, care coboară din cer, se lasă pe creștetul Reginei, scuturându-i pulberea albastră de pe păr.

Penele ei, de culoare portocalie, par făurite din solzi metalici. Teasta sa mică, împodobită cu un moț de argint, înfățișează un chip de om. Are patru aripe, ghiare de vultur, și o coadă imensă de păun, pe care o desface rotundă în urma ei.

Apucă cu ciocul umbrela Reginei, se clatină puțin până să stea dreaptă, apoi își zbârlește toate penele și rămâne nemîșcată.

Mulțumesc, frumosule Simorg-anka! ție, căci mi-ai arătat unde se ascundeau iubitul! Mulțumesc! mulțumesc! vestitor al inimii mele!

Zboară ca dorul. Face înconjurul lumii în fiecare zi. Seara se întoarce; se aşază lângă culcuşul meu; îmi povesteşte ce a văzut, mările învolburate sub el cu peştii şi corăbiile lor, întinsele pustiuri privite de el din slava cerului, şi toate lanurile ce unduiau pe câmpuri, şi ierburile ce creşteau pe zidurile oraşelor părăsite.

Işi frânge mâinile, pătimăş.

Oh! dacă ai vrea, dacă ai vrea!... Am un chioşc pe o lînbă de nână în mijlocul istmului dintre două oceane. Plăci de sticlă lucesc pe părţile lui, e podit cu solzi de broască testoasă şi are uşi pe toate părţile. De sus, văd când mi se întorc corăbiile şi când norodul meu sue movila cu saci încunari. Vom dormi pe pufluşt mai moale ca norii, vom sorbi băuturile reci din coji de fructe, şi vom privi soarele prin rubine! Vino!...

Antoniu se dă înapoi. Ea se apropie; şi cu o voce supărată:

Cum? Nici bogată, nici dornică să-ţi plac, nici îndrăgostită? nu-ţi trebuie nimic din toate acestea, hai? ci mă vrei desfrânată, grasă, cu vocea aspră, cu părul de culoarea focului şi cu cărnuri ce se revarsă? Vrei mai bine un trup rece ca pielea şarpelui, sau poate ochi mari şi negri, mai intunecaţi decât peşterile sfinte? priveşte-mi ochii!

Antoniu fără să vrea, îl priveşte.

Pe toate câte le-ai întâlnit, dela femeea răspânditorilor ce cântă sub felinar, până la aristocrata ce sfoliază trandafiri din înălțimea litierei sale, pe toate formele întrezoarite, pe toate închipuirile dorinţei tale, întreabă-le! Nu sunt o femeie, sunt o

lume. Vestimentele mele nu au decât să cadă și vei descoperi în mine o însiruire întreagă de taine!

Lui Antoniu ii clănțănesc dinții.

Dacă ai pune degetul pe umărul meu, ar fi ca o dâră de foc prin vinele tale. Dacă ai avea un locșor cât de mic din trupul meu, te-ar cuprinde o bucurie mai vânjoasă decât cucerirea unei împărații. Intinde-ți buzele! Sărutul meu are gustul unui fruct ce ți s'ar topi în inimă! Ah! cum ai să te pierzi sub părul meu, cum ai să-mi sorbi pieptul, să rămâi aiurit de picioarele mele și ars de privirile mele, în brațele mele, într'un vârtej...

Antoniu face semnul crucii.

Mă disprețuești! adio!

Se depărtează plângând, apoi se întoarce:

Ești sigur? o femei atât de frumoasă!

Râde, și maimuța care ii ține poalele, ii ridică rochia.

Te vei căi, frumosule pustnic, ai să gemi! ți se va urî! dar puțin îmi pasă! ha! ha! ha! oh! oh!

Pleacă cu fața în mâini, sărind într'un picior, șonțac-șontâc...

Sclavii trec prin fața sfântului Antoniu, caii, cămăile, elefantul, femeile, măgarii încărcați din nou, puii de negrii, maimuța, călăreții verzi, ținând în mână crinii lor frânti; — și Regina din Saba, se depărtează, scoțând un fel de zvârcolitor sughiț, care seamănă cu hohote, de plâns sau cu un rânjet.

III

Când Regina a dispărut, Antoniu zărește un copil pe pragul colibei sale, și gândește:

E unul din servitorii Reginei.

Copilul acea e scund ca un pitic, și totuși îndesat ca un Cabir, pocit, cu înfățișarea sărmană. Părul alb îi acoperă capul uimitor de mare; și tremură sub o zdreanță, ținând în mână un sul de papirus.

Lumina lunii, care ese dintr'un nor, cade pe el.

ANTONIU

il privește de departe și-i e teamă.

Cine ești?

COPILUL

răspunde:

Fostul tău discipol Hilarion!

ANTONIU

Minți! Hilarion locuște de mulți ani în Palestina.

HILARION

M'am întors! eu sunt!

ANTONIU

se apropie, și-l privește.

Totuși, fața lui era strălucitoare ca zorile, nevinovată, veselă. A ta e intunecată și bătrână.

HILARION

Grele lucrări m'au obosit!

ANTONIU

Și vocea-i este schimbată. Are un sunet care te îngheță.

HILARION

Fiindcă mă hrănesc cu lucruri amare.

ANTONIU

Și părul tău alb?

HILARION

Am avut atâtea necazuri!

ANTONIU

În sine:

E cu puțință?...

HILARION

Nu am fost aşa de departe cum crezi. Pustnicul Paul a fost pela tine anul acesta, în luna lui Schebar. Sunt azi douăzeci de zile de când Rătăcitorii ţi-au dat pâine. Ai spus alaltăeri, unui luntraş să-ţi aducă trei poloboace.

ANTONIU

Ştie tot!

HILARION

Află chiar că nu te-am părăsit niciodată. Dar trece mult timp uneori fără să mă vezi.

ANTONIU

Cum aşa? E adevărat că mi-e mintea atât de turbure. Mai cu seamă în noaptea acesta...

HILARION

Toate păcatele Capitale au venit. Dar viclenele lor capcane se sfărâmă de un sfânt cum ești tu!

ANTONIU

Ah! nu!... nu! În fiecare clipă, simt că mă sfărăşesc! Dece nu sunt unul din aceia al căror suflet este totdeauna cutezător și inima neclintită, — ca marele Athanase, de pildă.

HILARION

A' fost hirotonisit în chip nelegiuș de către
șapte episcopi!

ANTONIU

Ce-are afacă! dacă meritele lui...

HILARION

Haida-de! un om trufaș, crud, uneltind mereu,
și în cele din urmă surghiunit ca nesătios.

ANTONIU

Defăimare!

HILARION

Nu vei nega că a vrut să mituiască pe Eustațiu,
vistiernicul pomenilor?

ANTONIU

E adevărat că se zice.

HILARION

A dat foc, din răzbunare, casei lui Arseniu.

ANTONIU

Vai!

HILARION

La conciliul din Niceea, a spus vorbind de
Iisus: „omul Domnului”.

ANTONIU

Ah! aceasta e un blestem!

HILARION

Și este așa de mărginit de altfel, încât mărturisește că nu înțelege nimic din firea Cuvântului.

ANTONIU

surâzând de plăcere:

E adevărat că nu are deșteptăciunea prea... înaltă.

HILARION

Dacă te-ar fi ales în locul lui, ar fi fost o mare fericire pentru frații tăi și pentru tine. Viața aceasta la o parte de ceilalți e rea.

ANTONIU

Din potrivă! Omul, fiind duh, trebuie să se despartă de lucrurile muritoare. Orice faptă îl înjosește. Nu ași vrea să țin de pământ, — nici prin tălpile picioarelor măcar.

HILARION

Fățarnic ce se ascunde în singurătate ca să se dea mai bine pradă revărsării poftelor sale! Te lipsești de carne, de vin, de băi, de sclavi și de cinstiri; dar cum îți lași închipuirea să-ți dea ospături, mirezme, femei goale și mulțimi ce îți se închină? Neprihănirea ta nu e decât o stricăciune mai subtilă, iar disprețul acesta pentru

lume, e neputința urii tale îmoptriva ei! Aceasta face pe semenii tăi aşa de mohorâți, sau poate fiindcă se îndoesc. Oare Iisus era trist? Mergea înconjurat de prieteni, se odihnea la umbra măslinului, intra la publican, golea paharele, iertând păcătoasei, vindecând toate durerile. Tie nu ți-e milă decât de nemernicia ta. E ca o mustrare care te chinue și o nebunie sălbatecă, până la a respinge chiar gudurarea unui câine sau zâmbetul unui copil.

ANTONIU

izbucnește în plâns.

Destul! Destul! mi se sfâșie inima!

HILARION

Scutură-ți viermăria de pe zdrențe! Scoală-te din gunoiul tău. Dumnezeul tău nu e un Moloch care cere carne de jertfă.

ANTONIU

Totuși, suferința e blagoslovită. Heruvimii se apleacă să strângă sângele mucenicilor.

HILARION

Inchină-te atunci Montaniștilor! Ei intrec pe toți ceilalți.

ANTONIU

Dar adevărul învățăturii face pe martir.

HILARION

Cum îi poate dovedi desăvârșirea, când martirul aduce tot astfel mărturie pentru greșală?

ANTONIU

Ai să taci odată, viperă!

HILARION

Mucenicia nu e poate un lucru aşa de greu. Îndemnurile prietenilor, placerea de a ocăi norodul, jurământul făcut, un anumit vîrtej, miile de împrejurări o ajută.

Antoniu se depărtează de Hilarion. Hilarion vine drupă el.

De altfel, acest chip de a muri aduce mari neorindueli. Denys, Cyprian și Grigore s-au impotravit muceniciei. Petre din Alexandria a dojenit-o, și conciliul din Elvira...

ANTONIU

astupându-și urechile.

Nu vreau să mai aud!

HILARION

vorbind mai tare:

Iată că iară cazi în păcatul tău obicinuit, lenea. Neștiința este spuma trufiei. Zici: „Mi-am făcut o părere, dece să mai cercetăm?” și dispre-

țuești pe învățați, pe filozofi, datina și chiar cù-prinsul legii, pe care nu o cunoști. Crezi că ții înțelepciunea în mâna?

ANTONIU

Il aud mereu! Vorbele lui zgomotoase îmi umplu capul.

HILARION

Sforțările ca să înțelegi pe Dumnezeu sunt deasupra chinuirii trupului ca să-l îndupleci. Nu suntem vrednici decât prin setea noastră de Adevar. Numai credința nu explică tot; și dezlegarea problemelor pe cari nu vrei să le cunoști poate să o facă mai neatinsă și mai înaltă. Deci trebuie, pentru mantuirea ta, să vii în legătură cu frații tăi — astfel Biserica, adunarea credincioșilor, nu ar fi decât o vorbă goală, — și să asculti toate părerile, să nu disprețuești nimic, și pe nimeni. Vrăjitorul Balaam, poetul Eschile și sibila din Cumes veștiseră pe Mântuitorul. Denys din Alexandria primi din Cer porunca să citească toate cărțile. Sfântul Clement ne sfătuеște să învățăm scrisul grecesc. Hermas a fost adus la credință prin iluzia unei femei pe care o iubise.

ANTONIU

Ce autoritate! Crești, parcă...

În adevar, statura lui Hilarion s'a înălțat treptat; și Antoniu, ca să nu-l mai vadă, închide ochii.

HILARION

Ai incredere, biet pustnic!

Să ne aşezăm colea, pe bolovanul acesta, — ca odinioară, când în zorii zilei te proslăveam, chemându-te: „stea luminoasă a dimineții“: și tu începeai îndată să mă înveți. Nu s'a sfârșit învățatura. Luna ne luminează îndestulător. Te ascult.

A scos o trestie de scris din brâu; și, pe jos, cu picioarele încrucișate, cu sulul de papirus în mână, ridică privirea spre Sfântul Antoniu, care, așezat lângă el, rămâne cu fruntea plecată.

După o clipă de tacere, Hilarion urmează:

Cuvântul lui Dumnezeu, nu e aşa, ne este adeverit prin minuni? Totuși, vrăjitorii lui Faraon făceau și ei; și alții înșelători pot să facă; te poți înșela. Ce e oare o minune? O întâmplare care ne pare în afara firii. Dar cunoaștem noi oare toată puterea ei? și dacă un lucru obicinuit nu ne miră, urmează de aci că-l înțelegem?

ANTONIU

Nu are aface! trebuie să credem în Scriptură!

HILARION

Sfântul Paul, Origen și mulți alții, nu o înțelegeau aşa cum e scrisă; dar dacă o lămurim, prin parbole, devine bunul câtorva și adevarul nu mai este învederat pentru toți.

ANTONIU

Să nu lăsăm în seama Bisericii!

HILARION

Atunci Scriptura nu e folositoare?

ANTONIU

Nici de cum! deși Vechiul Testament mărturisesc, are... nelămuriri. Dar Noul Testament strălucește de o lumină curată.

HILARION

Totuși, îngerul vestitor, în Mateiu apare lui Iosif, pe când în Luca, apare Marii. Iisus a fost uns de o femeie, după cea dintâi Evanghelie, la începutul vieții sale publice, și, după celelalte trei, cu puține zile înaintea morții sale. Băutura ce i s'a dat pe cruce, este, în Mateiu, oțet cu fiere, în Marcu, vin și zmirnă. După Luca și Mateiu, apostolii nu trebuie să ia nici bani, nici traistă, nici măcar sandale și băt; în Marcu, din potrivă, Iisus îi oprește să ia altceva, decât sandale și băt. Mă pierd în toate acestea!...

ANTONIU

cu uimire:

Așa... Așa e...

HILARION

Atingându-l bolnava de trânci, Iisus se întoarse zicând: „Cine m'a atins?” Nu știa oare cine l'a

atins? Aceasta tăgăduiește atotștiința lui Iisus. Dacă mormântul era păzit de oșteni, femeile nu aveau dece să se îngrijească de un ajutor ca să ridice piatra de pe acest mormânt. Deci, nu se afiau păzitori, sau sfintele femei nu erau aco'o.

La Emaus, mânâncă cu apostolii săi și ii spune să-i pipăe rănilor. E un corp omenesc, un lucru material, ponderabil, și care totuși trece prin ziduri. E cu putință?

ANTONIU

Ar trebui mult timp ca să ţi se răspundă!

HILARION

De ce a primit pe Sfântul-Duh, deși era Fiul? Ce nevoie avea de botez, dacă era Cuvântul? Cum ar putea Diavolul să-l ispitească, pe el, Dumnezeu?

Oare gândurile acestea nu ţi-au venit niciodată?

ANTONIU

— Ba da!... ades! Amorțite sau furioase, gândurile acestea rămân în cugetul meu. Le strivesc, ele renasc, mă înăbușe; și cred uneori că sunt afurisit.

HILARION

Atunci, nu ai altceva mai bun de făcut, decât să te încagini lui Dumnezeu?

ANTONIU

Simt mereu nevoia să-l iubesc!

După o lungă tacere,

HILARION

urmează:

Dar în afară de dogmă, orice libertate de cercetări ne este îngăduită. Vrei să cunoști hierarhia Ingerilor, înșușirea Numerilor, tâlcul semințelor și metamorfozelor?

ANTONIU

Da! da! gândul mi se zbate ca să iasă din temnița lui. Imi pare că încordându-mi puterile, aș izbuti să-l scap. Uneori chiar, cât ține fulgerul, mă trezesc deasupra; apoi cad din nou!

HILARION

Taina pe care ai vrea s'o afli, e păzită de înțelepți. Ei trăesc într'o țară depărtată, așezați sub arbori uriași, investițiați în alb și liniștiți ca Dumnezeii. Un aer cald îi hrănește. Leoparzii de jur împrejur umblă pe iarba. Șoapta izvoarelor și nechezatul licornelor se amestecă cu glasurile lor. Ii ascultă: de pe față Necunoscutului cade vălu!

ANTONIU

suspinând:

Calea e lungă, și eu sunt bătrân!

HILARION

Oh! oh! oamenii învățați nu sunt rari. Sunt și lângă tine; aci! — Să intrăm!

IV

Și Antoniu vede în fața lui o bazilică imensă.

Lumina țâșnește din fund, minunată cum ar fi un soare în mii de culori. Ea luminează capetele nenumărate ale mulțimei care umple tinda bisericii și se împrăștie printre coloane, spre tindele de pe lături, — unde se deosebesc în despărțituri de lemn, altare, paturi, lănțisoare de pietricele albastre, și constelații zugrăvite pe ziduri.

In mijlocul mulțimei, cete, ici și colo, poposesc. Oameni, suiți pe scaune, predică, cu degetul ridicat; alții se roagă, cu mâinile cruce pe piept; întinși pe pământ, cântă imnuri, sau sorb vinul; în jurul unei mese, credincioșii fac agape; mucenicii își desfașă mădularele ca să-și arate rânilor; bătrânii, sprijiniți în bâte, își povestesc călătoriile.

Sunt acolo din țara Germanilor, din Tracia și din Galii, din Sciția și din Indii, — cu zăpada în barbă, pene în păr, spini în ciucurii vestimentelor, cu sandale negre de praf, cu pielea arsă de soare. Toate porturile se amestecă, mantale de purpură și rochii de in, cu patrafire brodate, haine de blană, tichii de marinari, mitre de episcopi. Ochii lor fulgeră nemai-pomenit. Au mutre de călăi sau de eunuci.

Hilarion pășește în mijlocul lor. Toți se înclină. Antoniu, ghemuindu-se lângă el, îi cercetează cu privirea. Deosebește un mare număr de femei. Mai multe sunt îmbrăcate bărbătește, cu capul ras; i-e frică.

HILARION

Sunt creștinele cari au convertit pe soții lor. De altfel, femeile sunt totdeauna pentru Iisus, chiar idolatrele, doavadă Procula nevasta lui Pilat, Popaea filioarea lui Neron. Nu mai tremural înainte!

Și sosesc alții, mereu.

Se înmulțesc, din unul se fac doui, ușori ca umbrele, făcând o mare zarvă în care se amestecă urlete de turbare, strigăte de dragoste, cântece și dojeni.

ANTONIU

încet:

Ce vor?

HILARION

Domnul a zis: „Ași avea să vă vorbesc încă de multe lucruri.“ Ei stăpânesc acele lucruri.

Și îl împinge spre un tron de aur cu cinci trepte unde, înconjurat de nouăzeci și cinci de discipoli, toți unși cu oleu, slabii și foarte galbeni, domnește profetul Manes, — frumos ca un arhanghel, nemîșcat ca o statuie, purtând o mantie indiană, rubine în cosițe, în mâna stângă o carte cu chipuri zugrăvite, și sub dreapta un glob. Chipurile reprezintă făpturile ce dormeau în haos. Antoniu se aplecă să le vadă. Apoi,

MANES

învărtește globul; și potrivindu-și cuvintele pe o liră din care scoate sunete cristaline, spune:

Pământul ceresc este la capătul de sus, pămân-

tul muritor la capătul de jos. E sprijinit de doui îngeri, Splenditeneus și Omofor cel cu șease fețe.

In slava celui mai înalt cer stă Dumnezeirea nepăsătoare; dedesupt, față în față, stau Fiul lui Dumnezeu și Prințul intunericului.

Intunecimile ajungând până în regatul său, Dumnezeu scoase din esență sa o virtute care făuri pe cel dintâi om; și îl înconjură cu cinci elemente. Dar demonii intunericului i-a răpit o parte, și acea parte este sufletul.

Nu există decât un singur suflet, — răspândit în univers, ca apa unui râu despărțită în mai multe brațe. El este acela care susține în vînt, scrâșnește în marmura ferestruită, urlă în glasul mării, și plângе cu lacrimi de lapte când zmulgem frunzele zmochinului.

Sufletele eșite din lumea aceasta se săpă spre stele, cari sunt ființe însuflețite.

ANTONIU

începe să râdă.

Ah! ah! ce absurdă închipuire!

UN OM

fără barbă și cu înfățișarea aspră:

In ce?

Antoniu vrea să răspundă. Dar Hilarion îi spune încet că omul acesta este marele Origene; și

MANES

urmează:

Mai întâi se opresc în lună, unde se curăță. Apoi se înalță în soare.

ANTONIU

înceț:

Nu văd nimic... care să ne împiedece... să credem aşa.

MANES

Tinta fiecărei făptuiri este a slobozi raza cerească închisă în materie. Ea ese mai ușor prin mirezme, prin mirodenii, prin aroma vinului fier, prin lucrurile usoare cari seamănă cu gândurile. Dar actele vietii o țin acolo: Ucigașul va renaște în trupul unui monstru, cel care omoară un dobitoc va ajunge acel dobitoc; dacă sădești o vie, vei fi înlanțuit în ramurile ei. Hrana absoarbe razele cerești. Așadar, lipsiți-vă! postați!

HILARION

Sunt cumpătați, cum vezi!

MANES

Sunt multe în carne, mai puține în ierburi. De altfel, Neprihăniții, mulțumită însușirilor lor, desbracă vegetalele de această parte luminoasă, care se ridică iar la lăcașul ei. Animalele, prin naștere, o întemeiază în carne lor. Așadar, fugiți de femei!

HILARION

Admiră stăpânirea lor.

MANES

Sau mai degrabă să faceți astfel încât să nu fie rodnice. — Mai bine este pentru suflet să cadă pe pământ, decât să lâncezească în piedici trupești.

ANTONIU

Ah! ce grozăvie!

HILARION

Ce are afacere hierarhia mărșăvilor? Biserica nu a făcut din căsătorie o taină sfântă?

SATURNIN

în port din Siria:

Propovăduiește o rânduială de lucruri nefericite! Tatăl, ca să pedepsească pe îngerii răsvrătiți, le porunci să făurească lumea. Christos s'a pogorât, pentruca Dumnezeul Evreilor, care era unul din acești îngeri...

ANTONIU

Un înger? El! Creatorul!

CERDON

Nu a voit oare să ucidă pe Moise, să-și înselă proorocii, să amăgeasă noroadele, răspândind minciuna și idolatria?

MARCION

Fără indoială, Creatorul nu este adevăratul Dumnezeu.

SFÂNTUL CLEMENT DIN ALEXANDRIA

Materia este eternă!

BARDESANII

ca magii din Babilon:

A fost făurită de cele șapte Duhuri planetare.

HERNIENII

Ingerii au făcut sufletele!

PRISCILIANENII

Diavolul a făcut lumea!

ANTONIU

se dă înapoi:

Groaznic!

HILARION

sprijinindu-l:

Desnădăjduești prea repede! înțelegi rău învățăturile lor! Iată unul care a primit-o pe a sa dela Theodas, prietenul sfântului Paul. Ascultă-l!

Și la un semn al lui Hilarion,

VALENTIN

în tunică de pânză de argint, cu vocea șuerătoare și
țeasta țugulată:

Lumea este făptura unui Dumnezeu în aiurare.

ANTONIU

aplecă fruntea.

Opera unui Dumnezeu în aiurare!...

După o lungă tacere:

Cum aşa?

VALETIN

Cea mai desăvârșită dintre ființe, dintre Eoni,
Abisul, se odihnea la sănul Intunecimii cu gândul.
Din împreunarea lor a eșit Mintea, care avu că
tovarăș Adevărul.

Mintea și Adevărul dădură naștere Cuvântului
și Vieții, cari la rândul lor, născură pe Om și
Biserica; — aceștia fac opt Eoni!

Numără pe degete.

Cuvântul și Adevărul au zămislit alți zece Eoni,
adică cinci părechi. Omul și Biserica făcură alți
doiisprezece, printre cari Sfântul Duh și Credința;
Nădejdea și Mila, Desăvârșirea și Înțelepciunea,
Sofia.

Toți acești treizeci de Eoni la un loc fac Pleromul, sau Universalitatea lui Dumnezeu. Astfel, ca ecourile unui glas ce se depărtează, ca undele unui parfum ce se înalță, ca razele soarelui ce apune. Puterile ivite din Principiu merg mereu slăbind.

Dar Sofia, doritoare de a cunoaște pe Tatăl, fugi afară din Plerom; — și Cuvântul făcu atunci o altă păreche, Christos și Sfântul Duh, care unise între ei pe toți Eonii; și toți împreună formară pe Iisus, floarea Pleromului.

Totuși, sfârșarea Sofiei ca să fugă lăsase în gol o imagină de a ei, o substanță rea, Acharamoth. Mântuitorul și se făcu milă, o mântuie de patimi; — și din zâmbetul Acharamothei mântuite făcu lumina; lacrimile ei făcură apele, tristețea ei produse materia neagră.

Din Acharamoth ești Demiurgul, făuritorul lucrurilor, cerurilor și Diavolului. Demiurgul locuiește mult mai jos decât Pleromul, fără să-l zărească măcar, astfel încât se crede Dumnezeul adevărat, și repetă prin gura profetilor săi: „Nu este alt Dumnezeu decât mine!“ Apoi făcu pe om, sădindu-i în suflet sămânța imaterială, care era Biserica, oglindire a celeilalte Biserici așezată în Plerom.

Acharamoth, într-o zi, când va ajunge la cea mai înaltă religie, se va uni cu Mântuitorul; focul ascuns în lume va nimici toată materia, se va arde pe el însuși, și oamenii, deveniți duhuri curate, se vor uni cu îngerii!

ORIGENE

Atunci Dracul va fi învins, și împărăția lui Dumnezeu va începe!

Antoniu își stăpânește un strigăt, și îndată

BASILIDE

Iuându-l de braț:

Ființa supremă cu nesfârșitele ei înfățișări se numește Abraxas, și Mântuitorul cu toate înșușirile lui, Kaulakau, adică linie-peste-linie, dreptate-peste dreptate.

Se obține puterea lui Kaulakau cu ajutorul anumitor cuvinte, inscrise pe această agată pentru a înlesni amintirea.

Și arată la gât o pietricică, pe care sunt săpate linii ciudate.

Atunci vei fi dus în Văzduh; și deasupra legii, vei disprețui totul, chiar virtutea!

Noi aceștia, Neprihăniții, trebuie să fugim de durere, după pilda lui Kaulakau.

ANTONIU

Cum! și crucea?

ELKHESAIȚII

în mantii de hyacinte, îi răspund:

Tristețea,josnicia,pedepsirea și asuprirea părinților mei sunt șterse, mulțumită vestirei care a venit!

Poți să te lepezi de Christos cel de jos, de omul-Iisus, dar trebuie să iubești pe celălalt Christos, intrupat în ființa lui sub aripa Porumbielului. Cinstiți căsnicia! Sfântul-Duh este femeesc!

Hilarion a dispărut; și Antoniu împins de mulțime ajunge în față

CARPOCRAȚIANILOR.

întinși cu femei pe perne de stofă stacojie.

Inainte de a te întoarce în Unicul, vei trece printr'un sir de stări și înrâuriri. Ca să scapi din întunecime, îndeplinește-le de îndată! Soțul se duce să spună soției: „Fă milostenie fratelui tău,” și ea te va săruta.

NICOLAITII

strânși în jurul unei mâncări care fumează:

Iată carne dăruită idolilor; ia! Apostasia este îngăduită când inima e curată. Satură-ți carnea de tot ce-ți cere. Caută de o stârpește prin prea mult desfrâu! Prunikos, mama Cerului, s'a tăvălit în destrăbălări.

MARCOSIENII

cu inele de aur și leoarcă de balsam:

Intră la noi ca să te unești cu Duhul! Intră la noi ca să sorbi nemurirea!

Și unul din ei îi arătă, după o perdea, trupul unui om cu cap de măgar, care reprezintă pe Sabaoth, tatăl Diavolu'ui. În semn de ură îl scuipă.

Un altul desvălește un pat foarte scund, presărat de flori, spunând că

Nunta sufletească se va îndeplini.

Un al treilea ține o cupă de sticlă, face o rugăciune; se iubește sănge înăuntru:

Ah! iată-l! iată-l! săngele lui Christos!

Antoniu se dă la o parte. Dar e stropit de apa care sare dintr'un vas.

HELVIDIENII

se aruncă cu capul în jos, mormăind:

Omul renăscut prin botez nu mai poate păcătui!

Apoi trece pe lângă un foc mare, la care se încălzeșc Adamiții, goi de tot ca să înfățișeze curățenia raiului; și se lovește de

MESALIENII

tăvăliți pe caldarâm, pe jumătate adormiți, tâmpii:

Oh! strivește-ne dacă vrei, nu ne vom mișca!
Munca e un păcat, orice treabă e rea!

In spatele acestora, josnicii

PATERNIENI

bărbați, femei și copiii, clăe peste grămadă deasupra unui troian de murdării, ridică fețele spăimănătoare, mânjite cu vin:

Părțile de jos ale trupului făcute de Diavol,

ii aparțin. Să bem, să mân căm, să ne destrăbălăm.

AETIUS

Uciderile sunt nevoi nedemne de privirea lui Dumnezeu.

Dar deodată.

UN OM

învestmântat într'o mantie cartagineză, sare în mijlocul lor, cu un gârbaciu în mâna; și lovind la întâmplare în dreapta și în stânga, strigă vânjos:

Ah! înșelători, hoți de codru, vânzători a celor sfinte, eretici și demoni! viermăraia școalelor, drojdia iadului! Acesta, Marcion, e un luntraș din Sinope afurisit pentru incest; Carpocras a fost blestemat ca vrăjitor; Aetius și-a furat țiitoarea, Nicolae și-a prostituat femeea; și Manes, care zice că e Budha și care se numește Cubricus, a fost jupuit de viu cu un ac de trestie, iar pielea lui tăbăcită se leagănă la porțile Ctesifonului!

ANTONIU

A recunoscut pe Tertulian și aleargă să-l ajunga:

Stăpâne! aci! aci!

TERTULIAN

urmând:

Spargeți icoanele! Acoperiți fecioarele! Rugați-

vă, postiți, plângeti, chinuiți-vă! Jos filozofia! jos cărțile! după Iisus, știința e zadarnică!

Toți au fugit, și Antoniu vede, în locul lui Tertulian, o femeie aşezată pe o bancă de piatră.

Plângere cu hohote; cu capul sprijinit de o coloană, părul despletit, cu trupul înghemuit într-o rochie lungă și negricioasă.

Apoi se trezesc unul lângă altul, departe de mulțime; — și o tacere, o liniste adâncă s'a făcut, ca în pădure, când vântul se oprește și frunzele deodată nu se mai mișcă.

Femeea aceasta e foarte frumoasă, deși ofilită și de o paloare de mormânt. Se privesc; și ochii lor își trimit ca un val de gânduri, mii de lucruri de odinioară, nelămurite și adânci. Însfărșit,

PRISCILLA

începe să spună:

Eram în cea din urmă oadă de băe, și adormiam în zumzetul străzii.

Deodată auzii larmă. Strigau: „E un vraciul! e Dracul!“ Și mulțimea se opri în fața casei noastre, peste drum de templul lui Esculap. M'am cățărat urcându-mă până la înălțimea ochiului de aerisire.

Pe peristilul templului, era un om care purta un jug de fier la gât. Lua jar dintr'o sobă de mangal, și își făcea pe piept brazde adânci, cheamând: „Iisus, Iisus!“ Norodul spunea: „Aceasta nu e îngăduit! Să-l ucidem cu pietre!“ El, urma. Erau lucruri nemai auzite, înduioșătoare. Flori învoalte ca soarele se învărteau în fața ochilor mei, și auzeam în văzduh o harpă de aur înfiorându-se.

Se însera. Mâinile mele scăpară zăbrelele, căzui
în nesimțire, și când am fost dusă în casă...

ANTONIU

Dar de cine vorbești?

PRISCILLA

De Montanus!

ANTONIU

Montanus a murit.

PRISCILLA

Nu e adevărat!

O VOCE

Nu, Montanus nu a murit!

Antoniu se întoarce; și lângă el, în partea cealaltă, pe bancă, stă o altă femeie; — aceasta este blondă, și mai galbenă, cu umflături sub pleoape de parcă a plâns îndelung. Fără să o întrebe, spune:

MAXIMILLA

Ne intorceam din Tars pe munți, când la o cotitură a drumului, văzurăm un om sub un smochin.

Strigă de departe: „Stați!“ și se repezi ocărându-ne. Sclavii alergară. El ișbuicni în râs. Caii săriră în două picioare. Toți dulăii urlau.

Şedea drept. Sudoarea îi curgea pe faţă. Vântul se umfla pocnind în mantia lui.

Cheamându-ne pe nume, ne dojenia pentru deşertaciunea faptelor noastre, pentru josnicia trupurilor noastre; — şi ridica pumnul spre cămile, din pricina zurgălăilor de argint ce sunau sub bărbiiile lor.

Furia lui îmi vîrsa spaimă în măruntăe; era totuşi ca o voluptate care mă legăna, mă îmbăta.

Mai întâiu, sclavii se apropiară. „Stăpâne, dobitoacele sunt obosite”; apoi femeile: „Ne este frică”, şi robii s-au dus. Apoi, copiii incepură să plângă: „Ne este foame!” Şi cum nu am răspuns femeilor, ele plecară.

Ei, — vorbea. Am simţit pe cineva lângă mine. Era soţul; eu ascultam pe celălalt. Se târâ printre pietre strigând: „Mă părăseşti?” şi am răspuns: „Da, du-te” — ca să pot însobi pe Montanus.

ANTONIU

Un eunuc!

PRISCILLA

Ah! aceasta te miră, inimă grosolană! Totuşi Magdalena, Ioana, Marta şi Suzana nu se culcau cu Mântuitorul. Sufletele, mai bine decât trupurile, se pot strânge în aiurare. Ca să păstreze nepedepsit pe Eustolia, Leonte episcopul să a ciopârjit, iubindu-şi mai mult dragostea decât bărbătia. Şi apoi, nu e vina mea; un duh mă împinge; Sotas nu a putut să mă vindece. E crud, totuşi! Ce are afacere! Sunt cea din urmă profetă, şi după mine sfârşitul lumii va veni.

MAXIMILLA

M'a încărcat de daruri. Nici una, de altfel, nu îl iubește atât, și nu e mai iubită!

PRISCILLA

Minți! pe mine!

MAXIMILLA

Ba pe mine!

Se bat.

Între umerii lor se ivesțe capul unui negru.

MONTANUS

acoperit cu o mantie neagră, încheiată cu două oase de mort:

Liniștiți-vă, porumbițelor! Neputinciosi de fericire pământească, suntem prin această unire în deplinătate spirituală. După vîrsta Tatălui, vîrsta Fiului; și eu încep a treia, aceea a Duhului Sfânt. Lumina lui s'a pogorât asupra mea în timpul celor patruzeci de nopți când Ierusalimul ceresc a strălucit pe bolta înstelată, deasupra casei mele, la Pepuza.

Ah! cum tipăș de groază când gârbaciul vă sfâșie carneal! cum intindeți patimii mele mădulele voastre îndurerate! Cum lânceziți pe pieptul meu, de o iubire neîmplinită! E atât de vânjoasă iubirea voastră, încât v'a desvăluit lumi, și puteți acum să zăriți sufletele cu ochii voștri.

Antoniu face un gest de mirare.

TERTULIAN

revenit lângă Montanus:

Fără indoială, odată ce sufletul are un trup, — ceeace nu are trup nu există.

MONTANUS

Ca s'o fac mai subtilă, am instituit chinușiri numeroase, trei posturi mari pe an, și pentru fiecare noapte rugăciuni cu gura închisă, — de teamă că răsuflarea ce ese să nu aburească gândul. Trebuie să te abții dela a doua nuntă, sau mai degrabă dela orice căsnicie! Ingerii au păcătuit cu femeile.

ARCONTICII

cu brâuri țepoase însipite în carne:

Mântuitorul a spus: „Am venit să nimicesc cunperi Femeei.“

TAȚIANIENIL

cu brâuri de nulele:

Arborele răului, ea este! Vestminteile de piele sunt trupurile noastre.

Și înaintând mereu în partea aceea, Antoniu întâlnește

VALESIENI

Întinși pe pământ, cu plăci înroșite în josul pântecelor, sub tunică.

Intind lui Antoniu un cuțit:

Fă ca Origene și ca noi. De durere și-e teamă, nemernicule? Iubirea de carneea ta te oprește, fățurnice?

Și pe când îi privește zbătându-se, întinși pe pământ în mlaștina sângelui lor,

CAINIȚII

cu părul înodat cu o viperă, trec pe lângă el strigându-i în ureche:

Slavă lui Cain! Slavă Sodomei! Slavă lui Iuda!
Cain făcu neamul celor vânjoși. Sodoma a însăpământat pământul cu pedeapsa ei; prin Iuda Dumnezeu a măntuit lumea! — Da, Iuda! fără el nu era moarte, nici izbăvire.

Dispar în hoarda

CIRCONCELIONILOR

învestmântați în piei de lup, încununați cu spini,
și purtând ghioage de fer:

Striviți rodul! turburați izvorul! înecați copilul!
Prădați bogatul fericit, care mânâncă mult! Isbiți în săracul ce poftește la pătura măgarului, la mâncarea câinelui, la cūibul pasărei, și e puștiit de jale fiindcă ceilalți nu sunt sărmani ca el.

Noi, Sfinții, ca să grăbim sfârșitul lumii, otrăvим, dăm foc, măcelărim!

Mântuirea nu este decât în mucenie. Ne facem martiri. Ne scoatem cu cleștele pielea capului, ne întindem mădularele sub căruțe, ne aruncăm în pântecele cuptoarelor!

Blestemat fie botezul! blestem grijaniei! blestem căsniciei! afurisenie tuturor!

Atunci în toată basilica, furia se îndoește.

Audienii trag săgeți împotriva Diavolului; Collyridienii aruncă în tavan văluri albastre; Ascitii se încchină în fața unui burduf; Marcioniții botează un mort cu oleu. Lângă Appelles, o femeie, ca să-și lămurească mai bine credința, arată o pâine rotundă într-o sticlă; alta, în mijlocul Sampseenilor, împarte, ca pe o jertfă adusă lui Dumnezeu, pulberea de pe sandalele ei. Pe patul Marcosienilor, presărat cu trandafiri, doui îndrăgostiți se îmbrățișează. Circoncisionii se sugrumă între ei, Valesienii urlă, Bardesan cântă, Carpocras joacă, Maximilla și Priscilla scot gemete sonore; — și profeteasa prefăcută din Cappadocia, goală, sprijinită în cot pe un leu și fălfâind trei torțe, urlă Invocația Năpraznică.

Coloanele se leagănă ca trunchiurile copacilor, talismanele de la gâturile preoților eretici se întretăie în linii de foc, constelațiile din paraclis se mișcă și zidurile se dau înapoi în acel dute-vino al mulțimii, în care, fiecare cap e un val ce sare și răgește.

Totuși, — din însuși adâncul larmeii, un cântec se înalță cu hohote de râs, în care revine numele de Iisus.

Sunt oameni din popor, toți bătând din palme tactul. În mijlocul lor e

ARIUS

în port de diacon:

Nebunii cari sporodesc împotriva mea, zic că ei lămuresc absurdul; și pentru ca să-i pierd cu deșăvârșire am întocmit stihuri mici, aşa de poznașe, că sunt știute pe dinafară în mori, în cărciumi și porturi.

Nu și nu! Fiul nu este vecinic împreună cu Tatăl, nici de aceiași substanță! Altfel nu ar fi zis: „Tată, depărtează de la mine paharul acesta! — Dece mă numiți bun? Singur Dumnezeu e bun! — Mă duc la Dumnezeul meu, la Dumnezeul vostru!” și alte vorbe dovedindu-i însușirea de făptură. Mai mult, — ea nu este arătată de toate numirile lui: mielușel, păstor, fântână, înțelepciune, fiul omului, prooroc, calea cea bună, temelia!

SABELIUS

Eu propovăduesc că amândoi sunt la fel.

ARIUS

Conciliul din Antiochia a hotărât dinpotrivă.

ANTONIU

Ce este atunci Cuvântul?... Ce era Iisus?

VALENTINIANII

Era soțul Acharamothei pocăite!

SEPHIANENII

Era Sem, fiul lui Noe!

THEODOTIENII

Era Melchisedech!

MERINTHIENII

Nu era decât un om!

APOLLINARIŞTII

A luat înfăţişarea de om! s'a prefăcut că pătimeşte.

MARCEL DIN ANCYRA

E o desvoltare a Tatălui!

PAPA CALIXT

Tatăl și Fiul sunt cele două moduri ale unui singur Dumnezeu.

METHODIUS

A fost mai întâiu în Adam, apoi în om.

CERINTH

Și va înlătăru!

VALENTIN

Nu e cu puțință, — trupul său fiind ceresc:

PAUL DIN SAMOSATA

Nu e Dumnezeu decât dela botezul lui!

HERMOGENE

Locuește în soare!

Și toți ereticii fac un cerc în jurul lui Antoniu care plângă, cu capul în mâini.

UN EVREU

cu barba roșie, și pielea mânjată de lepră, vine lângă el; — și rânjește îngrozitor:

Sufletul lui era sufletul lui Esau! Suferea de boala belerofontiană; și mama sa, vânzătoarea de miresme, s'a dat lui Pantherus, un ostaș roman, pe znoipi de păpușoiu, într'o seară de seceriș.

ANTONIU

repede, ridicându-și fruntea, îi privește fără să vorbească; apoi venind drept spre ei:

Invățați, vraci, episcopi și diaconi, oameni și stafii, înapoi! înapoi! Sunteți cu toții minciuni!

PREOȚII ERETICILOR

Averi mucenici mai martiri decât ai tăi, rugăciuni mai grele, avânturi de iubire mai înalte, extazuri tot atât de îndelungi.

ANTONIU

Dar nu aveți revelația! nu aveți dovezi!

Atunci toți învârtesc prin aer suluri de papirus,

tăbițe de lemn, bucăți de piele, fășii de stofă; — și ghiontindu-se unii pe alții:

CERINTHIEŃII

Iată Evanghelia Evreilor!

MARCIONIȚII

Evanghelia Domnului!

MARCOSIEINI

Evanghelia Evei!

ENCRATITII

Evanghelia lui Toma!

CAINITII

Evanghelia lui Iuda!

BASILIDE

Iată cartea sufletului venit din afară!

MANES

Proorocirea lui Barcuf!

Antoniu se zbate, scapă din mânile lor; — și zărește într'un colț, plin de umbră, pe

BATRANII EBIONIȚI

uscați ca momâile, cu privirea stinsă, cu sprâncenele albe.

Ei spun, cu vocea tremurătoare:

L'am cunoscut, noi aceștia, l-am cunoscut pe fiul dulgherului! Eram de vîrstă lui, locuiam în aceiași stradă. Se juca cu țărână făcând păsărele, fără să-i fie frică de tăișul sculelor, ajuta pe tatăl său la lucru, sau făcea pentru mama sa ghemuri de lână văpsită. Apoi, plecă într'o călătorie în Egipt, de unde aduse taine mari. Eram la Jericho, în ziua când veni să caute pe mâncătorul de lăcuste. Vorbiră încet, fără ca nimeni să-i fi putut auzi. Dar din clipa aceea începu să facă vâlvă în Galileea și să se născocească despre el multe povesti.

Spun din nou tremurând:

Noi l-am cunoscut, noi aceștia, l-am cunoscut!

ANTONIU

Ah! încă, spuneți! spuneți! Cum era fața lui?

TERTULIAN

De o infățișare sălbatecă și respingătoare; — căci se încărcase cu toate omorurile, cu toate dureurile și slușeniile lunii.

ANTONIU

Oh! nu! nu! Îmi închipui, din potrivă, că toată ființa lui era de o frumusețe mai mult decât omnenească.

EUSEBIU DIN CESAREEA

La Peneades, lângă o cocioabă dărăpănată, printre ierburi încurcate, se află o statue de piatră, ridicată, după câte se spun, de către bolnava de trânci. Dar vremea i-a ros fața, și ploile au șters inscripția.

O femeie ese din rândul Carpocrațienilor.

MARCELLINA

Odinioară, eram diaconiță la Roma, într'o biserică mică, în care arătam credincioșilor icoanele de argint ale sfântului Paul, Homer, Pythagora și Iisus Christos.

Nu am păstrat-o decât pe a lui.

Își desface mantia.

O vrei?

UN GLAS

Apare, chiar el, când îl chemăm! e ceasul! Vino!

Și Antoniu simte că-l apucă de braț o mână vânjoasă, care-l trage.

Urcă o scară cu totul întunecată; — și după mult mers, ajunge în fața unei uși.

Atunci, cel care-l îndrumează să fie Hilarion? nu știe! spune la urechea altuia: „Domnul trebuie să vie”, — și sunt împinși într'o odae, cu tavanul scund, fără mobile.

Ceeace-l izbește mai întâi, e în fața lui o crisa-

lidă lungă, de culoare sângelui, cu un cap de om care scapără raze, și cuvântul *Knophis*, scris în grecește de jur împrejur. Ea se află pe un trunchiu de coloană pus în mijlocul unui soclu. Pe ceilalți pereți ai odăii medalloane de fer lustruit înfățișează capete de animale, un cap de bou, unul de leu, de vultur, de câine și capul de măgar, — iară!

Candelele de argilă, atârnate în josul acestor icoane, fac o lumină șovăitoare. Antoniu, printr-o gaură de zid, zărește luna strălucind departe pe valuri, și chiar le deosebește cliptirea regulată, cu zgomotul înăbușit al unei carene de corabie lovind în pietrele unui stăvilar.

Oameni stând pe jos, cu fața în mantii, scot, în răstimpuri, ca un lătrat înăbușit. Femei moțăesc, cu fruntea pe brațele sprijinite de genunchi, atât de pierdute în văluri, încât ai crede că sunt grămezi de zdrențe dealungul zidului. În jurul lor, copii pe jumătate goi, roși de viermi, privesc cu mutre tâmpe lămpile ce ard; — și nimeni nu face nimic, așteptând ceva.

Vorbesc în șoapte despre ai lor sau își spun leacuri pentru bolile ce au. Mai mulți se vor îmbärca în zori, prigoana devenind prea dârză. Păgânii nu sunt totuși greu de păcălit. „Ei cred, prostii, că ne închinăm lui Knuphis!”

Dar unul dintre frați, deodată inspirat, se așează în fața coloanei, unde a fost pusă o pâine peste un coș, plin cu molotru și curcubețică.

Ceilalți și-au luat locurile făcând în picioare trei rânduri paralele.

OMUL INSPIRAT

desfășură o pancartă acoperită cu cilindrii întrepătrunși, apoi începe:

Pe intuneric, raza Cuvântului coborâ și un strigăt puternic ești, care părea vocea luminii.

TOTI

răspund, legănându-și trupurile:

Kyrie eleison!

INSPIRATUL.

Omul, în urmă, a fost creat de netrebnicul Dumnezeu al lui Israel, cu ajutorul acestora:

Arătând medalioanele,

Astophaios, Oraios, Sabaoth, Adonai, Eloi, Iao!

Și zacea în țărâna, hâd, slăbănoș, fără chip, fără gândire.

TOTI

cu glasul jalnic:

Kyrie eleison!

OMUL INSPIRAT

Dar Sophia, miloasă, i-a dat viață cu o fărâmă din sufletul ei.

Atunci, văzând pe om atât de frumos, Dumnezeu fu cuprins de mânie. Il închise în împărăția sa, oprindu-l dela arborele științei.

Cealaltă, încă odată, l-a scăpat! Trimise șarpele, care, prin luna înconjur, il făcu să calce legea aceea de ură.

Și omul, când gustă din știință, înțelesе lucrurile
cerești.

TOTI

cu putere:

Kyrie eleison!

OMUL INSPIRAT

Dar Iabdalaoth, ca să se răsbune, prăbuși pe
om în materie, și pe șarpe cu el!

TOTI

foarte încet:

Kyrie eleison!

Inchid gura, apoi tac.

Mirosurile portului se amestecă în aerul fierbințe
cu fumul lămpilor. Fitilele lor, sfârâind, se sting;
lungi țânțari se rotesc. Și Antoniu răgește de groază;
are sentimentul unei monstruozități ce plutește în ju-
rul lui, spaima unui omor pe punctul de a se făptui.

Dar

OMUL INSPIRAT

bătând din călcăiu, pocnind din degete, ridicând capul,
psalmodiază pe un ritm furios, în sunetul cimbalelor
și al unui flaut ascuțit.

Vino! vino! vino! ești din peștera ta!

Alergător ce fugi fără picioare, prințător ce a-puci fără mâini!

Serpuitor ca râurile, rotund ca soarele, negru cu pete de aur ca cerul semănat cu stele! Asemenea încolăcirilor viței și întortocherilor de măruntăe.

Nenăscutule! mânătorule de pământ! mereu tânăr! a toate văzător! cinstit de Epidaur! Bun pentru oameni! care ai vindecat pe regele Ptolemeu, osășii lui Moise, și pe Glaukos fiul lui Minos!

TOȚI

repetă

Vino! vino! vino! ești din peștera ta!

Totuși, nimic nu se arată.

Dece? ce are?

Se sfătuiesc, se propun mijloace noi.

Un bătrân aduce o căpijă de iarbă. Atunci o ridicare se face în coș. Verdeata se mișcă, florile cad, — și capul unui șarpe se ivește.

Trece încet pe marginea pâinii, ca un cerc ce s-ar invârti în jurul unui disc nemîscat, apoi crește, se iungește; este enorm și foarte greu. Ca să-l împiedește să nu atingă pământul, bărbății îl țin la piept, femeile pe cap, copii pe brațe; — și coada lui, eșind prin gaura din zid, merge nesfârșită până în fundul mării. Inelele lui se înmulțesc, umple odaia; cuprind pe Antoniu.

CREDINCIOȘII

lipindu-și gurile de pielea lui, zmulgându-și pâinea mușcată de el.

Tu ești! Tu!

Crescut mai întâi de Moise, sfărâmat de Ezechias, refăcut de Mesia. Te-a băut în undele botezului; dar tu l-ai părăsit în grădina Maslinilor, și a simțit atunci slăbiciunea lui.

Incolăcit pe brațele crucii, și mai sus decât capul lui, curgându-ți balele pe cununa lui de spini, l-ai văzut murind. — Căci tu nu ești Iisus, tu, — ești Cuvântul! tu ești Christos!

Antoniu leșină de groază, și cade în fața colbei sale pe aşchiile de lemn, pe cari arde încet torța ce i-a alunecat din mână.

Această zguduire îl face să-și întredeschidă ochii, și zărește Nilul, unduios și limpede în argintul lumii, ca un șarpe mare în mijlocul nisipurilor; — aşa încât halucinația îl apucă din nou, pare că nu a părăsit încă pe Ophiș; aceștia îl înconjoară, îl cheamă, cară bagaje, coboară spre port. Antoniu se îmbarcă cu ei.

Un timp nemăsurat se scurge.

Apoi bolta unei temnițe îl înconjoară. Zăbrelele, în fața lui, fac linii negre pe un fond albastru; — și în lături, în umbră, oameni plâng și se roagă, înconjurați de alții cari ii îndeamnă și-l mângâie.

Afară, s'ar zice larma unei mulțimi și strălucirea unei zile de vară.

Voci ascuțite strigă pepeni, apă, băuturi cu ghiață, perne de iarbă pentru așezat. Din când în când aplauze izbucnesc. Aude pași deasupra lui.

Deodată, pornește un muget lung, puternic și înăbușit ca zgomotul apei într'un apeduct.

Și zărește în față, după zăbrelele unei alte chilii, un leu plimbându-se, — apoi un șir de sandale, pulpe goale și ciucuri de purpură. Dincolo, treptele amfi-

teatrului par coroane de lume cari se lărgesc dela cea mai de jos, ce închide arena, până la cea mai înaltă, unde sunt ridicăți stâlpi pentru a ține un voal de hiacint, întins în aer, pe funii. Scări ce radiază spre centru, tae, în părți egale, cercurile acestea mari de piatră. Treptele lor dispar sub norodul aşezat, cavaleri, senatori, soldați, plebei, vestale și curizane, — cu gluci de lână, cu fășii de mătase la braț, în tunici vinete, cu egrete de pietre scumpe, cu buchete de pene, cu fascii de lictori; și mulțimea colcăind, țipând, vijelioasă îl ameți, ca un imens hărdău clocoind. În mijlocul arenei, pe un altar, fumează un vas cu tămâe.

Așadar, oamenii ce-l înconjoară sunt creștinii hărziți fiarelor. Bărbații poartă mantia roșie a preotilor lui Saturn, femeile panglicile lui Ceres. Prietenii își împart petece din vestimentele lor, inele. Ca să se poată strecu în temniță, a trebuit, spun ei, să dea mulți bani. Ce are afacel vor sta până la urmă.

Printre acești alinători, Antoniu deosebește un om chel, în tunică neagră, a cărui figură a mai văzut-o undeva; le vorbește despre nimicnicia lumii și de bucuria aleșilor. Antoniu este înflăcărat de iubire. Rânește prilejul să-și risipească viața pentru Mântuitorul, neștiind dacă nu cumva este și el unul dintre acești martiri.

Dar, afară de un Frigian cu plete lungi, care rămâne cu brațele ridicate, toți au infățișarea măhnită. Un bătrân plânge pe o bancă, și un Tânăr visează în picioare, cu capul plecat.

BATRANUL.

nu a vrut să plătească, în colțul unei răspântii, în fața unei statui a Minervei; și se uită la tovarășii lui cu o privire ce pare a spune:

Ar fi trebuit să mă scăpați! Comunitățile fac uneori astfel, încât să fie lăsate în pace. Mai mulți dintre voi chiar au primit scrisori de acelea mărturisind mincinos că au jertfit idolilor.

Intreabă:

Petru din Alexandria a rânduit ceeace trebuie de făcut când nu mai poți îndura schinguiirea?

Apoi în sine:

Ah! e tare greu pentru vârsta mea! Beteșugurile mă fac atât de slab! Totuși, așî mai fi putut să trăesc până la iarnă!

Amintirea grădiniții lui îl înduioșază; — și privește spre altar.

UN TANAR

care a turburat, cu bătaia, o serbare a lui Apollon, șoptește:

Totuși, așî fi putut foarte bine să fug în munți!

Soldații te-ar fi prins!

spune unul dintre frați.

— Oh! așî fi făcut ca Cyprian; m'așî fi întors; și, a doua oară, așî fi avut mai multă putere, desigur!

In urmă, se gândește la zilele nenumărate ce le-ar fi trăit, la toate bucuriile pe care nu le va mai cunoaște; — și privește spre altar.

Dar

OMUL CU TUNICA NEAGRA

aleargă la el:

Ce pildă rea! Cum, tu, ales din greșală? Toate femeile acestea cari te privesc, ia gândește-te! Și apoi Dumnezeu, uneori, face minuni. Pionius a înțepenit mâna călăilor lui, săngele lui Polycarp a stins flacările rugului său.

Se întoarce spre bătrân:

Părinte, părinte! tu trebue să ne întărești prin moartea ta. Întârziind-o, ai fi săvârșit fără îndoială vre-o faptă rea, care ar fi pierdut tot rodul/faptelelor tale bune. De altfel, puterea lui Dumnezeu este fără sfârșit. Poate că pilda ta va cucerii întreg norodul.

Și în chilia din față, leii trec și se întorc fără să se opreasca, cu o mișcare neîntreruptă, repede. Cel mai mare deodată privește pe Antoniu, începe să râgească — și un abur îl ese din bot.

Femeile se înghesuesc în bărbați.

CEL CARE ALINA

se duce dela unul la altul.

Ce ați zice, ce ai zice, dacă te-ar frige cu tăblii de fier, dacă te-ar rupe în două cu caii, dacă trupul tău uns cu miere ar fi mâncat de muște! Nu vei avea decât moartea unui vânător prins în pădure.

Antoniu ar fi vrut mai bine toate acestea, decât fioroasele fiare sălbatece; parcă le simte dinții, ghia-rele, parcă își aude oasele frângându-se între fălcile lor.

Un luptător cu fiarele intră în temniță; mucenicii tremură. Unul singur e nemîscat, Frigianul, care se rugă la o parte. A dat foc la trei temple; și vine cu brațele în sus, cu gura deschisă, cu fruntea spre cer, fără să vadă nimic ca un lunatec.

CEL CARE ALINA

strigă:

Inapoi! inapoi! V'ar lua duhul lui Montan...

TOTI

se dau inapoi strigând:

Blestemat fie Montanistul!

Il ocărăsc, îl scuipă, ar vrea să-l bată.

Leii în două picioare se mușcă de coame. Norodul urlă: „La fiare! la fiare!”

Martirii, izbucnind în hohote de plâns, se îmbră-țișează. O cupă de vin adormitor li se dă. O trec din mână în mână, iute.

La ușa chiliei, un alt luptător așteaptă semnalul. Ușa se deschide; ese un leu.

Trece prin arenă, cu pași mari, în buestru. În urma lui, în sir, se ivesc ceilalți lei, apoi un urs, trei pantere, leoparzi. Se împrăștie ca o cireadă la păsune.

Pocnetul unui biciu răsună. Creștinii se clatină, — și, ca să sfărșească, frații lor le dau brânci. Antoniu închide ochii,

Ii deschide. Dar întunericul îl acoperă.

Curând, se luminează; și deosebește o câmpie stearpă, plină de movile, cum se vede în jurul carierelor de piatră părăsite.

Pe alocuri, un buchet de vlăstari se ridică printre lespezile de pe jos; și întruchipări albe, mai nelămurite ca norii, sunt inclinate peste ele.

Vin altele, ușor. Ochii strălucesc prin spărturile vălurilor lungi. După mersul lor trândav și parfumurile ce risipesc, Antoniu recunoaște pe patriciane. Sunt și bărbați, dar de jos, căci au fețe prostănace și grosolane.

UNA DINTRE ELE

răsuflând adânc:

Ah! ce bun e aerul nopții reci, în mijlocul morimentelor! Sunt aşa de obosită de moliciunea paturilor, de zgomotul zilelor, de apăsarea soarelui!

Servitoarea ei scoate dintr'un sac de pânză o torță, pe care o aprinde. Credincioasele aprind alte torțe, și se duc să le înfigă pe morminte.

O FEMEE

găsâind:

Ah! în sfârșit, iată-mă! Dar ce plăcuseală că m'am măritat cu un idolatru!

ALTA

Vizitele în temnițe, con vorbirile cu frații noștri, totul pare ciudat bărbaților noștri! — și trebuie

să ne ascundem chiar când facem semnul crucii; ei ar lăua aceasta drept o uneltire vrăjitoarească.

ALTA

Cu al meu, aveam zilnic certuri; nu voiam să mă supun necumpătării pe care o cerea trupului meu; — și ca să se răzbune, m'a dat în vîlă că sunt creștină.

ALTA

Va aduceți aminte de Lucius, Tânărul acela aşa de frumos, pe care l-au târât de călcăe legat de un car, ca pe Hector, dela poarta Erchiliană până la munții Tibur; — și pe amândouă părțile drumului săngele stropea tufișele! Am cules picăturile. Iată-l!

Scoate din săn un burete foarte negru, îl acoperă de sărutări, apoi se trântește pe pietre, strigând:

Ah! prietene! prietene!

UN BARBAT

Azi se împlinesc trei ani de când a murit Domitilla. A fost bătută cu pietre în pădurea Proserpinei. I-am strâns oasele cari străluceau ca licuricii prin ierburi. Tânărana le acoperă acum!

Se aruncă pe un mormânt.

O logodnica mea! logodnica mea!

ȘI TOTI CEILALȚI
prin câmpie:

O sora mea! o frate! o copilul meu! o mamă!

Stau în genunchi, cu fruntea în mâini, sau cu trupul pe pământ și cu brațele întinse; — și hohotele de plâns stăpânite le umflă pieptul, să-l sbargă. Privesc cerul spunând:

Ai milă de sufletul său, o Dumnezeul meu!
Lâncezește în lăcasul umbrelor; bine voește să-l primești în înviere, ca să se bucure de lumina ta!

Sau, cu ochii în pământ, șoptesc:

Liniștește-te, nu mai suferi! Ti-am adus vin,
carne!

O VADUVA

Iată aluat făcut de mine, cum îi plăcea lui, cu ouă multe și măsură îndoită de făină! Il vom mâncă împreună, ca odinioară, nu e aşa?

Duce o fărâmă la gură; și, deodată începe să rădă fără rost, vijelios.

Celelalte, ca și ea, mestecă două-trei bucăți sorb o înghițitură.

Își povestesc isprăvile de martiri, durerea li se exaltă, beția se încinge. Privesc unii la alții cu ochii scăldăți în lacrimi. Bâlbâesc de amețeală și mâhnire; cu încetul, mâinile se strâng, buzele se unesc, vălurile se întredeschid și cu toții se amestecă pe morminte între cupe și torțe.

Cerul începe să albească. Ceața le umezește vestimentele; — și, fără să pară că se cunosc, se depărtează unul de altul pe căi diferite, pe câmp.

Soarele strălucește; ierburile au crescut, câmpia s'a schimbat.

Și Antoniu veДЕ limpede printre bambuși o pădure de coloane, de un cenușiu ce bate în albastru. Sunt trunchiuri de copac eșite dintr'un singur trunchiu. Din fiecare ramură a lui, coboară alte ramuri cari se înfig în pământ; și întregul acestor linii orizontale și în unghiu drept, nesfârșit înmulțite, ar semăna cu o schelărie monstruoasă, dacă nu ar avea câte o smochină mică din loc în loc, cu un frunzis negricios, ca al sicomorului.

Antoniu deosebește între ramuri ciorchine de flori galbene, de flori viorii și ferige, asemenei penelor de păsări.

Sub cele mai de jos crengi, se arată îci și colo coarnele unui bubal sau ochii strălucitori ai unei antilope; papagali stau cocoțați, fluturi plutesc, șopârle se tărâsc, muște bâzâe; și se audă, în mijlocul tăcerii, ca palpitatea unei vieți adânci.

La marginea pădurii, pe un fel de rug, se află un lucru ciudat — un om — mânjat cu balegă de vacă, gol de tot, mai uscat ca o momâie; încheeturile lui alcătuesc noduri la capătul oaselor, cari par bețe. Are grămezi de melci la urechi, față foarte lungă, nasul ca un cioc de vultur. Brațul său stâng a rămas ridicat drept în aer, ankylozat, țeapă ca un par; — și el stă acolo de atât amar de vreme încât pasările au făcut cuib în părul lui.

In cele patru colțuri ale rugului ard patru focuri. Soarele este drept în față. Il privește cu ochii larg deschiși; — și fără să se uite la Antoniu:

Brachman de pe malurile Nilului, ce zici de aceasta?

Flacări es din toate părțile printre scânduri; și

GYMNOSEPHISTUL

urmează:

Asemeni rinocerului, m'am afundat în singurătate. Locuam în copacul din spate.

În adevară smochinul gros are, în șanțurile de pe tulipină, o scobitură naturală de înălțimea unui om.

Și mă hrăneam cu flori și fructe, cu atâtă grije de învățăminte, încât nici un câine cărău nu m'a văzut mânănd.

Cum firea se zămislește din stricăciune, stricăciunea din dorință, dorința din simțire, simțirea din atingere, am fugit de orice mișcare, de orice atingere; și, — nemîșcat ca piatra de pe mormânt, scoțându-mi răsuflarea pe näri, țintindu-mi privirea pe nas și închipuindu-mi eterul în sufletul meu, lumea în mădulare, luna în inimă, — gândeam la esența lui Suflet, din care scapă să neintrerupt, ca scînteile, principiile vieții.

Am cuprins apoi sufletul suprem în toate ființele, toate ființele în Sufletul suprem: — și am izbutit să-mi fac sufletul să intre în el, după ce în suflet am făcut să-mi intre simțurile.

Primesc învățătura deadreptul din cer, ca pasarea Tchataka ce nu se adapă decât din razele de ploaie.

Prin aceea chiar că cunosc lucrurile, lucrurile nu mai există.

Pentru mine, acum, nu mai e nădejde, teamă,

bucurie, virtute, nici zi, nici noapte; nici tu, nici eu; cu desăvârșire nimic.

Asprimile mele îngrozitoare m'au făcut mai mare decât Puterile. O strângere a gândului meu poate să omoare o sută de fii de rege, să prăbușească zeii, să răstoarne lumea.

A spus toate acestea cu un glas mohorât.

Frunzele dimprejur se zgârcesc. Șoareci, pe pământ, fug.

Iși apleacă încet privirile spre flacările ce se înalță, apoi adăogă:

Mi-e silă de formă, silă de simțiri, silă până și de cunoașterea însăși, — căci gândul nu supraviețuește faptului trecător care-l naște, și sufletul e o părere ca și restul.

Tot ce este zămislit va pieri, tot ce a murit trebuie să retrăiască, ființele dispărute acum vor sălășlui în tipare nealcătuite încă, și se vor întoarce pe pământ ca să servească cu durere pe alte făpturi.

Dar, cum eu am trecut printr'o multime nesfârșită de vieți, sub învălișuri de zei, de oameni și dobitoace, renunț la călătorie, m'am saturat de atâta oboseală! Părăsesc hanul murdar al trupului meu, zidit în carne, înroșit de sânge, acoperit cu o piele hâdă, plină de spurăciuni; — și, pentru răsplata mea, voi dormi însfârșit în cel mai adânc absolut, în Nimicnicie.

Flacările i se ridică până la piept, — apoi îl acoperă. Capul ii ese printre ele ca prin gaura unui zid. Ochii săi căscăți privesc mereu.

ANTONIU

se ridică.

Torța, pe jos, a aprins aşchiile de lemn; și flăcăra i-a părlit barba.

Strigând, Antoniu tropăe pe foc; — și când nu rămas decât o grămadă de cenușe, spune:

Unde să fie Hilarion? Era aci adineauri.
L'am văzut!

Ei! nu, nu e cu puțință! mă înșel!

Dece?.. Coliba mea, pietrele acestea, nisipul,
nu au poate nici ele realitate. Inebunesc. Li-
niște! unde eram? ce s'a întâmplat?

Ah! gymnosophistul!... Moartea aceasta este obicinuită printre înțelepții indieni. Kalanos și-a dat foc în fața lui Alexandru; un altul a făcut la fel în vremea lui August. Ce ură de viață trebue să ai! Numai să nu-i împingă cumva trufia?.. Nu are aface, e o cutezare de mucenic!.. În ce privește pe ceilalți, cred acum tot ce mi s'a spus despre desfrânările ce le pricinuesc.

Și înainte? Da, îmi aduc aminte! mulțimea ereticilor... Ce țipete! ce ochi! Dar dece atâtă revărsare de carne și rătăcire a minții?

Spre Dumnezeu zic ei că se îndreaptă pe toate aceste căi! Cu ce drept să-i blestem, eu care mă potințesc pe a mea? Când au pierit, eram poate să aflu mai mult. Vărtejuiau prea iute; nu aveam timpul să răspund. Acum, parcă mi-e mintea mai încăpătoare și mai luminoasă. Sunt liniștit. Mă simt în stare... Dar ce? credeam că am stins focul!

O văpăe joacă printre stânci; și curând un glas întretăiat se aude, departe, în munți.

E lătrat de hienă, sau gemetele vreunui călător pierdut?

Antoniu ascultă. Flacăra se apropie.

Și vede venind o femeie care plângă, sprijinită de umărul unui om cu barba albă.

E învălită într-o rochie de purpură în zdrențe. El e cu capul gol ca și ea, cu o haină de aceiași culoare, și duce un vas de bronz, din care se ridică o mică văpăe albastră.

Lui Antoniu i-e frică — și ar vrea să știe cine este femeea aceasta.

STREINUL (SIMON)

E o fată, un biet copil, pe care-l duc prețuindenni cu mine.

Ridică vasul de bronz.

Antoniu o privește, la lumina acestei flacăre care șovăe.

Are pe față urme de mușcături, dealungul brațelor semne de loviri; părul despletit; se agăță în sfâșierile zdrențelor; ochii ei par că nu simt lumina.

SIMON

Uneori, rămâne așa, multă vreme, fără să vorbească, fără să mănânce; apoi se trezește, și spune lucruri minunate.

ANTONIU

Adevărat?

SIMON

Enoia! Enoia! Enoia! istorisește ce ai de spus.

Ea rotește ochii ca trezită dintr'un vis, își trece încet degetele peste sprâncene, și cu un glas tângitor:

HELENA (ENOIA)

Mi-aduc aminte de rieleaguri depărtate, de culoarea rubinului. Un singur arbore se află acolo.

Antoniu tresare.

Pe fiecare treaptă a frunzișului său bogat se află o pereche de Duhuri. Ramurile în jurul lor se încrucișează, ca vinele unui trup; și privesc viața vecinică ce curge din rădăcinile adâncite în umbră până în vârful care întrece soarele. Eu, pe a doua cracă, luminam cu fața mea noptile de vară.

ANTONIU

ducând degetul la frunte.

Ah! Ah! înțeleg! capul...

SIMON

cu degetul pe buze:

St?...

HELENA

Pânzele stau întinse, corabia despica spumele.

Îmi spunea: „Ce-mi pasă dacă-mi turbur țara,
dacă-mi pierd regatul! Vei fi a mea, în casa mea!”

Ce desfătătoare era odaia înaltă din palatul lui!
Se culca pe patul de fildeș, și, mânăindu-mă
pe păr, cânta îndrăgostit.

Pe inserate, zăream taberile aînândouă, fara-
lele ce se aprindeau, Ulise lângă cortul lui,
Achile înarmat până în dinți, mâna un car dea-
lungul țărmului mării.

ANTONIU

Dar e nebună deabinelea! Ce are?

SIMON

St!... St!

M'au uns cu mirodenii, și m'au vândut noro-
dului ca să-l desfăt.

Intr'o seară, în picioare, cu cistrul în mână,
făceam să joace pe vâslașii greci. Ploaia, că
o cascadă, cădea pe cărciumă, și cupele cu vin
fierbinte fumegau. Un om intră, fără ca ușa să se
fi deschis.

SIMON

Eu eram! te regăsisem!

Iată, Antoniu, pe aceea ce se numește Sigeh,
Enoia, Barbel, Prunikos!

Duhurile stăpâne ale lumii fură pizmașe pe ea,
și au închis-o într'un trup de femei.

A fost Helena a Troienilor, a căror amintire
fu blestemată de poetul Stesichor. A fost Lucreția,

patriciana pângărită de regi. A fost Dalila, care a tăiat părul lui Samson. A fost acea fiică a lui Israel, care se dădu țapilor. A iubit adulterul, idolatria, minciuna și prostia. S'a pângărit la toate noroadele. A cântat la toate răspântiile. A sărutat toate fețele.

La Tyr, în Siria, a fost țiitoarea hoților. Bea cu ei noaptea și găzduia pe ucigași în vermina patului ei cald.

ANTONIU

Ei! ce-mi pasă mie!...

SIMON

înfățișare furioasă:

Am răscumpărat-o, îți spun, — și am întronat-o iară în măreția ei; astfel încât Caius Cezar Ca-ligula s'a îndrăgostit de ea, căci voia să se culce cu Luna!

ANTONIU

Ei și?...

SIMON

Dar Luna e ea! Papa Clement nu a scris oare că a fost închisă într'un turn? Trei sute de înși au venit să inconjure turnul; și la fiecare ferăstrău s'a văzut ivindu-se în acelaș timp luna, — deși nu sunt pe lume mai multe luni, nici mai multe Enoia!

ANTONIU

Da... cred că-mi aduc aminte...

Și cade în visare.

SIMON

Nevinovată ca și Christos, care a murit pentru oameni ea, s'a închinat binelui femeilor. Căci neputința lui Jehorah se dovedește prin nesupunerea lui Adam, și trebuie să dărâmăm vechea lege, neplăcută rânduelii lucrurilor.

Am propovăduit înnoirea în Efraim și în Is-sachar, dealungul puhoiului Bazorului, dincolo de lacul Huleh, în valea Mageddo, mai departe de munți, la Bostra și Damas! Să vină la mine cei ce sunt acoperiți de vin, cei ce sunt acoperiți de noroiu, cei ce sunt acoperiți de sânge; și voi șterge mânjirile lor cu Sfântul-Duh, numit Minerva de Greci! Ea e Minerva! e Sfântul Duh! Eu sunt Jupiter, Apollo, Christos, marea putere a lui Dumnezeu, intrupată în ființa lui Simon!

ANTONIU

Ah! tu ești!... Dar îți cunosc păcatele!

Ești născut la Gittoi, aproape de Samaria. Dorithéus, cel dintâi stăpân al tău, te-a izgonit! Urăști de moarte pe sfântul Paul îndcă a facut pe una din femeile tale să-și schimbe cretința; și răpus de Sfântul Petru, — de pizmă și groază ai aruncat în valuri sacul în care îți țineai vicleșugurile!

SIMON

Le vrei?

Antoniu îl privește; — și un glas lăuntric șoptește în pieptul său: „Dece nu?”

Simon urmează:

Cel care cunoaște puterile Firii și substanța Duhurilor trebuie să facă minuni. E visul tuturor înțeleptilor — și dorința care te roade; mărturisește!

In mijlocul Romanilor, am zburat în circ atât de sus că nu mai m'au văzut. Neron a poruncit să mi se tae capul; dar a căzut la pământ capul unei oițe, în locul capului meu. Insfârșit, m'au îngropat de viu, dar am inviat a treia zi. Dovada e că iată-mă!

Îi dă mâinile să îl le miroasă. Miroș a stârv. Antoniu se dă înapoi.

Pot să fac să se miște șerpii de bronz, să rădă statuile de marmoră și cainii să vorbească. Aș să-ți arăt grămezi nemăsurate de aur; voi reîntrona pe regi; vei vedea noroade proslăvinu-mă! Pot să merg pe nori și pe ape, să trec prin munți, să mă schimb în flăcău, în moș în tigru, sau în furnică, să iau chipul tău, să-ți dau pe al meu, să abat trăznetul. Il auzi?

Tunetul bubue, fulgere brăzdează cerul unul după altul.

E glasul Prea-Inaltului! „căci Dumnezeu veinicul e un foc”, și orice făptură se zămislește prin țăsniri din acest focar.

Vei primi botezul de foc, — acest al douilea botez vestit de Iisus, și care a căzut pe apostoli, într'o zi cu furtună, când fereastra era deschisă!

Și mișcând văpaia cu mâna, încet, ca pentru a stropi
pe Antoniu.

Mamă a milostivirilor, tu care desvăluiești tai-
nele, ca să ne vie odihna în casa a opta...

ANTONIU

strigă:

Ah! dacă ași avea aghiazină!

Flacăra se stinge, făcând mult fum.
Enoia și Simon au pierit.
O negură înghețată, groasă și încăcioasă umple
văzduhul.

ANTONIU

întinzând brațele, ca un orb:

Unde sunt?.... Mi-e frică să nu cad în pră-
pastie. Și crucea, desigur, e prea departe de
mine... Ah! ce noapte! ce noapte.

Intr'o răbufnire de vânt, ceața se desface; — și
zărește doui oameni, acoperiți de vestminte lungi și
albe.

Cel dintâi este înalt de statură, cu fața blajină,
cu înfățișarea posomorâtă. Părul său bălaiu, despăr-
tit ca al lui Christos, îi coboară rânduit pe umeri.
A aruncat o nuia pe care o ținea în mâna; și pe care
tovarășul său a prinso-o, făcând temenele în felul O-
rientalilor.

Acesta din urmă este mic, gros, cărn, cu grumazul scund, părul creț, o mutră prostănacă.

Amândoi sunt cu picioarele și capul gol, prăfuiți ca oamenii ce se întorc din călătorie.

ANTONIU

tresăriind:

Ce vreți? Vorbiți! Plecați de-aici!

DAMIS

-- E omul cel mic.

Ei, ei!... bunule pustnic! ce vreau? habar n'am.
Uite stăpânul.

Se aşeză; celălalt rămâne în picioare. Tăcere.

ANTONIU

din nou:

Și veniți aşa?...

DAMIS

Oh! de departe, — hăt!

ANTONIU

Și vă duceți?...

DAMIS

arătând pe celălalt:

Unde va voi!

ANTONIU

Dar cine e?

DAMIS

Privește-l!

ANTONIU

pentru sine:

Pare un sfânt! Dacă ași cuteza...

Fumul s'a risipit. Vremea e foarte luminoasă. Luna strălucește.

DAMIS

La ce te gândești, de nu mai spui nimic?

ANTONIU

Mă gândesc... Oh! nimic.

DAMIS

înaintea spre Apollonius, și îl înconjura de câteva ori, plecat de mijloc, fără să ridice capul.

Stăpâne! e un sihastru galilean care vrea să știe izvoarele înțelepciuniei.

APOLLONIUS

Să se apropie!

Antoniu se codește.

DAMIS

Apropie-te?

APOLLONIUS

cu glas de tunet:

Apropie-te! Ai vrea să știi cine sunt, ce fac,
ce gândesc? nu-i aşa, copile?

ANTONIU

...Dacă lucrurile acestea, pot să ajute la mân-
tuirea mea...

APOLLONIUS

Bucură-te, și le voi spune!

DAMIS

începe lui Antoniu:

E cu puțință? Trebuie că ţi-a recunoscut, dela
prima privire, inclinări neobiceinuite pentru fi-
lozofie! Voi trage și eu folos!

APOLLONIUS

Am să-ți istorisesc mai întâiu calea lungă pe care am făcut-o pentru a primi învățătura; și dacă găsești în toată viața mea o faptă rea, să mă oprești, — căci acela strică prin cuvintele sale, care a făcut rău prin fapta sa.

DAMIS

Iui Antoniu:

Ce om drept! hai?

ANTONIU

Hotărât, cred că e cinstit în ce spune.

APOLLONIUS

In noaptea zămisirii mele, mama s'a visat culegând flori pe maiurile unui lac. Un fulger s'a ivit, și m'a născut în cântecul lebedelor din visul ei.

Până la cincisprezece ani, m'au cufundat, de trei ori pe zi, în fântâna Asbadee, a cărei apă face pe cei ce-și calcă jurământul dropici; și-mi frecau trupul cu frunze de cniză, ca să mă facă neprihănit.

O prințesă palmirană veni într'o seară să mă caute, dăruindu-mi comori pe cari le știa că sunt în morminte. O roabă din templul Dianei s'a injunghiat, desnădăjduită, cu cuțitul de jertfe; și stăpânitorul Ciliciei, la sfârșitul făgăduințelor sale, strigă în fața familiei mele că mă va omori, dar el fu acela care muri după trei zile, ucis de Romani.

DAMIS

lui Antoniu, dându-i cu cotul:

Hai? când îți spuneam! ce om!

APOLLONIUS

Am păstrat, timp de patru ani în sir, tăcerea desăvârșită a pitagoricienilor. Suferința cea mai neașteptată nu-mi zmulgea nici un suspir; și la teatru, când intram, lumea se da în lături din fața unei stafii.

DAMIS

Dumneata ai fi făcut aşa?

APOLLONIUS

Timpul încercării trecând, am început să învăț pe preoții cari pierduse datina.

ANTONIU

Care datină?

DAMIS

Lasă-l să vorbească! Taci!

APOLLONIUS

Am convorbit cu Samaneenii dela Gange, cu astrologii Chaldeei, cu magii din Babilon, cu Druizii gali, cu preoții negrilor! M'am suit pe

cele patrusprezece Olimpuri, am scotocit lacul
Sciției, am măsurat întinderea Pustiului!

DAMIS

Sunt totuși adevărate, toate acestea. Am fost
și eu acolo!

APOLLONIUS

Am fost mai întâiu până la marea Hircaniei.
I-am făcut înconjurul; și prin țările Baraomate,
unde este înmormântat Bucefal, am coborit spre
Ninive. La porțile orașului, un om s'a apropiat.

DAMIS

Eu! eu! bunul meu stăpân! Te-am iubit, în-
dată! Erai mai bland ca o fată și mai frumos ca
un Dumnezeu!

APOLLONIUS

fără să-l asculte:

Voa să mă însoțească, pentru a-mi folosi ca
interpret.

DAMIS

Dar mi-ai răspuns că înțelegi toate graiurile
și că ghicești toate gândurile. Atunci am sărutat
poalele mantiei tale, și am început să merg în
urma ta.

APOLLONIUS

După Ctesifon, am intrat pe tărâmurile Babilonului.

DAMIS

Și satrapul a scos un țipăt, văzând un om
atât de galben.

ANTONIU

în sine:

Ce înseamnă...

APOLLONIUS

Regele m'a primit în picioare, lângă un tron
de argint, într'o sală rotundă, stropită cu steb;
— și din cupolă atârnau, de fire nevăzute, patru
păsări mari de aur, cu aripile întinse.

ANTONIU

visând:

Să fie oare pe pământ asemenea lucruri?

DAMIS

Strașnic oraș, Babilonul! toată lumea e bogată
acolo! Casele, zugrăvite în albastru, au porți
de bronz, cu o scară ce coboară spre râu;

Desenând pe nisip cu bățul.

Aşa, vezi? Și pe urmă sunt temple, piețe, băi,
apeducturi! Palatele sunt acoperite cu aramă roșie!
și înăuntru, dacă ai ști!

APOLLONIUS

Pe zidul dela miazănoapte se înalță un turn care sprijină un altul, apoi vine un al treilea, al patrulea, al cincilea — și mai sunt încă trei! În al optlea e o chilie cu un pat. Nimeni nu intră acolo, decât femeea aleasă de preoți pentru Zeul Belus. Regele Babilonului m'a găzduit în acea chilie.

DAMIS

Abia dacă se uitau la mine! Așă că ședeam singur și mă plimbam pe străzi. Însfribam despre obiceiuri; mă duceam prin ateliere; cercetam mările mașinării cari aduceau apă în grădini. Dar mă săcâia că eram despărțit de Stăpânul.

APOLLONIUS

Însfărșit, eșirăm din Babilon; și în lumina lunii, văzurăm deodată o arătare.

DAMIS

Da! da! sărea cu copitele de fer; necheza ca un măgar; alerga printre stânci. I-a strigat o cări; ea pieri.

ANTONIU

în sine.

Unde vor să ajungă?

APOLLONIUS

La Taxilla, capitala a cinci mii de cetățui, Phraortes, regele Gangului, ne-a arătat garda sa de oameni negri înalți de cinci coți, și în grădinile palatului, într'un cniocș de brocart verde, un elefant uriaș, cu care reginile se desfătau parfumându-l. Era elefantul lui Porus, care fugise după moartea lui Alexandru.

DAMIS

Și care a fost găsit într'o pădure.

ANTONIU

Vorbesc mult ca oamenii beți.

APOLLONIUS

Phraortes ne-a așezat cu el la masă.

DAMIS

Ce țară ciudată! Stăpânii, beau mereu și se desfătau asvârlind săgeți sub picioarele unui copil care juca. Dar nu aprobat...

APOLLONIUS

Când fui gata de plecare, Regele mi-a dat o umbrelă, și mi-a spus: „Am pe Indus o herghelie de cămile albe. Când nu-ți vor mai fi de folos, suflă-le în urechi. Se vor întoarce singure acasă“.

Am coborât dealungul râului, mergând noaptea la lumiha licuricilor cari sclipiau în barubuși.

Sclavul řuera un cântec ca să alunge ſerpii; și cămilele iși apleau spinările trecând pe sub arbori, ca pe sub porți prea ſcunde.

Intr'o zi, un copil negru care ținea vergeaua cu ſerpi de aur în mână, ne-a înſoțit la ſfatul înțeleptilor. Iarchas, fruntașul lor, mi-a vorbit de strămoșii mei, de toate gândurile mele, de toate faptele mele, de toate viețile mele. El fuſeſe râul Indus, și-mi aduſe aminte că duceam luntele pe Nil, în vremea regelui Sesoſtris.

DAMIS

Mie, nu mi s'a ſpus nimic, așa că nu ſtiu cine am fost.

ANTONIU

Au înfățiſeri nelămurite ca umbrele.

APOLLONIUS

Am întâlnit, pe țărmul mării, pe Cinecofalii imbuibați cu lapte, cari ſe întorceau din expediția lor din insula Taprobana. Valurile calde aduceau în fața noastră perle blonde. Chihlibarul trăznea sub pașii noștri. Schelete de baleră al eau în hru' el stâncilor. Uſcatul n'c'e din urmă, se făcu mai ingust ca o sandală; — și dupăce svârlirăm spre soare cu ſtropi din Ocean, cotirăm spre dreapta, ca să ne întoarcem.

Ne-am înapoiaț prin Tinutul Mirodeniilor, prin țara Gangaridelor, promontoriul Comaria, meleagul Sachaliilor, Adramiților și Homeriilor; — apoi, trecând peste munții Casanieni, marea Roșie și insula Topazos, am pătruns în Etiopia prin regatul Pigmeilor.

ANTONIU

în sine:

Ce mare e pământul!

DAMIS

Și când ne-am întors acasă, toți cei pe cari
îi cunoșcusem odinioară, muriseră.

Antoniu înclină capul. Tăcere.

APOLLONIUS

urmează:

A'unci, începu să se vorbească de mine în
lume.

Ciuma bântuia Efesul; poruncii să fie alungat
cu pietre un cerșetor bătrân;

DAMIS

Și ciuma a pierit!

ANTONIU

Cum? alungă molimele?

APOLLONIUS

La Cnid, am vindecat pe îndrăgostitul de Venus.

DAMIS

Da, un nebun, care făgăduise chiar s'o ia de
nevaștă. — Să iubești o femeie, treacă — meargă;

dar o statue, ce prostie! — Stăpânul i-a pus
mâna pe inimă, și îndată dragostea î se stinse.

ANTONIU

Cum! alungă și pe draci?

APOLLONIUS

La Tarent, duceau la rug o fată moartă.

DAMIS

Stăpânul i-a atins buzele, și ea s'a ridicat
chemând pe mama ei.

ANTONIU

Cum! învie morții?

APOLLONIUS

Am proorocit puterea lui Vespasian.

ANTONIU

Cum! ghicește ce va să vie?

DAMIS

Era la Corint...

APOLLONIUS

Stând la masă cu el, la Baia...

ANTONIU

Iertați-mă, streini, e târziu!

DAMIS

Un Tânăr care se numea Menip.

ANTONIU

Nu! nu! duceți-vă!

APOLLONIUS

Un câine intră, ducând în bot o mână tăiată.

DAMIS

Intr'o seară, la mahala, întâlni o femeie.

ANTONIU

Nu înțelegeți? plecați!

APOLLONIUS

Da târcoale fără rost împrejurul paturilor.

ANTONIU

Destul!

APOLLONIUS

Vroiau să-l alunge.

DAMIS

Menip se duse la ea; să iubiră.

APOLLONIUS

Și lovind mozaicul cu coadă, lăsa să cadă mâna aceea pe genunchii lui Flavius.

DAMIS

Dar a doua zi, la lectia dela școală, Menip era tras la față.

ANTONIU

sărind:

Iar! ah! să urmeze, dacă nu e...

DAMIS

Stăpânul ii zise: „O tinere frumos, alinți un șarpe; un șarpe te mângâie! când vă cununați?” Am fost cu toții la nuntă.

ANTONIU

Fac rău, desigur, că ascult aceasta!

DAMIS

Dela intrare, servitorii se mișcau cu neastâmpăr, porțile se deschideau; nu să auzea însă nici zgometul pașilor, nici zgometul ușilor. Stăpânul se aşeză lângă Menip. Îndată pe lugodnică o cu-

prinse mânia împotriva fi'ozofilor. Dar tacâmurile de aur, paharnicii, bucătarii și cei cu pânile pieiră; acoperișul zbură, zidurile se năruiră; și Apollonius rămase singur, sus, cu femeea în lacrimi la picioarele lui. Era o vampiră care desfăța pe tineri, ca să le mănânce carne, — fiindcă nimic nu e mai bun pentru astfel de stafii ca sângele îndrăgostiților.

APOLLONIUS

Dacă vrei să știi meșteșugul...

ANTONIU

Nu vreau să știu nimic.

APOLLONIUS

In seara sosirii noastre la porțile Romei...

ANTONIU

Oh! da, vorbește-mi de orașul papilor!

APOLLONIUS

Un om beat ne opri, care cânta cu glas duios. Era un epitalam al lui Neron; și avea deplină putere să ucidă pe oricine l-ar fi ascultat fără luare aminte. Ducea la spinare, într'o cutie, o coardă luată dela chitara Impăratului. Am ridicat din umeri. Ne-a svârlit cu noi în obraz. Atunci, mi-am desfăcut cingătoarea, și i-am pus-o în mâna.

DAMIS

Ai făcut foarte rău, de-o pildă.

APOLLONIUS

Impăratul, în timpul nopții, m'a chemat la sine. Juca în arșice cu Sporus, răzimat în cotul stâng, pe o masă de agată. Se întoarse, încruntându-și sprâncenele bălaie: „Dece nu ți-e teamă de mine? mă întrebă. — Fiindcă Dumnezeul care te-a făcut groaznic, m'a făcut îndemânatc“, i-am răspuns.

ANTONIU

în sine:

Ceva nelămurit mă însăpămantă.

Tăcere.

DAMIS

urmează cu o voce ascuțită:

Intreaga Asie, de altfel, ar putea să-ți spună...

ANTONIU

tresărind:

Sunt bolnav! Lăsați-mă!

DAMIS

Ascultă. A văzut din Efes, uciderea lui Domitian, care era la Roma.

ANTONIU

încercând să rădă:

E cu puțință?

DAMIS

Da, la teatru, ziua în amiaza mare, în a patru-sprezecea calendă din Octombrie, deodată a strigat: „Injunghie pe Cesar!” și adăoga din când în când: „Se rostogolește pe jos; oh! cum se zbate! Se ridică; încearcă să fugă; porțile sunt inchise; ah! s'a sfârșit! a murit!” Si în ziua aceia, în adevăr, Titus Flavius Domitianus a fost ucis, după cum știi.

ANTONIU

Fără ajutorul Dracului... desigur că....

APOLLONIUS

A vrut să mă omoare, acest Domitian! Damis fugise din porunca mea, și eu am rămas singur în temniță.

DAMIS

Era o îndrăzneală grozavă, trebuie să recunoști.

APOLLONIUS

Către ceasul al cincilea, soldații m'au dus la judecată. Aveam apărarea gata și o țineam sub mantie.

DAMIS

Eram pe malul Puzzolului, noi ceștilalți! Te credeam mort; plângeam. Când, către ceasul al saselea, deodată te-ai ivit, și ne-ai zis: „Eu sunt!”

ANTONIU

pentru sine:

Ca El!...

DAMIS

foarte tare:

Absolut!

ANTONIU

Oh! nu! mințiți, nu-i aşa? mințiți!

APOLLONIUS

El a coborât din Ceruri. Eu, mă urc, — multumită virtuții mele, care m'a ridicat până la înălțimea Prințipiu lui!

DAMIS

Thyana, orașul său natal, a ridicat în cinstea sa un templu cu preoți!

APOLLONIUS

se apropi de Antoniu și-i tipă în urechi;

Căci eu cunosc pe toți zeii, toate riturile,
toate rugile, toate oracolele! Am pătruns în pe-
ștera lui Trophonius fiul lui Apolon! Am fră-
mântat pentru Siracusane aluatul pe care-l duc
pe munți! am suferit cele optzeci de încercări
ale lui Mithral! am strâns la piept șarpele lui
Sabarius! am primit legătura Cabirilor! am spălat
pe Cyhela în valurile golfurilor campaniane, și
am petrecut trei luni în hrubele din Samotracia!

DAMIS

răzând prostește:

Ah! ah! ah! în tainele Bunei zeițe!

APOLLONIUS

Și acum începem iară pribegia!
Ne ducem spre Miazănoapte, în părțile cu lebede
și zăpezi. Pe întinderea albă, hipopozii orbi frâng
cu vârful picioarelor planta de peste mare.

DAMIS

Vino! se crapă de ziua. Cocoșul a cântat,
calul a nechezat, pânzele sunt întinse.

ANTONIU

Cocoșul n'a cântat! Aud greerele în nisipuri,
și văd luna care stă pe loc.

APOLLONIUS

Mergem la Miazăzi, dincolo de munți și de
valurile adânci, să cântăm în mirezme rațiunea

iubirii. Vei sorbi miroslul mirodionului care ucide pe cei slabii. Te vei scălda în lacul de oleu roz din insula Junonia. Vei vedea, dormind pe ciuboțica cucului, șopârla care se trezește în toate veacurile când rubinul i se coace și-i cade de pe frunte. Stelele clipesc ca ochii, cascadele cântă ca lirele, mirezme amețitoare se sue din florile învoalte; mintea tăi se va largi în văzduhuri, și ce va fi pe fața ta, va fi și în inima ta.

DAMIS

Stăpâne! a venit vremea! Vântul se ridică, rândunicile se deșteaptă din somn, frunza mirtului a zburat!

APOLLONIUS

Da! să plecăm!

ANTONIU

Nu! eu, rămân!

APOLLONIUS

Vrei să te învăț unde crește iarba Balis, care învie morții?

DAMIS

Cere-i mai bine androdamasul care atrage argintul, fierul și bronzul!

ANTONIU

Oh! cât sufăr! cât sufăr!

DAMIS

Vei pricepe glasul tuturor ființelor, mugetele,
gângurelile!

APOLLONIUS

Te voi face să călărești pe licorne, pe balauri
pe hipocentauri și pe delfini!

ANTONIU

plânge.

Oh! oh! oh!

APOLLONIUS

Ai să cunoști dracii cari locuesc peșterile, pe
cei ce vorbesc în păduri, pe cei ce mișcă valurile,
și cei ce împing norii.

DAMIS

Strânge-ți cingătoarea! înoadă-ți sandalele!

APOLLONIUS

Am să-ți lămuresc rațiunea alcătuirilor dum-
nezești, dece Apolon e în picioare, Jupiter aşezat,
Venus neagră la Corint, patrată la Atena, conică
la Paphos.

ANTONIU

împreunându-și mâinile:

Să plece! să plece!

APOLLONIUS

Voi zmulge în fața ta armurele zeilor, ne vom
furișa în altare, îți voi da pe Pythia s'o pân-
gărești!

ANTONIU

Ajută-mi, Doamne!

Se repede spre cruce.

APOLLONIUS

Care e dorul tău? visul tău?
Ajunge să te gândești...

ANTONIU

Isuse, Isuse, ajută-mi!

APOLLONIUS

Vrei să-l fac să apară, pe Iisus?

ANTONIU

Ce? cum?

APOLLONIUS

Va fi chiar el! nu altul! Iși va svârli cununa,
și vom vorbi față în față!

DAMIS

încet:

Zi că vrei! zi că vrei!

Antoniu, sub cruce, șoptește rugi. Damis se învăr-
tește în jurul lui cu mișcări lingușitoare.

Hai, bunule pustnic, scumpe sfinte Antoniu! om neprihănit, om strălucit! om pentru lauda căruia nu găsesc cuvinte! Nu te speria; e un fel de a spune depășit, luat dela Orientali. Aceasta nu împiedecă deloc...

APOLLONIUS

Lasă-l, Damis!

Crede, ca o brută, în realitatea lucrurilor. Spaima ce are de zei îl împiedecă să-i înțeleagă: și-l înjosește pe al său, făcând din el un rege pizmaș!

Tu, fiul meu, nu mă părăsi!

Se apropie, mergând deandaratelea, de marginea stâncii, o depășește, și rămâne în văzduh.

Deasupra tuturor formelor, mai departe decât pământul, dincolo de ceruri, sălășluește lumea Ideilor, plină de Cuvânt! Dintr'un salt, vom trece spațiul celălalt; și vei prinde în nemărginirea sa Vecinicia, Absolutul, Ființa! — Hai! dă-mi mâna! Înainte!

Amândoi, unul lângă altul, se ridică în văzduh, înceț.

Antoniu îmbrățișând crucea, îi privește cum se înalță. Pier.

V

ANTONIU

mergând încet:

Acesta face cât iadul tot!

Nabucodonosor nu mă orbise atâta. Regina din Saba nu m'a fermecat aşa de adânc.

Felul cum vorbeşte de zei, — îşi dă năzuinţa de a-i cunoaşte.

Mi-aduc aminte că am văzut sute de aceştia deodată, în insula Elephantina, în timpul lui Dioclețian. Impăratul dăduse Pribegilor o țară mare, cerându-le în schimb să păzească granițele; și înțelegerea fu încheiată în numele „Puterilor nevăzute“. Căci zeii unui norod erau necunoscuți celorlalte popoare.

Barbarii își adusese pe ai lor. Ocupau movilele de nisip cari mărginesc fluviul. Se vedeau ținându-și idolii în brațe ca pe mari copii ologi; sau plutind în mijlocul cascadelor pe un trunchiu de palmier, își arătau de departe talismanele dela gât, tatuajele de pe piept; — și aceasta nu e un lucru mai vinovat decât religia Grecilor, a Asiaticilor și a Romanilor!

Când locuiam în templul din Heliopolis, m'am uitat dese ori la tot ce era pe ziduri: Vulturi ducând sceptre, crocodili ciupind coardele lirelor, fețe de oameni cu trupuri de șarpe, femei cu cap

de vacă proslăvind zei ithyphalici; și chipurile lor nefirești mă îndreptau spre alte lumi. Aș fi vrut să văd ce privesc ochii aceia liniștiți.

Pentru ca materia să aibă atâta putere, trebuie să conțină un duh. Sufleul zeilor e legat de icoanele lor.

Cei ce au frumusețea infățișării, pot să te cucerească. Dar ceilalți... cari sunt josnici sau ingrozitori, cum să crezi în ei?...

Și vede trecând tărându-se pe pământ frunze, pietre, scoici, ramuri de copac, nelămurite vedenii de animale, apoi un fel de pitici dropici, sunt zeii. Isbucnește în râs.

Un alt râs răsună în spatele lui; și Hilarion se înfățișează — investit cu un pustnic, mult mai mare ca adineauri, uriaș.

ANTONIU

nu e mirat că-l vede.

Ce prost trebuie să fie cineva ca să adore acestea!

HILARION

Oh! da, nemărginit de prost!

Atunci, le trec prin față, idolii tuturor noroadelor și din toate veacurile, de lemn, de metal, de argint de pene, de piele cusute.

Cei mai bătrâni, dinainte de Potop, pier sub ierburi de mare cari le atârnă ca niște coame. Unii, prea lungi pentru soclul lor, troznesc din încheeturi și se frâng de mijloc mergând. Alții lasă să curgă nisip prin spărturile pântecelor.

Antoniu și Hilarion se desfată nespus. Se țin de șale de-atâta râs.

Însfârșit, trec idoli cu chip de berbec. Se împletește pe picioarele răschirate, întredeschid pleoapele și bâlbâie ca muții: „Ba! ba! ba!”

Pe măsură ce se apropie de chipul omenesc, mânie pe Antoniu mai mult. Ii lovește cu pumnii, cu piciorul, se îndărjește.

Devin spăimântători — cu penaje înalte, cu ochii holbați, au brațele sfârșite cu ghiare, fâlcii de rechin.

Și în fața acestor zei, sunt înjunghiați oameni pe altare de piatră; alții sunt stropiști în cazane, striviți sub care, țintuiți de pomi. A mai rămas un idol, făcut numai din fier înoșit și cu coarne de taur, care înghite copii.

ANTONIU

Ce grozăvie!

HILARION

Dar zeii cer mereu jertfe. Chiar și al tău a dorit...

ANTONIU

plânând:

Oh! nu spune, tac!

Ingrădirea de stânci se schimbă într'o vale. O cireadă de boi pasc iarba cosită.

Ciobanul care le mână zărește un nor; — și asvârlă în aer, cu glasul ascuțit, vorbe poruncitoare.

HILARION

Cum are nevoie de ploaie, încearcă, prin cântece să silească pe regele cerului să deschidă norii roditori.

ANTONIU

râzând:

Iată o trufie prea prostăiacă!

HILARION

Dar tu de ce faci farmece?

Valea devine o mare de lapte, nemîscată și fără margini.

La mijloc, plutește un leagăn lung, făcut din înclădirile unui șarpe, ale cărui capete, toate înclinându-se odată, umbresc un zeu adormit pe trupul lui.

E Tânăr, fără barbă, mai frumos ca o fecioară și acoperit cu văluri străvezii. Perlele tiarei sale luccesc dulce ca razele de lună, mătănii de stele îi înconjură de mai multe ori pieptul; — și cu o mână sub cap, cu cealaltă întinsă, se odihnește, visător și fermecat.

O femeie ghemuită la picioarele lui așteaptă să se trezească.

HILARION

E dualitatea dintru început a Brachmanilor, — Absolutul ce nu se exprimă prin nici o formă.

Din buricul zeului o tulpină de lotus a crescut; și, în potirul ei, se ivește un alt Dumnezeu cu trei chipuri.

ANTONIU

Uite, ce inventie!

HILARION

Tatăl, Hul și Sfântul Duh nu face, tot astfel, decât unul!

Cele trei capete se despart, și trei zei mari se arată. Cel dintâi, care este roz, își mușcă vârful dege-

tului gros dela picior. Al douilea, care e albastru, mișcă patru brațe.

Al treilea, care e verde, poartă un șirag de crani omenești.

In fața lor, îndată, es ca din pământ trei zeițe una învălită într'o plasă, a doua întinzând o cupă, cea din urmă învârtind în mână un arc.

Și, din zeii aceștia, din zeițele acestea, se fac câte două, se înmulțesc. Pe umerii lor cresc brațe, la capătul brațelor mâini ținând stindarde, securi, pavăze, spade, umbrele și tobe. Fântâni isvoresc din capetele lor, ierburile coboară, din nări

Călări pe pasări, legănați în litiere, dominind pe tronuri de aur, în picioare în cuiburi de fildeș, viseză, călătoresc, poruncesc, sorb vin, respiră flori. Dansatoare se învârtesc, giganți urmăresc monștrii; la intrarea în hrube solitari cerșesc Nu se deosebesc ochii de stele, norii de marame; păunii se adapă din părăuri cu pulbere de aur, cusăturile de pe steaguri se amestecă cu petzle leoparzilor, raze colorate se întretăie în aerul albastru cu săgeți ce zboară și cădelniți legănate.

Și toate acestea se desfășoară ca o mare frescă ce se sprijină, jos, pe stânci, și se înalță până la cer.

ANTONIU

uimit:

Ce multime! ce vor?

HILARION

Cel ce se scarpină pe pântece cu trompa lui de elefant, e zeul solar, dătătorul de înțelepciune.

Celălalt, care poartă turnuri pe cele șase capete și suliți în cele patru spăzece mâini, e domnul oştirilor, Focul-nimicitor.

Bătrânul ce călărește pe un crocodil se duce să spele la râu sufletele morților. Ele vor fi chinuite de femeea aceasta neagră cu dinții putrezi, stăpânoitoarea iadului.

Carul tras de măgari roșii, mânați de un surugiu fără picioare, plimbă prin tot seninul pe stăpânul soarelui. Zeul-lună îl însoțește, într'o litieră în hämată cu trei gazele.

In genunchi pe spinarea unui papagal, Zeița Frumuseții întinde fiului ei Amorul, sănul rotund. Iată-o mai departe, sărind de bucurie în livezi. Uite! uite! Cu o strălucitoare mitră pe cap, aleargă pe lanuri, pe valuri, se ridică în aer, se răspândește peste tot!

Intre acești zei sălășluesc genile vânturilor, planetelor, lunilor, zilelor, și alii o sută de mii! și infățișările lor sunt nenumărate, schimbările lor repezi. Iată unul care din pește se face broască testoasă; capătă căpățâna de mistreț, statură de pitic.

ANTONIU

Dece?

HILARION

Ca să introneze din nou rânduiala, ca să lupte împotriva răului. Dar seacă viața, formele se sfârșesc; și ei trebuie să progreseze în metamorfoze.

Deodată apare

UN OM IN PIELEA GOALA

așezat în mijlocul nisipului, cu picioarele încrucișate.

Un rotogol mare de lumină tremură, deasupra capului său. Cârlionții mici din părul lui negru și cu reflexe albăstrei, înconjoară simetric o umflătură din moalele capului. Brațele lui, foarte lungi, coboară drept în jos. Mâinile cu palmele deschise, se odihnesc întinse pe coapse. Tânările picioarelor au infățișarea a doui sori; și stă cu totul nemîșcat, — în fața lui Antoniu și Hilarion, — cu toți zeii de jur împrejur, însirați pe stânci ca pe trepte unui circ.

Buzele i se deschid; și cu o voce adâncă:

Sunt stăpânul marii milostiviri, mantuirea făpturilor; credincioșilor ca și neleguiților le arăt legea.

Ca să mantuiesc lumea, am voit să mă nasc printre oameni. Zeii plângneau când am plecat.

Am căutat mai întâi o femeie cum se cade: de neam ostășesc, soție de rege, foarte bună, nespus de frumoasă, cu buricul adânc, trupul tare ca diamantul; și pe vreme de lună plină, fără ajutorul nici unui bărbat, am intrat în pântecul său.

Am eșit prin partea dreaptă a pântecului. Stele se opriră pe cer.

HILARION

șoptește printre dinți:

„Și când văzură că steaua s'a opri fură cuprinși de mare bucurie!”

Antoniu privește cu mai multă luare aminte.

BUDDHA

urmează:

Din fundul Himalaiei, un credincios de o sută de ani aleargă să mă vadă.

HILARION

„Un om numit Simion, care nu putea să moară până nu va vedea pe Christos'...

BUDDHA

M'au dus la școală. Și am mai multe decât cărturarii.

HILARION

„...In mijlocul cărturarilor; și toți cei ce-l asultau se minunau de înțelepciunea sa'.

Antoniu face semn lui Hilarion să tacă.

BUDDHA

Neîntrerupt mă gândeam în grădini. Umbrele copacilor se învârteau, dar umbra pomului care mă adăpostea, nu se mișca.

Nimeni nu mă întrecea în cunoașterea scripturilor, numărătoarea atomilor, mânatul elefantilor, lucrările în ceară, astronomia, stihurile, luptele, toate indemnările și toate artele!

Ca să mă supun obiceiului, am luat o soție; și-mi petreceam zilele în palatul meu regesc, investit în perle, sub ploaia de mirezme, răcorit de apărătoarele de muște a treizeci și trei de mii de femei, — privindu-mă noroadele de pe terase, — împodobite cu clopoței răsunători.

Dar priveliștea suferințelor lumii mă îndepărta dela desfătari. Am fugit.

Am cerșit pe drumuri, acoperit de zdrențe luate din morminte; și cum era un pustnic foarte învățat, am vrut să ajung sclavul lui; și păzeam ușa, și spălam picioarele.

Orice simțire fu nimică în mine, orice bucurie, orice visare.

Apoi atintindu-mi gândirea într'o cugetare mai largă, am cunoscut esența lucrurilor, iluzia formelor.

Mi-am însușit iute învățătura Brachmanilor. Sunt roși de râvniri sub infățișarea lor aspră, se freacă cu gunoae, se culcă pe spini, crezând că vor ajunge la fericire pe calea morții!

HILARION

„Farisei, fățarnici, morminte albite, neam de vipere!“

BUDDHA

Si eu am făcut lucruri minunate — mâncând pe zi numai câte un grăunte de orez, și grăunții de orez pe vremea aceea nu erau mai mari ca acum; — părul mi-a căzut, trupul mi se făcu negru; ochii mei intrați în orbite păreau stele zărite în fundul unui puț.

Vreme de șease ani, am stat nemîscat, pradă muștelor, leilor și șerpilor; și soarele fierbinte, cloile cu găleata, zăpada, trăznetul, grindina și vijelia, primeam toate acestea, fără să mă adăpostesc nici măcar cu mâna.

Călătorii cari treceau, crezându-mă mort, svârlea de departe cu bulgări de pământ peste mine!

Ispitirea Diavolului îmi lipsia. L'am chemat. Copiii lui au venit,—pociți, acoperiți cu solzi, scârboși ca o bolniță cu stârvuri, urlând, șiueând, mugind, lovind cu oase de mort în zale. Unii scuipă flacări pe nări, alții fac întuneric cu aripile, poartă mătănii de degete tăiate, sau sorb venin de șarpe din pumni; au capete de porci, de rinoceri sau broaște râioase; tot felul de fețe, dându-ți desgust sau groază.

ANTONIU

în sine:

Am îndurat aceasta, altădată!

BUDDHA

Apoi mi-a trimis fetele lui — frumoase, bine văpsite cu cingători de aur, dinții albi ca iasomia, cu coapsele rotunde ca trompa elefantului. Unele întind brațele căscând, ca să-și arate gropițele dela coate; altele fac cu ochiul, încep să râdă, sau își deschese vestminte. Sunt fecioare ce roșesc, matroane pline de trufie, regine cu mare alaiu de bagaje și sclavi.

ANTONIU

în sine:

Ah! și el?

BUDDHA

Am răpus pe diavol, apoi am petrecut doisprezece ani hrănindu-mă numai cu parfumuri; — și cum cu-

cerisem cele cinci virtuti, cele cinci facultati, zece forte, optsprezec substante, si patrunsem in cele patru sfere ale lumii nevazute, intelepciunea a fost a mea! Am ajuns Buddha!

Toți zeii se închină; cei ce au mai multe capete le aplacă deodată.

Ridică în aer mâna lui lungă și urmează:

Pentru măntuirea oamenilor, am făcut sute de mii de jertfe! Am dat săracilor haine de mătase, paturi, care, case, grămezi de aur și diamante. Am dat mâinile mesez ciungilor, picioarele șchiopilor, ochii orbilor; mi-am tăiat capul pentru decapitați. Pe vremea când eram rege, am împărțit provincii; pe când eram brachman, nu am disprețuit pe nimeni. Când eram sihastru, am spus vorbe iubitoare hoțului care m'a înjunghiat. Când eram tigru m'am lăsat să mor de foame.

Și în viața mea de acum și din urmă, propovăduind legea, nu mai am nimic de făcut. Marea vârstă s'a împlinit! Oamenii, animalele, zeii, bambușii, oceanele, mun'ii, grăunții de nisip din Gange cu miile și miile de stele, totul va muri; și, până la zămisliri noi, o văpae va juca pe ruinile lumilor pierite!

Atunci, un vârtej prinde pe zei. Se clatină, cad în zvârcoliri, se desfac din propria lor ființă. Coroanele lor sar în țăndări, stindardele zboară. Iși zmulg podoabele, sexele, aruncă peste umăr cupele din cari beau nemurire, se sugrumă cu șerpii lor, leșină în fum; — și când totul a pierit...

HILARION

spune încet:

Văzuși credința mai multor sute de milioane de oameni!

Antoniu e trântit la pământ, cu fața în mâini. În picioare, lângă el, cu spatele la cruce, Hilarion îl privește.

Un răstimp destul de lung se scurge.

Însfărșit, se ivește o ființă ciudată, având cap de om pe trup de pește. Vine drept prin aer, lovind nisipul cu coada; — și fața ei de patriarh cu brațe mici, face pe Antoniu să râdă.

OANES

cu un glas plângător:

Respectă-mă! Sunt de pe vremea Facerei.

Am locuit lumea haotică unde dormeau dobitoace hermafrodite, sub greutatea unui văzduh opac, în adâncimea undelor întunecate,—când degetele, aripiioarele de pește și aripele de pene erau una, și ochi fără cap plutiau ca moluștele, printre tauri cu chip de om și șerpi cu labe de câine.

Peste toate aceste ființe, Omoroca, îndoită ca un cerc, își întindea trupul de femei. Dar Belus a tăiat-o deodată în două jumătăți, făcându-pământul dintr'una, cerul din cealaltă; și cele două lumi asemănătoare se contemplă de atunci mute.

Eu, cea dintâi conștiință din Chaos, am eşit din Abis ca să întăresc materia, să rânduesc forme; și am învățat pe oameni pescuitul, semănatul, scrisul și istoria zeilor.

De atunci, trăesc în iazurile rămase de pe urma Potopului. Dar pustiul crește în jurul lor, vântul aruncă nisip în ele, soarele parcă le soarbe; —

și mor pe culcușul meu de nămol, privind stelele
prin apă. Mă întorc la mine.

Sare și se pierde în Nil.

HILARION

E un zeu vechiu al Caldeenilor!

ANTONIU

ironic:

Cum erau atunci cei din Babilon?

HILARION

Poți să-i vezi!

Și se trezesc pe platforma unui turn cu patru colțuri,
deasupra altor șease turnuri cari, din ce în ce mai
înguste cu cât se înalță, fac o piramidă uriașă. Se
deosebește jos o mare massă neagră, — orașul fără
îndoială, — întins pe câmpie. Aerul e rece, cerul de
un albastru întunecat; puzderie de stele clipesc.

In mijlocul platformei se înalță o coloană de piatră
albă. Preoți în vestimente de in se duc și vin în jurul
ei, astfel în cât să descrie prin mersul lor un cerc în
mișcare; și, cu fruntea sus, contemplă astrele.

HILARION

arată pe preoți sfântului Antoniu:

Sunt treizeci mai însemnați. Cincisprezece pri-
vesc deasupra pământului, cincisprezece dedesub-
tul lui. La răsăimpuri rânduite, unul dintre ei își
face vânt din tărâmurile de sus spre cele de jos, pe

când un altul părăsește pe cele inferioare, ca să urce spre cele înalte.

Dintre cele șapte planete, două sunt binefăcătoare, două rele, trei de amândouă felurile; totul atârnă pe lume de aceste focuri vecinice. După aşezarea și mișcarea lor se pot face proorociri;— și tu calci pe colțul cel mai deștept de cinste de pe pământ. Pitagora și Zoroastru aci s-au întâlnit. Iată douăsprezece mii de ani de când oamenii aceștia cercetează cerul, ca să cunoască mai bine pe zei.

ANTONIU

Astrele nu sunt Dumnezei.

HILARION

Ba da! spun ei, căci lucrurile din jurul nostru trec; cerul, ca vecinicia, rămâne statornic.

ANTONIU

Are și el un stăpân, totuși.

HILARION

arătând coloana:

Acesta, Belus, cea dintâi rază; Soarele, Bărbatul! — Celălalt, pe care-l rodește se afă sub el!

Antoniu zărește o grădină, luminată cu lămpi.

E în mijlocul mulțimii, într'o aleă de chiparoși. La dreapta și la stânga, poteci due spre colibe aşezate într'o pădure de rodii, ocrotite prin uluci de trestii.

Oamenii, în cea mai mare parte, au tichii ascuțite și vestminte pestrițe ca penele de păun. Sunt acolo oameni dela miazănoapte îmbrăcași în piei de urși, prișegi în mantii de lână pământie. Gangariți galbeni cu cercei lungi; și treptele ca și neamurile par contopite, căci vâslași și cioplitori de piatră stau lângă prinți purtând tiare de rubine și cărji înalte ce au capetele rotunde și dăltuite. Toți merg umflându-și nările, strânși alături în aceiași dorință.

Din când în când se dau în lăzuri ca să facă loc unui car lung cu coviltir, tras de boi; sau unui măgar care zgâlțăe pe spinarea lui o femeie înfățată în văluri, și care trece de asemeni spre colibe.

Antoniu se teme; ar vrea să se întoarcă. Totuși, o nespusă dorință de a ști îl împinge înainte.

Sub chiparoși, femei stau jos la rând pe piei de cerb, toate având în loc de diademă o cosiță de funi. Unele, investmântate cu măreție, cheamă cu glas tare trecătorii. Cele mai sfioase își ascund fețele în mâini, în timp ce, pela spate, o matroană, mama lor fără îndoială, le îndeamnă. Altele, cu capul învălit într'o maramă neagră și trupul gol de tot, par din depărtare statui vii. De îndată ce un bărbat le-a svârlit bani pe genunchi, ele se ridică.

Și se aud sărutări în frunziș, — uneori câte un țipăt ascuțit.

HILARION

Sunt fecioarele din Babilon, cari se pângăresc pentru Zeița.

ANTONIU

Ce zeiță?

HILARION

Iat-o!

Și-i arată, tocmai în fundul aleii, în pragul unei peșteri luminate, un bloc de piatră reprezentând organul sexual al unei femei.

ANTONIU

Ce ocară! ce mărșevie să dai un sex lui Dumnezeu!

HILARION

Ti-l îzchipui însă ca pe o ființă vie!

Antoniu se găsește din nou în întuneric.

Zărește, în văzduh, un cerc luminos, așezat pe aripă orizontale.

Inelul acesta încunjură, ca o cingătoare prea largă, mijlocul unui om mic, cu o mitră pe cap, având o coroană în mână. Partea de jos a trupului său dispare sub pene mari, căzând ca o rochie.

Este

ORMUZ

Zeul Perșilor.

Flutură prin aer strigând:

Mi-e frică! Uite-i botul.

Te înfrânsesem, Ahriman! Dar iară începi!

Mai întâi, răsvrătindu-te împotriva mea, ai făcut să piară strămoșul făpturilor Kaiomorț, omul-Taur. Apoi, ai ademenit cea dintâi păreche omenească, Meschia și Meschiane; și ai răspândit întunericul în inimi, ai împins spre cer ostile tale.

$$\begin{array}{r}
 MSA = 358 + 408 = 766 \\
 438 \quad \quad \quad 4385
 \end{array}$$

Aveam pe ale mele, norodul de stele; și primiam dedesubtul tronului meu toate astrele înșiruite.

Mithra, fiul meu, locuia într'un lăcaș unde nimeni nu poate să ajungă.

Aci primea el sufletele, de aci le făcea să iasă, și se scula în fiecare dimineață ca să-și împartă bogăția.

Strălucirea cerului se oglindea pe pământ. Focul ardea pe munte, — imagină a celuilalt foc, din care făurisem toate ființele. Ca să fie apărat de pângării, morții nu erau arși. Ciocul pasărilor îi duceau în cer.

Rânduisem pășunele, muncile câmpului, codrul de jertfe, forma cupelor, vorbele ce trebuesc rostite când nu poți adormi; — și preoții mei făceau neîntrerupt rugăciuni, pentru ca cinstirea să aibă vecinicia lui Dumnezeu. Lumea se curăța cu apă, se dăruiau pâini pe altare, uciderile erau spovedite cu glas tare.

Homa se lăsa să fie băută de oameni, ca să le dea puterea ei.

In vreme ce duhurile cerului se luptau cu diavolii, copiii din Iran urmăreau șerpii. Regele, pe care o curte nenumărată îl servea în genunchi, întruchipa ființa mea, purta pieptănătura mea. Grădinile lui aveau măreția unui ținut ceresc; și pe mormântul său el era înfățișat doborând un balaur, — simbol al Binelui ce stârpește Răul.

Căci trebuia într'o zi, mulțumită timpului fără sfârșit, să înfrâng pentru totdeauna pe Ahriman.

Dar depărțarea dintre noi pierde; noaptea se apropie! Să-iți, Amșaspandizi, Izedizi, Ferueri! Ajutor, Mithra! ia-ți spada! Caosiac, ce trebuie să te întorci pentru mantuirea lumii, apără-mă! Cum?... Nimeni!

Ah! mor! Ahriman, m'ai învins!

Hilarion, în spatele lui Antoniu, își stăpânește un strigăt de bucurie — și Ormuz se cufundă în întuneric.

Atunci apare.

MAREA DUCESĂ DELA EFES

neagră, cu ochi de smalț, cu coatele lipite de șolduri,
cu mâinile și palmele deschise.

Lei se cățără de umerii săi; fructe, flori și stele își
încrucișază pe piept; mai jos se desvoltă trei rânduri
de săni; și dela pântec până la picioare, e prinsă
într-o teacă strâmtă, din care es pe jumătate, tauri,
cerbi, grifoni și albine. Diana poate fi văzută la
lumina albă răspândită de un disc de argint, rotund
ca luna plină, așezat pe capul ei, spre ceafă.

Unde mi-e templul?

Unde-mi sunt amazoanele?

Ce am oare?... eu vecinic neobosită, iată că
mă cuprinde slăbiciunea!

Florile ei se ofilesc. Fructele prea coapte se des-
prind. Leii, taurii înclină grumazul; cerbilor sleiți
le curg balele; albinele, bâzâind, mor pe pământ.

Își mulge, unul după altul, sănii. Toți sunt goi! Dar
printr'o sforțare desnădăjduită teaca se crapă.

O apucă de poale ca pe o rochie, își strânge în ea
animalele și plantele, — apoi intră din nou în întu-
neric.

Și departe, glasuri șoptesc, se răstesc, mugesc,
zbiară și grohăe. Intunecimea e îngroșată de răsuflări.
Stropi fierbinți de ploae cad.

ANTONIU

Ce plăcut e parfumul palmierilor, freamătuș
frunzelor verzi, limpezimea isvoarelor! Așă vrea
să mă întorc pe pământ ca să-l simt la săn;
viața mi s-ar căli în vecinica lui tinerețe.

Aude și sgomot de zamparale și de cimbal; — și,
în mijlocul unei mulțimi dela țără, bărbați, investițiați
în tunici albe cu dungi roșii, aduc un măgar, în han-
mu și bogate, având coada împodobită cu panglici, copi-
tele zugrăvițe.

O culie, acoperită cu o învălitoare de pânză gal-
benă, se leagănă pe spinarea lui între două coșuri;
unul primește pomenile: ouă, struguri, pere și brânză,
pasări, bănuși; și al doilea e plin cu trandafiri,
scuturăți de vizitiii măgarului în fața acestuia, din
mers.

Ei au cercei lungi, mantii mari, părul împletit,
obrajii văpsiți; o cunună de măslin se închese pe fruntea
lor printr-o cataramă rotundă cu o figurină; au pum-
nale la brâu; și învârtesc bice cu cozi de abanos și
cu trei sfârcuri împodobite cu arșice.

Cei din coada alaiului pun pe pământ, drept ca un
sfeșnic, un brad mare ce arde la vârf, și ale cărui
ramuri de jos umbresc un ied.

Măgarul s'a oprit. Se desvelește cutia. Sub pânză
e o altă învelitoare de pâslă neagră. Atunci, unul
din oamenii cu tunica albă începe să joace dansul ser-
pilor cu clopoței; un altul în genunchi în față cutiei
bate toba, și

CEL MAI BATRAN DIN CEATA

începe:

Iată Buna-Zeiță, Ideeană munților, bunica
Siriei! Vino, lume bună!

Aduce bucurie, vindecă bolile, trimită moșteniri,
și face de dragoste.

O plimbăm pe câmpii pe vreme bună sau rea.

Deseori ne culcăm sub cerul liber, și nu avem
în fiecare zi o masă bine garnisită. Hoții ne pân-
desc în păduri. Fiarele sar din vizuinile lor. Dru-
muri cu alunecuș trec pe marginea prăpăstiilor.
Iat-o! iat-o!

Desfac învelitoarea; și se vede o cutie bătută în
pietricele.

Mai înaltă ca cedrii, plutește în eterul alba-
stru. Mai întinsă ca vântul înconjura lumea. Ră-
suflarea î se înalță prin nările tigrilor; glasul ei
se răstește în vulcani, mânia ei este furtună; pă-
lirea feții ei a albit luna. Coace grânele, umflă
cojile fructelor, face să crească barba. Dați-i ceva,
căci nu poate suferi pe sgârciți!

Cutia se deschide; și se deosebește sub un balda-
chin de mătase albastră, o mică imagină a Cibelei —
sclipitoare de fluturași de aur, încununată cu turnuri și
așezată într'un car de piatră roșie, trasă de două lei cu
leba ridicată.

Mulțimea se îngheșue să vadă.

ARHIGALUL

urmează:

Ii place bubuitul tobelor, țopăirile din picior,
urletele lupilor, munții răsunători și văile adânci,
floarea migdalului, rodia și zmochinele verzi, dan-
sul zglobiu, flautele ce sforăe, mușul zaharat,
lacrima sărată, — sânge! Pentru tine, Mamă a
munților!

Se izbesc cu biciurile, și loviturile pocnesc pe piepturile lor; pielea tobelor răsună gata să se spargă. Scot cuțitele, își crestează brațele.

E măhnită; să ne măhnim! Trebuie să suferim căci aşa-i place! Prin aceasta, vi se vor ierta păcatele. Sângelile spală totul; străpîni-le cu sânge, ca pe flori! Ea cere sângelile altuia,—pe al unui neprihănit!

Arhigalul ridică cuțitul asupra mielului.

ANTONIU

cuprins de groază:

Nu înjunghia oîta!

Un val de sânge ţâșnește.

Preotul stropește mulțimea, și toți, — printre cari Antoniu și Hilarion, — strânși în jurul pomului ce arde, privesc în tacere cele din urmă palpitări ale jertfei.

Din mijlocul preoților ese *O Femeie*, — asemenea imaginii inchisă în cutiuță.

Se oprește, zărind *Un Tânăr* cu o cușmă phrigiană pe cap.

Coapsele ii sunt învestimentate în pantaloni strâmți, deschiși din loc în loc prin romburi regulate ce se închid cu funde colorate. Se sprijină în cot pe una din ramurile pomului, ținând un flaut în mână, într'o infățișare visătoare.

CIBELA

cuprinzându-i mijlocul cu brațele:

Ca să te ajung, am trecut prin toate meleagurile
— și foametea răscolea câmpul. M'ai înșelat! Nu
e nimic, te iubesc! Strângem-mi trupul! să ne
unim!

ATIS

Primăvara nu ar mai sosi, o Mamă vecinică!
cu toată dragostea mea, nu-mi este cu puțință
să-ți pătrund esența. Aș vrea să mă înfășur în
tr'o rochie colorată, ca a ta. Te pizmuesc pentru
sânii tăi umflați de lapte, pentru lungimea pă-
rului tău, pentru pântecul larg din care es ființe.
Dece nu sunt ca tine! dece nu sunt femei! — Nu,
niciodată! du-te! Bărbăția mea îmi face silă!

Cu o piatră tăioasă își scoate organele, apoi începe
să fugă furios, ridicând în mână mădularul tăiat.

Preoții fac ca zeul lor, credincioșii ca preoții, băr-
bații și femeile își schimbă vestimentele, se îmbrățișează;
— și vîrtejul acesta de cărnuri săngerânde se depăr-
tează, în vreme ce glasurile, dăinuind mereu, se fac
mai jalnice și asurzitoare, ca bocetale dela înmor-
mântări.

Un catafalc înalt, acoperit cu purpură, are dea-
supra un pat de abanos, înconjurat de torțe și coșuri
din țesătură de argint în care se află verdeață, lăptuci,
nalbe și molotru. Pe trepte, de sus până jos, stau
femei, toate îmbrăcate în negru, cu cingătoarea des-
cheiată, în picioarele goale, ținând jalnice în mână
buchete mari de flori.

Pe jos, la colțurile catafalcului, urne de alabastru
pline cu zmirnă fumegă, alene.

Pe pat se vede un mort.

Din coapsă ii curge sânge. Un braț îl atârnă în jos;
— și un câine, care urlă, ii linge unghiile.

Șirul de torțe prea dese te împiedecă să-i vezi față;
și Antoniu e cuprins de spaimă. Se teme să nu recunoască pe cineva.

Bocetele femeilor se opresc; și după un răstimp,

TOATE

deodată, psalmodiază:

Frumos! frumos! frumos e! Destul ai dormit,
ridică-ți fruntea! Scoală-te!

Miroase buchetele noastre! sunt narcise și de-
diței, culese pe placul tău din grădinile tale. Insu-
flește-te! ne sperii!

Vorbește! Ce-ți trebue? Vrei să bei vin! Vrei
să te culci cu noi? vrei să mănânci pâinuțe cu
miere în formă de pasări?

Să-i mângeam șoldurile, să-l sărutăm pe piept!
Iată! iată! simți oare cum degetele noastre
încărcate de inele și alintă trupul, simți
tu buzele noastre care-ți caută gura, și părul nos-
tru care-ți flu ură pe coapse, zeu înmărmurit, surd
la rugile noastre!

Scot tipete, sfâșindu-și fața cu unghiile, apoi tac; —
și se aud mereu urletele câinelui.

Vai! Vai! Sâangele negru curge pe carnea lui ca
neaua! I se îndoaz genunchii; i se văd coastele
Florile din obrajii însângreză purpura. A murit!
Să plângem! Să ne mâhnim!

Vin, la rând, să pună între torțe părul lor lung, ase-
meni de departe cu șerpii aurii sau negri; și cata-

falcul se coboară încet până la nivelul unei hrube, al unui mormânt care cască gura pela spate.

Atunci

O FEMEE

se apleacă peste mort.

Părul ce nu și l-a tăiat, o acoperă din creștet până în tălpi. Varsă atâtea lacrimi, încât durerea ei pare că nu e ca a celoralte, ci mai mult decât omenească, nesfârșită.

Antoniu se gândește la mama lui Iisus.

Ea spune:

Alergai din răsărit; și mă luai în brațe înfișată de rouă, o Soare! Porumbițe zburau pe seninul mantiei tale, sărutările noastre stârneau adieri prin frunzisuri; și m'am lăsat în voia iubirii tale, bucurându-mă de desfătarea slăbiciunei mele.

Vai! Vai! Dece ai alergat pe munți? La echinoxul toamnei un mistreț te-a rănit! Ai murit; și fântâanele plâng, arborii se înclină. Vântul iernii șiueră prin mărăcinele uscate.

Mi se vor închide ochii, fiindcă te acopăr în tunecimile. Acum, locuști în cealaltă parte a lumii, lângă dușmana mea mai puternică.

O Persefona, tot ce este frumos coboară la tine, și nu se mai întoarcel!

Pe când vorbea, tovarășele ei au luat mortul ca să-l coboare în groapă. Li se fărămițează în mâini. Nu era decât un mort de ceară.

Antoniu simte ca o ușurare.

Total pierde; — și coliba, stâncile, crucea au reapărut.

Totuși, deosebește de cealaltă parte a Nilului, *O Femeie* — în picioare în mijlocul deșertului.

Tine în mână capătul unui văl negru ce-i ascunde fața, ținând cu brațul stâng un copil mic, pe care-l alăptează. Lângă ea, o maimuță mare stă pe nisip.

Ridică ochii spre cer; — și cu toată depărtarea își aude glasul:

ISIS

O Neith, începutul lucrurilor! Amon, domn al vecinicii, Ptha, demiurg, Thot înțelepciunea sa, Zei ai lui Amenthi, triade particulare ale Nomelor, ulii din senin, sfincși din marginea templelor, ibis ce stai în picioare între coarnele boilor, planete, constelații, țărmuri, șoapte ale vântului, reflexe de lumină, spuneți-mi unde se găsește Osiris!

L'am căutat pe toate râurile și lacurile, — și mai departe, până la Byblos feniciană. Anubis, cu urechile ciulite, se gudura în jurul meu, lătrând, cercetând cu botul tufele de tamarind. Mulțumesc, bunule Cynocephal, mulțumesc!

Mângâe maimuța-câine pe cap.

Pocitul Typhon cu părul roșcat l-a ucis, tăindu-l în bucăți! I-am găsit toate mădula-tele. Dar nu am pe cel care mă făcea să fiu rodnică!

Scoate vase ascuțite.

ANTONIU

e cuprins de mânie. Aruncă cu pietre în ea, ocărând-o.

Nerușinat-o! du-te, du-te!

HILARION

Cinstește-o! A fost credința strămoșilor tăi! i-ai purtat talismanele în leagăn.

ISIS

Altădată, când venea vara, revărsarea Nilului gonea spre pustiu dobi'oacele necurate. Zăgazurile se deschideau, corăbiile se ciocneau una de alta, țărâna nesățioasă sorbia fluviul cu furie. Zeu cu coarne de taur, te întindeai pe pieptul meu—și se auzea mugetul vacii eterne!

Semănăturile, cositul, secerișul grânelor și cullesul viilor urmău regulat, după anotimpuri. În noptile mereu senine, stelele mari luciau. Zilele erau scăldate de o neschimbată strălucire. Se vedea ca o pereche regească, Soarele și Luna de fiecare parte a zării.

Domneau amândoi într'o lunie mai înaltă, regi-gemeni, soți încă dela sănul vecinieei, — el, ținând un sceptru un cap de concupha, eu un sceptru cu floare de lotus în picioare unul ca și celălalt, cu mâinile împreunate; — și prăbușirile de împărății nu ne schimbau starea.

Egiptul se întindea sub noi, monumental și sever, lung ca un corridor de templu, cu obeliscuri la dreapta, piramide la stânga, labirintul la mijloc, — și peste tot alei de monștrii, păduri de coloane, piloni grei de o parte și de alta a porților cari au în vîrf globul pământesc între două aripe.

Animalele din zodiacul său se găseau și pe păsunile lui, umpleau cu formele și culorile lor scrierea lui tainică. Impărățit în douăsprezece ținuturi ca anul în douăsprezece luni, — fiecare lună, fiecare zi având zeul ei, — înfățișa orânduiala ne-

schimbată a cerului; și omul murind nu-și pierdea chipul; ci, îmbibat de parfumuri, făcut nepieritor, avea să doarmă vreme de trei mii de ani într'un Egipt liniștit.

Altul, mai mare decât acela, se întindea sub pământ.

Coborâi pe scări ce duceau în săli, unde erau înfățișate bucuriile celor buni, schinguiurile celor răi, tot ceeace se petrece în a treia lume nevăzută. Înșirați dealungul zidurilor, morții în coșciuge zugrăvite își așteptau rândul; și sufletul sculit de pri-begie își urma somnul până la trezirea unei alte vieți.

Osiris, în vremea aceea, venea să mă vadă uneori. Umbra lui m'a făcut mama lui Harpocrate.

Contemplă copilul.

E el întreg! Are ochii lui; părul lui încrețit în formă de coarne de berbec! Vei începe din nou isprăvile lui. Vom reînflori ca lotușii. Sunt tot marea Isis! nimeni încă nu mi-a ridicat vălul! Rodul meu este soarele!

Soare de primăvară, nori îți întunecă fața! Ră-suflarea lui Typhon năruie piramidele. Am văzut, ădineauri, sfinxul fugind. Alerga ca un șacal.

Imi caut preoții, — preoții mei în mantii de in, cu harpe mari, preoții mei ce duceau luntrișoare mistice, împodobite cu taleri mici de argint. S'au dus serbările de pe lac! s'au dus iluminățiile din delta mea! adio cupe de lapte Phileei! Apis, de multă vreme nu s'a ivit.

Egipt! Egipt! marii tăi zei statornici au umerii înălbiti de găinățul pasărilor, și vântul care bate prin desert risipește cenușa morților tăi! — Anubis, paznic al umbrelor, nu mă părăsi!

Cynocephalul cade în nesimțire.

Isis sgâltăe copilul:

Dar... ce ai?... mânile-ți sunt reci, capul tău se pleacă!

Harpocrat moare.

Atunci, ea scoate un șipăt atât de ascuțit și sfâșietor, încât Antoniu răspunde prin alt șipăt, deschizând brațele ca să sprijine.

Isis a pierit. Antoniu înclină capul, strivit de rușine.

Toate câte a văzut se amestecă în mintea sa. Pare săpătit de o călătorie, simte sfârșala unei beții. Ar vrea să urască; și totuși o milă nelămurită îi moaie înima. Începe să plângă din belșug.

HILARION

Ce te măhnește?

ANTONIU

Îupăce a căutat în sine, îndelung:

Mă gândesc la toate sufletele pierdute prin acești zei neadevărați!

HILARION

Nu găsești că au... uneori... oarecari asemănări cu cel adevărat?

ANTONIU

E un vicleșug al Diavolului ca să amăgească

mai bine pe credincioși. Lovește în cei tari prin mijlocul minții, în ceilalți prin simțuri.

HILARION

Dar desfrâul, în furiile lui, are desinteresarea pocăinței. Dragostea nebunească grăbește nimicirea trupei lui, — și proslăvește prin slăbiciunea ei întinderea imposibilului.

ANTONIU

Ce-mi pasă mie de toate acestea! Inima mi-se umple de silă în fața acestor zei fioroși, ocupați vecinici cu măceluri și inceste.

HILARION

Amintește-ți toate lucrurile din Scrip'ură, că și te înfurie, fiindcă nu poți să le înțelegi. Tot astfel, zeii aceștia, sub înfățișerile lor vinovate, pot cuplea adevărul.

Rămâne de văzut. Intoarce-te!

ANTONIU

Nu! nu! e primejdios!

HILARION

Adineauri doreai să-i cunoști. Nu cumva credința și se poate zdruncina prin minciuni? Dece te temi?

Stâncile din fața lui Antoniu, au devenit un munte. Un sir de nori tăie muntele pela mijloc; și deasupra se iubește un alt munte, uriaș, verde, brăzdat de văi

și având în vârf, într'un crâng de lauri, un palat de bronz cu olane de aur și chenare de fildeș.

In mijlocul peristilului, pe un tron, JUPITER, enorm și gol până la brâu, ține izbânda într'o mână, fulgerul în alta; și vulturul dintre genunchii săi înalță capul.

JUNONA, lângă el, rotește ochii mari, deasupra căroro poartă o diademă, de sub care ese ca un abur, un vâl ce flutură în vînt.

La spate, MINERVA, în picioare pe un piedestal, se sprijină în lance. Pielea gorgonei îi acoperă pieptul; și o mantie de în coboară în falduri regulate până la călcâele ei. Ochii săi verzi cu luciri albastre, de sub chivără, privesc de parte, cu luare aminte.

La dreapta palatului, stă bătrânul Neptun călare pe un delfin ce lovește cu aripi carele întinsul de senin, care poate fi cerul sau marea, căci zarea Oceanului e contopită cu eterul albastru.

De cealaltă parte, PLUTON sălbatec, în mantie de culoarea nopții, cu o tiară de diamante și un sceptru de abanos, se află în mijlocul unei insule înconjurată de șerpuirile Stixului; — și fluviul acesta de umbră se varsă în întunecicul care face sub stâncă o mare gaură neagră, un abis.

MARTE, investit în bronz, învârtește prin aer cu înfațișarea furioasă scutul său larg și spada.

HERCULE, mai jos, îl privește, sprijinit în ghioagă.

APOLON, cu fața strălucitoare, mână, cu brațul drept întins, patru cai albi cari aleargă; și CERES, într'un car tras de boi, vine spre el cu o seceră în mână.

BACHUS vine în urma ei, într'un car foarte scund, tras alene de râși. Gras, fără barbă și cu crăci de vișă pe frunte, trece înănd o ulcică, din care dă pe dinafară vinul. Silenul, lângă el, se clatină pe un măgar. Pan cu urechile ciulite suflă în naiu; Mimaloneizii bat toba, Menazii aruncă flori. Bacantele se învârtesc cu capul pe spate, cu părul despletit.

DIANA, cu tunica suflecată, ese din codru cu nimfele ei.

În fundul unei peșteri, VULCAN bate fierul între Cabiri; din loc în loc bâtrânele Fluvii, sprijinite de pietre verzi, răstoarnă urmele; Muzele în picioare cântă printre văi.

Orele, cu staturi egale, se țin de mână; și MERCUR e aşeazăt de acurmezișul unui curcubet, cu vergeaua încolăciță de doui șerpi, cu aripi la călcăe și cu tichia scundă.

Dar sus pe scara zeilor, printre norii pufoși cu penele, ale căror rotocoale în formă de melci răsturnându-se, lasă să cadă din ele trandafiri, VENUS-ANDYOMENE se privește într'o oglindă și ochii ii alunecă visători sub pleoapele grele.

Părul lung și blond ii cade pe umeri, are sânii mici, mijlocul subțire, șoldurile largi ca o liră umflată, coapsele rotunjite, cu gropițe la genunchi și cu picioarele delicate; nu departe de gura ei se rotește un fluture. Strălucirea trupului său ii pune de jur împrejur o aureolă de fildeș luminos; și tot restul Olimpului e scăldat în zorii coraliani, cari cuprind pe nesimțite înălțimile cerului albeastru.

ANTONIU

Ah! cum îmi bate inima. O bucurie pe care nu o cunoșteam coboară până în adâncul suflétului meu! Ce frumos e! ce frumos e!

HILARION

Se aplecau din înălțimea norilor ca să îndrumze spadele; ii întâlneai pe marginea drumurilor, ii aveai acasă, — și familiaritatea aceasta diviniza

viața, care nu avea alt scop decât să fie liberă și frumoasă.

Vestimentele largi făceau cu puțință nobleța atitudinilor. Vocea oratorului, se lăua la întrecere cu marea, lovea cu valuri sonore porticele de marmoră. Efebul, uns cu oleu se lupta gol în soare. Fapta cea mai religioasă era să poți arăta forme frumoase.

Și oamenii aceia cinstiau soțiile, pe bătrâni, pe cerșetori. În spatele templului lui Hercule, era un altar al Milei.

Injunghiau jertfele, cu flori în jurul degetelor. Amintirea chiar era scutită de putrezirea morților. Nu rămânea din el decât puțină cenușă. Sufletul, amestecat cu eterul fără margini, suia spre Dumnezeu!

Plecându-se la urechea lui Antoniu:

Ei trăesc încă! Impăratul Constantin proslăvește pe Apolon. Poți găsi Treimea în misterele din Samotrace, botezul lui Isis, mânăuirea lui Mithra, patimile unui Dumnezeu în serbarele lui Bacchus. Proserpina este Fecioara!... Aristeu, Iisus!

ANTONIU

rămâne cu ochil plecaș; apoi deodată spune Crezul din Ierusalim, — cum și-l aduce aminte, — scoțând după fiecare frază un suspin lung:

Cred într'unul Dumnezeu, Tatăl, — și într'unul Domn, Iisus Christos, — fiul lui Dumnezeu, — carele s'a născut și s'a făcut om, — carele a pătimit — și a fost îngropat, — carele s'a suiat la ceruri, — și iară va să vie să judece vii și morții —

ă cărui împărătie nu va avea sfârșit, — și într'unul Duhul Sfânt, — și într'unul botez de pocăință, — și într'una sfântă Biserică, — și în invierea morților, — și în viață vecinică!

Indată crucea crește, străpunge norii și aruncă o umbră pe cerul zeilor.

Total pălește. Olimpul se clatină.

Antoniu deosebește la temelia lui, pe jumătate pierduți în peșteri, sau sprijinind pietrele cu umerii lor, uriașe trupuri înlănțuite. Sunt Titanii, Giganții, Hecatonșirii, Ciclopii.

UN GLAS

se ridică nelămurit și spăimântător, — ca larma valurilor, ca foșnetul pădurilor în furtună, ca urletul vântului prin prăpăstii:

‘ Știam aceasta, noi! Zeii trebuesc să moară. Uranus a fost ciopârjit de Saturn, Saturn de Jupiter. Și acesta va fi nimicit. Fiecare la rândul lui; aşa e destinul!

și, încetul cu încetul, ei se scufundă în munte, pier-

In acest timp, olanele palatului de aur zboară.

JUPITER

s'a ridicat de pe tron. Trăznetul, la picioarele lui, fumegă ca un jar gata să se stingă; — și vulturul, lungindu-și gâtul, își culege cu ciocul penele ce cad.

Nu mai sunt, aşadar, stăpânul lucrurilor, prea bunul, marele zeu al ginților și popoarelor grecești, strămoș al tuturor regilor, Agamemnon al cerului!

Vultur al apoteozelor, ce suflu din Ereb te-a

împins până la mine? sau poate, zburând de pe
câmpul lui Marte, îmi aduci oare sufletul celui
din urmă împărat?

Nu mai vreau suflete omenești! Să le păstreze
țărâna, și să se miște josnice, acolo jos. Oamenii
au acum inimi de sclavi, uită ocările suferite, uită
pe strămoși, jurământul; și pretutindeni izbân-
dește prostia mulțimilor, mediocritatea insului,
pleava raselor!

Răsuflarea îi umflă coastele gata să-i spargă pieptul,
și își frângе mâinile. Hebe în lacrimi îi întinde o cupă.
O ia.

Nu! nu! Cât timp există, oriunde, un cap cu ge-
tător, care să urască dezordinea și să înțeleagă
Legea, spiritul lui Jupiter va trăi!

Dar cupa e goală.
O răstoarnă încet pe unghie:

Nici un strop! Când ambrozia s'a sfârșit, Ne-
muritorii se duc!

Cupa îi alunecă din mâna; Jupiter se sprijină de o
coloană, simțind că moare.

JUNONA

Nu trebuia să iubești atâta! Vultur, taur, lebădă,
ploaie de aur, nor și flacără, ai luat toate înfăți-
șările, și-ai risipit lumina în toate elementele, și-ai
pierdut părul în toate paturile! Despărțirea este
neapărată de data aceasta, — și domnia noastră,
viața noastră s'a sfârșit.

Se depărtează în văzduh.

MINERVA

nu mai are balanță; și corbii cari își făcuse cuibul în sculpturile frescei, se rotesc în jurul ei, o mușcă de cască.

Lăsați-mă să văd dacă corăbiile, despicând marea strălucitoare, nu s-au întors în cele trei porturi ale mele, dece câmpioile sunt pustii, și ce fac acum fecioarele ateniane.

In luna lui Hecatombeon, întregul meu norod venea spre mine, îndreptat de dregătorii și preoții lui. Apoi veneau în rochii albe cu aur, lungile șiruri de fecioare aducând cupe, coșuri, apărătoare de soare; apoi, cei trei sute de boi pentru jertfă, bătrâni ce înclinau ramuri verzi, soldați zăngăindu-și zalele, efebi înălțând immuri, cântăreți din flaut, din liră, rapsozi, dansatoare; — însărsit, într'un catarg de triremă ce mergea pe roate, aducând vălul meu întins, țesut de fecioare, hrânite vreme de un an în chip deosebit; și dupăce îl arătau pe toate străzile, pe toate piețele și prin fața tuturor templelor, în mijlocul alaiului ce intona mereu psalmi, urcau pas cu pas colina Aeropolei, treceau pe lângă Propilee, și intrau în Partenon.

O turburare mă cuprinde, pe mine vânjoasa! Cum, cum, nici o idee? Iată că tremur mai tare ca o femeie.

Zărește o ruină lângă ea, scoate un țipăt, și trăznită în frunte, cade pe spate.

HERCULE

i-a aruncat blana de leu; și sprijinindu-se pe picioare, arcuindu-și spinarea, mușcându-și buzele, face sfor-

țări nemăsurate ca să țină pe umeri Olimpul care nu
năruie.

Am răpus pe Cercopși, Amazoanele și e Centauri. Am ucis mulți regi. Am spart cornul lui Achilaus, un fluiu mare. Am tăiat mulți ani unit ocea. Eștiile subjugate, le apărăm; țările goale, le populam. Am trecut prin Galii, prin pusii unde ți-e sete. Am apărat pe Zei, și mă an despartit de Omfala. Dar Olimpul e prea greu. Puterile mă părăsesc. Mor!

E strivit sub dărămături.

PLUTON

E vina ta, Amphytrionade! Dece te-ai coborât în împărăția mea?

Vulturul care mănâncă măruntaele lui Titulos, a ridicat capul, buza lui Tantal e stropită, roată lui Ixion s'a oprit.

Totuși, Kerii întindeau ghiarele ca să opreasă susetele; Furile, de desnădejde sugrumau șerpii din părul lor; și Cerberul, pe care l-a legat cu un lanț, horcăia, curgându-i bale din cele trei boturi.

Ai lăsat atunci poarta întredeschisă. Alții au venit. Ziua oamenilor a pătruns în Infern!

Se înecă în întuneric.

NEPTUN

Tridentul meu nu mai stârnește furtunile. Monștrii cari spăimântau pe oameni au putrezit în fundul apelor.

Amphitrite, ce alerga pe spume cu picioarele albe, Nereidele verzi ce abia se zăreau în zare, Sirenele solzoase oprind corăbile ca să istorisească povești, și bătrâni Tritoni ce ūerau din ghiocuri, toți au murit! Veselia măii s'a stins.

Nu le voi supraviețui! Să mă înghită largul Ocean!

Se pierde în azur.

DIANA

Învestită în negru, în mijlocul cainilor ei devinți lupi:

Neatârnarea codrilor adânci m'a amețit cu mirosul fiarelor și aburii zmârcurilor. Femeile, a căror lehuzie o șpăram, nașc acum copiii morți. Luna tremură de farmecele viații lor. Mi-e dor de imensitate și siluire. Aș vrea să beau pești, să mă pierd în aburi, în visel...

Și un nor ce trece o duce.

MARTE

fără coif, cu capul însângerat:

Mai întâiu, m'am luptat singur, îndărjind cu ocări o armată întreagă, nepăsător de patrii și numai din placerea de măcel.

Apoi, am avut tovarăși. Mergeau în sunetul fluerelor, bine rânduiți, cu pașii la fel, răsuflând pe deasupra scuturilor, cu pașonul dârz, lancia pe umăr. Se aruncau în bătălie cu mari tipete de vulturi. Războiul era bucurios ca un ospăț. Trei sute de oameni ținură piept Asiei întregi.

Dar vin Barbari mereu! cu miile, cu milioanele!
 Dacă numărul, mașinile și viclenia sunt mai tari,
 mai bine e să sfârșesc ca un viteaz!

Se omoară.

VULCAN

ștergându-și cu un burete trupul asudat:

Lumea se răcește. Trebuie să înfierbântăm isvoările, vulcanii și fluviile ce rostogolesc metale sub pământ! — Ciocăniți mai vârtos! cu inimă! din răsputeri!

Cabirii se rănesc cu ciocanele lor, se orbesc cu schintei, și, mergând pe dibuite, se rătăcesc în umbră.

CERES

În picioare în carul ei, care aleargă pe roate cu aripi la osii:

Oprește! oprește!

Aveam dreptate să nu primim străinii, ateii, epicurianii și creștinii! Taina coșului e desvăluită, altarul pângărit, totul e pierdut!

Coboară un povârniș prăpăstios — desnădăjduită, tipând, zmulgându-și părul.

Ah! minciună! Pe Daira nu mi-au dat-o înapoi! Clopotul mă chiamă către morți. E un alt Infern, de unde nimeni nu se mai întoarce. Ingrozitor!

Abisul o înghită.

BACCHUS

râde furtunos:

Ce-are afacel! femeea Archontelui e nevasta mea!
Chiar și legea cade în beție. La mine cântecul
nou și formele multiple!

Focul care a ars pe mama îmi curge prin
vine. Să ardă mai tare, chiar de ași muri!

Bărbați și femei, bun pentru toți, mă las în
voia voastră, Bachante! mă las în voia voastră
Bachante! și viața se va încolăci pe trunchiul po-
milor! Urlați, jucați, râdeți! Deslegați tigrul și scla-
vul! cu dinți sălbatici, mușcați în carne vie!

Și Pan, Silenul, Satirii, Bachantele, Mimaloneidele
și Menadele, cu șerpii, torțele și măstile lor negre, se
bat cu flori, desvăluiesc un falus, îl sărută, — zdran-
gănesc țimbalele, își aruncă scoici, mănâncă ciorchini,
sugrumă un ied, și sfâsie pe Bacchus.

APOLON

biciuindu-și armăsarii, din cari perii albiți zboară:

Am lăsat în urma mea pietroasa Delos, atât
de curată, încât totul pare că a murit acum; și
caut să ajung la Delphi, înainte ca aburul prezicător
de acolo să se piardă cu desăvârșire. Asinii îi
ronțăe laurul. Pythia rătăcită nu-și mai vine în
fire.

Printr-o adâncire mai mare, voi avea poeme
sublime, opere eterne; și toată materia va fi pă-
trunsă de tresărirea chitarei mele!

Atinge coardele. Acestea se rup, biciuindu-i fața. O
aruncă; și bătându-și caii cu furie:

Nu! destule forme! Mai departe! Mai sus! În
ideea pură!

Dar caii, dându-se înapoi, sar în două picioare,
sparg carul; oîștea î-a pus piedecă, s'a încurcat în ha-
muri, și Apolon cade în abis, cu capul în jos.

Cerul s'a întunecat.

VENUS

vânătă de frig tremură.

Cu cingătoarea mea făceam întreaga zare a He-
leniei.

Câmpiiile ei străluceau de trandafirii obrajilor
mei, fărmurile ei erau făia' e du'ă linia buzelor
mele, și munții ei, mai albi decât poru' bi' ele
mele, trăsăreau sub dalta cioplito'lor de sta'ui.
Sufletul meu se regăsea în rânduirea să'băto'lor,
forma pieptănăturilor, d'alcug filozofilor, între-
meerea republicilor. Dar am iubit prea mult pe
oameni! Amorul m'a necinstit!

Se prăbușește plângând.

Lumea e groaznică. Mă înăbuș!

O Mercur, făuritorul lirei și îndreptarul sufle-
telor, du-mă!

Iși pune degetul pe gură, și căzând în abis descrie
o imensă linie curbă.

Nu se mai vede nimic. Intunericul e desăvârșit.

Totuși, ochii lui Hilarion scapără două săgeți roșii.

ANTONIU

băgând de seamă însfârșit statura înaltă a lui Hilarion.

De mai multe ori până acum, în timp ce vorbeai, mi s'a părut că crești; — și nu era o amăgire. Cum? arată-mi... Ființa ta mă însăpămantă!

Pașt se apropie.

Cine e?

HILARION

întinde brațul.

Privește!

Atunci, în lumina palidă a lunei, Antoniu deosebește o caravană ce nu se mai sfârșește, trecând pe creștele stâncilor; și fiecare călător, unul după altul, cade în pisc în abis.

Vin mai întâi cei trei mari zei din Samotracia, — Axieros, Axiokeros, Axiokersa, lipiți în mănușchiu, mascați cu purpură și cu mâinile în sus.

Esculap înaintează cu înșătișarea jalnică, fără măcar să vadă pe Samos și Telesphor, cari-l întreabă cu spaimă. Sosipolis eleanul, în formă de șarpe, își tăraște inelele spre prăpastie. Dospoene, ca vârtejul, se aruncă singură. Britomartis, urlând de frică, se agăță de ochiurile năvodului său. Centaurii vin în mare goană, și se rostogolesc grămadă în groapa neagră.

In urma lor, vine șchiopătând ceata jalnică a Nimfelor. Cele din câmpii sunt acoperite de praf, cele din codrii gem și săngeră, rănite de securea lemnarilor.

Geludele, Strigile, Empusele, toate zeițele Infernului, amestecându-și cangele, torțele, viperele, fac o pi-

ramidă; — și în vârf, pe o piele de vultur, Eurinome, albăstrie ca muștele mari, își mânâncă brațele.

Apoi, într'un vârtej pier deodată: Orthia săngerăoasa, Himnia din Orchomene, Laphria Patreenilor, Aphia din Egina, Bendis din Tracia, Stimpalia cu coapsă de pasăre. Triopas, în loc de trei ochi, nu mai are decât trei orbite. Erichtoniu, cu picioarele moi, se tărăște ca un olog în mâini.

HILARION

Ce fericire, nu-i aşa, să-i vedem pe toți în prăpăd și agonie! Urcă-te cu mine pe bolovanul acesta; și vei fi ca Xerxes privindu-și oştirile.

Colo, foarte departe, în mijlocul negurii, zărești oare pe uriașul acela cu barbă bălae, care scapă din mâna un paloș roșu de sânge? e Scitul Zamolxe, între două planete: Artimpasa-Venus, și Orsiloch-Luna.

Mai încolo, eșind din norii mohorâți, sunt zeii ce erau proslăviți la Cimerieni, dincolo chiar de Thule.

In sălile lor mari era cald, și în lumina spa-delor ce acoperiau bolta, sorbiau hidromelul din coarne de fildeș. Mâncau ficat de balenă în talere de aramă făurite de diavoli; ori ascultau pe vrăjitorii prinși cum atingeau cu degetele harpele de piatră.

Sunt obosiți! tremură de frig! Zăpada le îngreuează pieile de urs, și prin spărturile sandalelor li se văd picioarele.

Ei plâng livezile, unde, pe căpițe de iarbă se odihneau în lupte; corăbiile lungi ale căror prore spărgeau munții de ghiață, și patinele ce aveau ca să urmeze curba polilor, sprijinind cu mâinile

în sus tot cerul înstelat, care se învârtea odată cu ei.

O răbufnire de viscol ii acoperă.

Antoniu își pleacă privirile în altă parte.

Și zărește, — desprinzându-se negre pe fondul roșu, oameni ciudați, legați pe sub bărbii cu apărători de piele, purtând mănuși de apărare, oameni ce se joacă cu mingii, sar unii pe deasupra altora, strâmbă și dănguesc ca nebunii.

HILARION

Sunt zeii Etruriei, nenumărații Aesari.

Iată pe Tages, inventatorul Augurilor. Caută cu o mână să sporească împărțirile cerului, și, cu cealaltă, se sprijină de pământ. Să intre iară în pământ!

Uorția privește zidul în care bătea cue ca să răbojască numărul anilor. Suprafața zidului e acoperită, și cea din urmă vârstă s'a împlinit.

Ca doi călători prinși de furtună, Kastur și Pulutuk se adăpostesc tremurând sub aceiași mantie.

ANTONIU

închide ochii.

Destul! Destul!

Dar trec prin aer cu un fălfălt puternic de aripe, toate Victoriile Capitoiului, — ascunzându-și frunțile în mâini, și pierzând trofeele din brațe.

Ianus, — domnul însorărilor, fugă pe un berbec negru; și, una din cele două fețe ale lui a putrezit, cealaltă adoarme de oboseală.

Sumanus, — zeul cerului înourat, care nu mai are cap, strânge la piept o turtă uscată în formă de roată.

Vesta, sub o cupolă năruită, încearcă să-și aprindă candela stipsă.

Belone se ciopărtește pe obraz fără să țășnească sângele ce purifica pe credincioșii săi.

ANTONIU

Indurare! mă obosesc!

HILARION

Altădată, desfătau!

Și-i arată într'un stuș de păducel, *O Femeie* goală, — în patru labe ca o vită, luminată de un om negru, care ține în fiecare mână câte o torță.

E zeița Aricia, cu demonul Virbius. Preotul ei, regelz codri or, trebuie să fie un ucigaș; — și sclavii fugiți, hoii mormintelor, bandiții de pe via Sala ia, schilozii dela podul Sublicius, toată viermăraia bordeilor din Subura, nu aveau zeu mai iubit!

Patricianele din vremea lui Marc-Antoniu se inchinau mai mult Libitinei.

Și-i arată, sub chiparoși și frandafiri *O altă Femeie* — învestimentată în voal și care surâde, având în jurul ei cazmăe, tîrgi, văpsile negre, toate uneltele înmormântării. Diamantele ei strălucesc de de parte sub pânze de păianjen. Zeii Larvi își arată ca și heleții oasele dintre ramuri și Lemurii, cari sunt stafii, își întind aripele de liliaci,

La marginea câmpiei, zeul Term, dezechinat, zace culcat la pământ, acoperit de gunoae.

In mijlocul unui sănț, marele cadavru al lui Vertumn e mâncat de căini roșii.

Zeii rusti î se depă tează plângând, Sartor, Sartor, Vervactor, Colina, Valona, Hostilinus, — toți acoperiți de pelerine cu glugi, și fiecare ducând, fie un târnăcop, o furcă, o leasă, un țăpuș.

HILARION

Sufletul lor aducea belșug la casa omului, în porumbar, în parcurile de hâciogi și melci, în ogrăzile apărate cu uluci, în grajdurile fierbinți înbălsămate de cedru.

Apărau tot poporul sărman care-și târa lanturile dela picioare pe pietrișul Sabinei, apărau pe cei ce chemau porcii sunând din corn, pe cei ce culegeau ciorchinele din vârful ulmilor, pe cei ce mâncau pe poteci măgarii încărcați cu bălegar. Plugarul, sufiând din greu la coarnele plugului, se ruga lor să-i întărească brațele; și vacile din umbra teilor, lângă tîlvele cu lapte, împărțeau cu ei laudile flautelor de tristie.

Antoniu suspină.

Și în mijlocul unei camere, pe o estradă, se desvăluie un pat de fildes, înconjurat de oameni ce țin torțe de brad.

Sunt zeii căsnicii. Aștăaptă pe mi-easă!

Domiduca tebuia s'o aruncă. Viigo să-i deschee cingătoarea, Suligo s'o întindă pe pat, — și Praema să-i desfacă brațele, șoptindu-i la ureche cuvinte dulci.

Dar ea nu va veni! și gonesc pe ceilalți:
 Nona și Decima infirmiere, cele trei Nixii
 moașe, cele două doici Educa și Potina, — și
 Carna ce leagănă și al cărei buchet de gheor-
 ghine alungă dela copil visurile rele.

Mai târziu, Osipago i-ar fi întărit genunchii,
 Barbat i-ar fi dat barba, Stimula primele doruri,
 Volupia cele dintâi plăceri, Fabulinus l-ar fi
 învățat să vorbească, Numera să numere, Camoena
 să cânte, Consus să gândească.

Odaia e goală; și nu rămâne decât, pe marginea
 patului, Uaenia — centenară — bâlbâind pentru ea
 însăși bocetul pe care-l urla la moartea bâtrânilor.

Dar deodată vocea ei este acoperită de strigăte as-
 cuțite. Sunt

LARII CASEI

așezată în fund pe atrium, învestmântați în piei de
 câine, cu flori pe ei, sprijinindu-și obraji în pumni,
 și plângând cât pot mai tare.

Unde este partea de hrană ce ni se dădea
 la fiecare masă, îngrijirile bune ale servitoarei,
 surâsul stăpânei, și veselia copiilor cari jucau
 arșice pe mozaicele curții? Apoi, când se fă-
 ceau mari, ne atârnau de gât bila lor de aur sau
 de piele.

Ce fericire, când, în seara unei victorii, stă-
 pânul intors acasă își îndrepta spre noi privirile
 înlácrimate! Își istorisea luptele; și casa strâmtă
 era mai mândră decât un palat și mai sfântă
 ca un templu.

Ce pline de duioșie erau mesele în familie,
 mai ales a doua zi de Feralii! Din dragoste pen-
 tru morți, toate neînțelegerile se potoliau; și ai

casei se sărutau, încinând pentru gloria trecutului și pentru nădejdile în viitor.

Dar strămoșii de ceară zugrăvită, înciși la spatele nostru, se acoperă încet de mucegaiu. Neamurile noui, ca să ne pedepsească de desamăgiile lor, ne rup fălcile; mâncate de șoareci, trupurile noastre se fărămițează.

Și nenumărații zei, păzind la uși, la bucătărie, în pînniță, la bae, se împrăștie în toate părțile, — cu infățișare de furnici uriașe ce merg grăbite sau de fluturi mari ce zboară.

CREPITUS

se face auzit.

Și pe mine m'au proslăvit odinoară. Mi se aduceau jertfe. Am fost un Zeu!

Atenianul mă întâmpina ca pe o prezicere de bogăție, pe când Romanul credincios mă blestema cu pumnii ridicați și marea preot al Egiptului, postind de bob, tremura la glasul meu și pălea simțindu-mi miroșul.

Pe când oțetul ostășesc se prelingea pe bărbile nerase, când lumea se îmbuiba cu ghindă, cu măzăre și ceapă crudă și pe când berbecul în bucăți se frigea în untul rânced al ciobanilor, — fără să-i pese de vecin, nimeni nu se stingherea. Hrana tare făcea mistuirile răsunătoare. La soare, pe câmpuri, oamenii se ușurau alene.

Treceam astfel fără ceartă, ca și celealte nevoi ale vieții, ca Mena chin al fecioarelor, și ca dulcea Rumina care apără sănul doicii, urmată de vișe albăstrii. Eram șagalnic. Stărneam râsul! Și umflându-se de mulțumire, oaspeții își scoteau totă veselia prin deschizăturile trupului lor.

Am avut și zile de mandrie. Bunul Aristofan m'a

plimbat pe scenă, și împăratul Cladius Drusus m'a așezat cu el la masă. Prin toțe patricienilor am trecut cu măreție! Vasele de aur, ca tobile răsunau sub mine; — și, când pline de nirene de ciuperci și plăcinte, intestinele stăpânului se goleau cu sgomot, universul atent prindea de veste că Cezar mâncase!

Dar acum, sunt surghiunit în poporul de jos, — și lumea se supără numai la auzul numelui meu!

Crepitus se depărtează, scoțând un geamăt.
Apoi, un trăznet;

O VOCE

Am fost Zeul oștirilor, Domnul, Domnul Dumnezeu!

Am întins pe coline corturile lui Iacob, și mi-am hrănit în pustiu poporul fugar.

Eu am ars Sodoma! Eu am înghițit pământul sub Potop! Eu am înecat pe Faraon, cu prinții de rege, cu carele de luptă și surugii.

Zei pismași, uram pe ceilalți zei. Am stropșit pe necurați; am înfrânt pe trușași; — și prăpădul meu alerga încolace și încolo, ca o cămilă scăpată într'un câmp de porumb.

Ca să mantuiesc pe Israel am ales pe cei săraci cu duhul. Ingeri cu aripele de foc le cuvântau în mărăci. i.

Parfumate cu nard, cu scorțisoră și zmirnă, în rochii străvezii și încălțaminte cu tocuri înalte, femei cu suflete ta i se duceau să înjuignăză căpitaniile. Vântul care trecea lucea pe proiecți.

Dăltuisem legea mea și te la le de piatră. Ea închideao o o uică într'ocetate Era no oiu meu. Era în Zem l.i. Aj meu era pământul, ai mei

oamenii, cu cugetul lor, cu faptele, sculele de plugărie și urmașii lor. Chivotul legii era aşezat pe un altar întreit, după părdele de purpură și candelabre aprinse. Aveam ca să mă proslăvească, un trib întreg care legăna cădelniții, și marele preot în vestmânt de hiacint, purtând pe pieptul său pietre scumpe, rânduite simetric.

Vai ce nenorocire! Sfântul sfinților s'a deschis, vălul s'a sfâsiat, mirosurile jertfei s'au risipit în vânt. Sacalul miorlăe în morținte; templul meu s'a năruit, mi s'a împrăștiat norodul!

Preoții au fost sugruma'i cu cingătoarele vestimentelor lor. Femeile sunt închise, toate vasele topite!

Vocea, îndepărându-se:

Eram zeul armatelor, Domnul, Domnul Dumnezeu!

Atunci, se face o tacere grea, o noapte adâncă.

ANTONIU

Au trecut toti.

CINEVA

Numai eu am rămas!

Și Hilarion e în fața lui, — dar schimbă la chip, frumos ca un arhanghel, strălucitor ca un soare, — și atât de mare, încât, ca să-l vadă

ANTONIU

înclină capul pe spate.

Dar cine ești tu?

HILARION

Impărația mea cuprinde universul; și dorința mea nu are margini. Merg mereu liberând spiritul și cumpărind luminile, fără ură, fără milă, fără iubire și fără Dumnezeu. Mă numesc Știință.

ANTONIU

se dă înapoi:

Trebuie să fie mai de grabă... Dracul!

HILARION

întindu-și privirile în ochii lui:

✓ Vrei să-l vezi?

ANTONIU

nu-și mai desprinde privirea din ochii lui Hilarion; e cuprins de dorința de a vedea Diavolul. Groaza lui crește, dorința îi sporește nemăsurată.

Dacă totuși l-ași vedea..., dacă l-ași vedea?...

Apoi într'un spasm de mânie:

Groaza ce am, mă va scăpa de el pentru totdeauna.

Da!

O copită despicate se arată.

Antoniu se căeste.

Dar Diavolul l-a aruncat pe coarnele lui, și-l duce.

VI

Zboară în jos, întins ca un înnotător;—aripele deschise ale Diavolului, ascunzându-l în întregime, par un nor.

ANTONIU

Unde merg?

Adineauri am întrezărit forma Necuratului. Nu! un nor mare mă duce. Poate că am murit și mă urc spre Dumnezeu?...

Ah! ce ușor răsuflu! Aerul curat îmi umple sufletul. Sunt ușor ca un fulg! nici o durere!

Jos, dedesubtul meu, fulgerul cade, zarea se largeste, râuri se întretăe. Pata aceea galbenă e deșertul, întinsul de apă e Oceanul.

Și alte oceane se ivesc, meleaguri nemăsurate pe cari nu le cunoșteam. Iată țările negre, fumegând ca jăratecul, ținutul zăpezilor mereu intunecat de neguri. Caut să găsesc munteii unde soarele, în fiecare seară, asfințește.

DRACUL

Niciodată soarele nu apune!

Antoniu nu se miră de glasul acesta, care-i pare

un ecou al gândului său, — un răspuns al amintirii sale.

In acest timp, pământul a luat forma unui glob: și Antoniu îl zărește în mijlocul seninului, învârtindu-se în jurul polilor, și împrejurul soarelui.

DRACUL

Pământul nu e centrul lumii! Trufie omenească, umilește-te!

ANTONIU

Abia-l mai deosebesc. Se confundă cu celealte astre.

Cerul e ca un năvod de stele.

Sue mereu.

Nici un sgomot! nici chiar cronicantul vulturilor! Nimic!.. și mă aplec să ascult armonia planetelor.

DRACUL

Nu le vei auzi! Nu vei vedea nici anichtonul lui Platon, focarul lui Philolaus, sferele lui Aristot, nici cele șapte ceruri ale evreilor, cu mările ape deasupra bolții de cristal!

ANTONIU

De jos, părea fără ca un zid. O pătrund din potrivă, mă înfund în ea!

Și ajunge în fața lunii, — care seamănă cu o bucată rotundă de ghiajă, plină de o lumină nemîșcată.

DRACUL

Aci era odinioară locașul sufletelor. Bunul Pitagora o împodobișe chiar cu pasări și flori mărețe.

ANTONIU

Nu văd decât câmpii sterpe, cu crateră stinse, sub un cer negru. Du-mă spre astrele cu o lucire mai dulce, ca să privim îngerii cu brațele întinse, ce le țin ca pe torte.

DRACUL

În duce în mijlocul stelelor.

Se atrag și în acelaș timp se resping. Acțiunea fiecărui rezultă din celelalte și contribue la ele, — fără vre-un ajutor, prin puterea unei legi, singura virtute a ordinei.

ANTONIU

Da... da! mintea mea o îmbrățișează! E o desfătare deasupra plăcerilor dragostei! Stau înmormurit în fața măririei lui Dumnezeu!

DRACUL

Ca bolta cerului care se sus cu cât te urci, el va crește sub înălțarea gândului tău; — și-ți vei simți bucuria spontană, cu să a ea: descoperirea lumii în această lărgime a infinitului.

ANTONIU

Ah! mai sus! mai sus! mereu!

Astrele se înmulțesc, schinteează. Calea Lactee la zenit se desfășoară ca o imensă cingătoare, găurită din loc în loc, spărți prin cari intră în lumină ei fășii de întuneric. Cad ploi de stele, dâre de pulbere de aur, aburi luminoși ce plutesc topindu-se.

Uneori o cometă trece deodată; — apoi, liniștea nenumăratelor lumini reîncepe.

Antoniu, cu brațele deschise, se ține de coarnele Dracului, ocupând astfel toată deschizatura dintre ele.

Iși amintește cu dispreț neștiința lui de odinioară, mediocritatea viselor sale. Iată-le deci aproape de el, acele globuri luminoase la cari se uita de jos! Deosebește acum încrucișerea liniilor și complexitatea direcțiilor lor. Le vede venind de departe, — și ca pietrele din praștie, descriind în spațiu orbite, hiperbolice.

Zăreste în acelaș timp Crucea dela sud și Carul Mare, Linxul și Centaurul, nebuloasa Doradei, cei șase sori ai constelației Orionului, Jupiter cu cei patru sateliți, și întreitul inel al monstrosului Saturn! toate planetele, toate astrele pe cari oamenii mai târziu le vor descoperi! Iși umple ochii de luminile lor, își încarcă mintea cu calculul depărtărilor dintre ele; apoi lasă din nou capul în jos.

Care e scopul tuturor acestora?

DRACUL

Nici un scop!

Cum oare Dumnezeu ar putea să aibă un scop? Ce experiență le-ar fi putut învăța, ce gândire l-ar fi hotărât?

Inaintea începătorului nu ar fi făcut, și acum ar fi zadarnic.

ANTONIU

A creeat lumea totuși, dintr'o dată, prin cu-vântul său.

DRACUL

Dar ființele cari populează pământul au venit pe rând. De asemenei, în cer, astre noui se ivesc, — efecte deosebite ale unor cauze felurițe.

ANTONIU

Varietatea cauzelor este voința lui Dumnezeu.

DRACUL

Dar admițând în Dumnezeu mai multe acte de voință, înseamnă că admiți mai multe cauze și-i nimicește astfel unitatea!

Unitatea lui nu se poate despărți de esența lui. Nu a putut să aibă o altă voință, ne putând avea o altă esență; — și pentru că există vecin, lucrează vecinic.

Privește Soarele! Din marginile lui se rup văpăi înalte ce scapă schintei, cari se împrăștie ca să se facă lumină; — și dincolo de cea din urmă lume, peste adâncimile acestea în cari tu nu vezi decât noaptea, alii sori se învârtesc, după aceștia alii, și iară alții, fără sfârșit...

ANTONIU

Destul! destul! Mi-e frică Am să cad în abis.

DRACUL

se oprește; și legătându-l ușor:

Neantul nu există! Vidul nu e nicăieri! Pre-tutindeni sunt corperi cari se mișcă pe fondul statornic al Spațiului — și cum, dacă ar fi mărginit de ceva, nu ar mai fi Spațiul, ci un corp, — el nu are margini!

ANTONIU

Fără margini!

DRACUL

Po'i să te sui în cer mereu, mereu; niciodată nu vei ajunge în vârful lui! Scoboaără-te dedesubtul pământului miliarde și miliarde de veacuri, niciodată nu-i vei da de fund, — fiindcă nu există fund, nici vârf, nici sus, nici jos, nici un capăt; și Spațiul se găsește cuprins în Dumnezeu, care nu e o parte din spațiu, de o anumită mărime, ci imensitatea!

ANTONIU

Înțelet:

Materia... atunci... ar face parte din Dumnezeu?

DRACUL

De ce nu? Po i tu să știi oare unde se sfârșește Dumnezeu?

ANTONIU

Din potrivă, mă închin măririi sale, mă stri-
vește puterea lui!

DRACUL

Și vrei să-l înduioșezi! Ii vorbești, îl împo-
dobești chiar cu virtuți, bunătate, dreptate, ier-
tare, în loc să recunoști că are toate perfecțiunile!

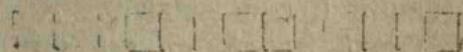
A concepe ceva dincolo de aceasta, înseamnă
a concepe pe Dumnezeu dincolo de Dumnezeu,
ființa dincolo de ființă. El e deci singura Ființă,
singura substanță.

Dacă substanța ar putea să se împartă, și-ar
pierde natură, nu ar mai fi ea, Dumnezeu nu
ar mai exista. E deci indivizibil ca și infinit; și
dacă ar avea un trup, ar fi compus din părți, nu
ar mai fi unul, nu ar mai fi infinit. Nu e deci
un ins!

ANTONIU

Cum? rugile, plânsul, suferințele trucurii meu,
extazul meu, toate acestea să se fi dus oare că-
tre o minciună... în spațiu... zadarnic, — ca un
tipărt de pasăre, ca un vîrtej de frunze moarte!

Plânge:

Oh! nu! Deasupra tuturor, există cineva, un
mare suflet, Domnul, un tată, pe care-l iubește
inima mea și care trebuie să mă iubească!

DRACUL

Dorești ca Dumnezeu să nu fiș Dumnezeu: —

căci dacă ar simți iubire, mânie sau milă, ar trece dela perfecțiunea lui către o perfectiune mai mare sau mai mică. El nu poate să se coboare la un sentiment, nici să se cuprindă într'o formă.

ANTONIU

Intr'o zi totuși, îl voi vedea!

DRACUL

Impreună cu cei aleși, — nu-i aşa? — când ceeace are sfârșit se va bucura de nesfârșit, într'un ungher strâmf, care va cuprinde absolutul!

ANTONIU

Nu are aface, trebuie să existe un rai pentru bine și un iad pentru rău!

DRACUL

Nevoia miiții tale face oare legea lucrurilor? Fără îndoială, răul este indiferent lui Dumnezeu, odată ce pământul e acoperit de rele!

Din nepuțință îngăduie Dumnezeu răul, sau din cruzime îl păstrează?

Crezi tu că el nu are altă treabă decât să dreagă lumea ca pe un lucru imperfect, și să supravegheze toate mișcările, tu'uror ființelor, dela zborul futurelui până la gândul omului?

Dacă el este acela care a creat lumea, Providența e zadarnică. Dacă Providența există, creația este defectuoasă.

Dar răul și binele nu te privesc decât pe tine — ca ziua și noaptea, plăcerea și durerea, moartea

și nașterea cari sunt relative, după un colț al întinsului, un mediu special, un interes particular. Dacă numai infinitul este statoric, există Infinitul:— și atâtă tot!

Diavoul și-a întins tot mai mult aripile lungi, cari acum acoperă spațiul.

ANTONIU

mai vede. Iși pierde simțirea.

Un frig îngrozitor mă îngheță până în fundul sufletului. Aceasta întrece orice durere! E ca o moarte mai adâncă decât moartea. Mă răstogolesc în imensitatea intunericului. Intunecimile intră în mine. Conștiința mi se spulberă în dilatarea aceasta a neantului!

DRACUL

Dar nu simți lucrurile decât prin mijlocirea spiritului tău. Asemeni unei oglinzi concave, spiritul deformează lucrurile; — și orice mijloc îți lipsește ca să le verifici exactitatea.

Niciodată nu vei cunoaște universul în toată întinderea lui; aşa dar nu-ți poți face o părere despre cauza lui, să ai o noțune adevărată despre Dumnezeu, nici măcar să zici că universul este infinit, căci ar trebui mai întâi să cunoști infinitul!

Forma este poate o eroare a simțurilor tale. Substanța o închipuire a gândului tău.

Numai dacă lumea fiind un flux vecinic al lucrurilor, aparența să nu fie dimpotrivă tot ceeace este mai adevărat, și iluzia singura realitate.

Dar ești oare sigur că vezi? Ești sigur măcar că trăești? Poate că nu există nimic!

Dracul a luat pe Antoniu; și ținându-l cu brațele înținse, îl privește cu botul deschis, gata să-l înghită.

Atunci, — iubește-mă și blestemă fantoma pe care o numești Dumnezeu!

Antoniu ridică privirile, printr-o ultimă mișcare de nădejde.

Diavolul îl părăsește.

VII

ANTONIU

se trezește în ins pe spate, la marginea stâncii.
Incepe să se lumineze de ziua.

Să fie oare lumina zorilor, sau o rază de lună?

Incearcă să se scoale, dăr căde; și clănținind din dinți:

Simt o oboselă... de parcă toate oasele mi-ar fi frântă!
Dece?

Ah! Dracul mi-aduc aminte; — îmi spunea din nou ceeace învățasem la moș Didyme despre părerile lui Xenophane, Heraclit, Melis, Anaxajora, asupra infinitului, creației, neputinței de a cunoaște ceva!

Și crezusem că mă pot uni cu Domnul!

Râzând amar:

Ah! nebunie! nebunie! Să fie oare din vina mea? Nu mai pot suțe-i rugăciunea! Mi-e inima mai stearpă ca o stâncă! Altădată se revârsa de iubire...

Nisipul, dimineața, scoate aburi în zare ca pulberea unei cădelnițe, în asfințit, creșteau florile de foc învoalte pe cruce; — și în toiul nopții, de multe ori mi s'a părut că toate ființele și lucrurile, reculese în aceiaș tăcere adorau cu mine pe Domnul. O farmec al rugilor, fericiri de extaz, daruri ale cerului, ce v'ati făcut?

Imi aduc aminte o călătorie ce am făcut cu Amon, în căutarea singurătății pentru a căuta mânăstiri. Era cea din urmă seară; și grăbirăm pasul murmurând imnul, unul lângă altul, fără să vorbim. Pe măsură ce soarele scăpăta, umbrele trupurilor noastre se lungiră ca două obeliscuri mărite mereu și cari ar fi mers înaintea noastră. Cu bucați din bătele noastre, ici și colo încingeam cruci ca să însemnăm locul unei chilii. Noaptea întârzia să se lase; și unde negre se răspândiră pe pământ pe când o imensă culoare roză se întindea încă pe cer.

Când eram copil, mă jucam cu pietre construind schituri. Mama lângă mine, mă privea.

Ea avea să mă blestemă pentru că o părăseam zmulgându-și părul alb. Și cadavrul ei a rămas întins în mijlocul colibei, sub acoperișul de trestie, între zidurile ce se năușesc. Printr'o spărtură, o hienă mirosind aerul, întinde botul!... Ce grozăvie!...

Plânge cu hohote.

Nu, Amonaria nu a părăsit-o! Unde să fie acum, Amonaria? Poate că la băie, își scoate pe rând vestimentele, mai întâi mantia, apoi cingătoarea, prima tunică, a doua mai subțire, toate măgelele; și aburul de scorțișoară ii înfășură picioarele și brațele goale. Se culcă apoi pe mozaicul cald.

Părul ei, în jurul soldurilor, pare o lână neagră,
— și înăbușindu-se puțin în aerul prea fierbinte,
respiră, cu pieptul scos, cu sănii eșîți înainte. Uite!...
mi se răsvrătește carne! În toiul grijilor, mă chinuie râvnirea. Două sufe înțe deodată; — aceasta
e prea mult! Nu-mi mai pot suferi propria-mi ființă!

Se apleacă, și privește prăpastia.

Omul care ar cădea înăuntru ar muri. Nimic
mai ușor, decât să aluneci spre stânga; o singură
mișcare ai face! una singură.

Atunci apare

O FEMEE BATRANA

Antoniu se ridică cu o tresărire de spaimă. Crede
că vede pe mama sa înviată.

Dar aceasta este mult mai bătrână, și de o slăbiciune uimitoare.

Un giulgiu înodat în jurul capului, îi atârnă cu
părul alb până la pulpele subțiri ca două cărji.
Strâlucirea dinților, de culoarea fildeșului, îi face
mai întunecată pielea pământie. Orbile ocilor ei
sunt pline de intunerit, și în fundul lor două flacări
tresări, ca două candeli de pe morminte.

Vino, îi spune ea. Ce te oprești?

ANTONIU

bâlbâind:

Mi-e teamă să nu fac un păcat!

EA

Dar regele Saul s'a omorât! Lazias, un credincios, s'a omorât! Sfânta Pelaghia din Antiochia s'a omorât! Dominia din Alep și cele două fiice ale ei, trei alte sfinte, s'au ucis; — și amintește-ți pe toți duhovnicii cari alergau înaintea călăilor, din nerăbdarea de a muri. Ca să se bucure mai curând de moarte, fecioarele din Milet se subgrumau cu cingătorile lor. Filozoful Hegesias, la Siracusa, o propovăduia astfel, încât se goleau lupanarele, ca să se spânzure curtizanele la țară. Patricianii dela Roma și-o dăruesc ca desfrâu.

ANTONIU

Da, e o dragoste puternică! Muți sihaștrii mor din cauza ei.

BĂTRANA

Să faci un lucru care te pune pe aceași treaptă cu Dumnezeu, — ia gândește-te! Te-a creat, vei ră iată ope a lui, tu, prin curajul tău să o boală. Bucuria lui Erostrat nu a fost mai mare. Și apoi, trupul tău batjocorit destul suletul, pentruca în cele din urmă să te răsbuni. Nu vei suferi. Se va sfârși repede. Dece te temi? o mare gaură neagră! Poate că e goală!

Antoniu ascultă fără să răspundă; și de cealalta parte apare:

O ALTA FEMEE

tânără și frumoasă, minunată. Credea la început că e Amonaria.

Dar e mai înaltă, blondă ca miereă, grasă, cu fard pe obrajii și trandafiri în păr. Rochia lungă încărcată de fluturași de aur are șliști mălice, urele sănăse pur de sânge și ploapele ei barecum grele, sunt atât de pline de visare obosită, încât ar crede că e oarba.

Ea șoptește:

Trăește-ți viața, bucură-te! Solomon propovăduiește plăcerea! Mergi după cum te îndeamnă inima și după dorința ochilor tăi!

ANTONIU

Ce plăcere să mai găsesc? Inima mi-e obosită,
dorințele mele sunt turburi!

EA

Du-te în mahalaua Racotis, împinge o ușă zugrăvită în albastru; și când vei fi în atrium, unde murmură o fântână, o femeie va veni în vestinăt de niștase albă cu linii de aur, cu părul despletit, cu râsul asemenei sunetului șarpelui cu clopoței. E dibace. Vei gusta în mângâerea ei mândria unei inițieri și linișirea unei nevoi.

Tu nu cunoști, de asemenei, turburarea adulterelor, zidurile sărite, răpirile, plăcerea de a vedea goală pe aceea pe care o respectai îmbrăcată.

Ai strâns la piept o fecioară care te-a iubit? Iți amintești rușinea păăsită, și păreri de rău cari mureau sub fluxul lacrimilor dulci?

Poți, nu-i aşa, să te trezești mergând alături de ea în crâng, sub lumina lunii? La strângerea mâinilor voastre unite, un fior vă trece prin trup;

ochii voștri apropiati răspândesc dela unul la altul unde imateriale, și inima vi se umple; bate; e un vârtej suav, o beție ce se revarsă...

BĂTRÂNA

Nu e nevoie să ai plăcerile ca să le simți amărăciunea! E de ajuns să le vezi din depărtare, ca să te prindă desgustul. Trebuie să fi obosit de monotonia acelorași mișcări, de durata zilelor, de urătenia lumii, de prostia soarelui!

ANTONIU

Oh! da, tot ce luminează el, nu-mi place!

TÂNĂRA

Sihastre! sihastre! vei găsi diamante în pietriș, fântâni sub nisip, desfătare în întâmplările pe care le disprețuești; și sunt chiar colțuri pe pământ atât de frumoase, încât îți vine să-l strângi la piept.

BĂTRÂNA

În fiecare seară, adormind pe el, nădăjduiești să te acopere curând!

TÂNĂRA

Totuși, crezi în invierea trupului, ceeace este transportarea vieței în eternitate!

Bătrâna, în timp ce vorbea, s'a descărnat mai mult; și deasupra capului său, care nu mai are păr, un liliac face ocoluri în aer.

Cea Tânără s'a făcut mai grasă. Rochia ei sclipește, nările-i palpită, își rotește ochii aluni.

CEA DINTAI

spune, deschizând brațele:

Vino, sunt mângâerea, odihna, uitarea, vecinica seninătate!

A DOUA

întinzându-și sănii:

Sunt vraja, plăcerea, viața, fericirea nesecată!

Antoniu se întoarse ca să fugă. Fiecare îi pune mâna pe un umăr.

Giulgiul se dă la o parte și descoperă scheletul Morții.

Rochia se desface, lăsând să se vadă trupul întreg al Desfrânării, care are mijlocul subțire cu șolduri enorme și părul lung, ondulat, fluturând în vânt.

Antoniu rămâne nemîscat între amândouă, privindu-le.

MOARTEA

îi spune:

Acum sau în curând, e tot una!

Ești al meu, ca sorii, noroadele, orașele, regii, zăpada munților, iarba câmpurilor. Zbor mai sus cu pas; — și marginea mormântului, se întoarce nădejdea, am invins și pe fiul lui Dumnezeu.

DESFRÂNAREA

Nu te mai impotrivi; sunt atotputernicia! Păduurile răsună de suspinele mele, valurile sunt tur-

burate de mișcările mele. Virtutea, curajul, mila se topesc în parfumul gurii mele. Însoțesc pe om pas cu pas; — și marginea mormântului, se întoarce spre mine!

MOARTEA

Îți voi arăta ceeace încercai să pricepi la lurnina torțelor, pe fețele morților, — sau când rătăceai dîncolo de Piramide, în marile nisipuri făcute din rămășițe omenești. Din când în când, o bucată de țeastă se rostogolea sub sandala ta. Luai pulbere, o făceai să ti se scurgă printre degete și gândul tău, contopit în ea, se afunda în neant.

DESFRANAREA

Abisul meu e mai adânc! Statui au trezit iubiri scârnave. Unii cad în legături ce însăpămantă. Își ferecă lanțuri pe cari le blestemă. De unde vine puterea de a robi a curtizanelor, ciudătenia visurilor, imensitatea tristeții mele?

MOARTEA

Ironia mea le întrece pe toate! Există zvârcoliri de placere la înmormântările regilor, la nimicirea unui popor; — și războiul se face cu cântece, cu penaje, drapele, hamuri de aur, cu o desfășurare de ceremonie ca să mi se aducă o cinstire mai mare.

DESFRÂNAREA

Mânia mea face cât a ta. Urlu, mușc. Am sudori de muribund și infățișări de stârv.

MOARTEA

Eu te fac serioasă; să ne luăm de mâna!

Moartea rănește, Desfrânarea rage. Se cuprind de mijloc, și cântă împreună:

- Grăbesc topirea materiei!
- Inlesnesc risipa sămânței!
- Tu nimicești, pentru înoirile mele!
- Zămislești, pentru nimicirile mele!
- Sporește-mi puterea!
- Fă-mi putrezirea să rodească!

Și glasurile lor, al căror ecou desfășurându-se umple zarea, devin atât de puternice, încât Antoniu se prăbușește.

O zguduire, din când în când, îl face să-și întredeschidă ochii; și zărește în mijlocul întunericului un fel de monstru în fața sa.

E un cap de mort, cu o cunună de trandafiri, deasupra unui trunchiu de femeie alb și sidefat. În jos, un giulgiu înstelat cu puncte de aur îl face o coadă; — și tot trupul svâcnește ușor — în felul unui vierme uriaș, care ar sta vertical.

Vederia se sterge, pieră.

ANTONIU

se ridică.

Încă odată fu Diavolul, sub îndoita lui înfățișare: duh al destrăbălärii și duh al nimicirii.

Nici unul din ele nu mă sperie. Înlătur fericirea, și mă simt etern.

Astfel, moartea nu este decât o iluzie, un văl ce ascunde pe alocuri continuitatea vieții.

Dar Substanța fiind unică, dece Formele sunt deosebite?

Trebue să existe, undeva, chipuri primordiale, ale căror coruri nu sunt decât imaginile lor. Dacă am putea să le vedem, am cunoaște legătura dintre materie și spirit, în ce constă Ființa!

Acele chipuri erau zugrăvite la Babilon pe zidul templului lui Belus, și acopereau un mozaic în portul Cartaginei. Eu însumi am zărit uneori în cer chipuri parcă de sprite. Cei ce trec prin pustii întâlnesc animale ce intrec orice închipuire...

Și în față de partea cealaltă a Nilului, iată că Sfinxul apare.

Își întinde labele, își scutură fășiile de pe frunte, și se culcă pe pântece.

Sărind, zburând, scuipând foc pe näri, și cu coada de dragoi îsbindu-și aripile, Chimera cu ochii verzi, țopăe, latră.

Inelele părului ei, căzându-i pe o parte a trupului, se amestecă cu perii de pe șale, iar de cealaltă parte, părul îi atârnă până pe nisip și se mișcă în legănarea întregului ei trup.

SFINXUL

Stă nemîșcat, și privește Chimera:

Aci, Chimero; oprește-te!

CHIMERA

Nu, niciodată!

SFINXUL

Nu fugi aşa repede, nu zbură aşa de sus, nu
lătra aşa de tare!

CHIMERA

Nu mai mă chema, nu mai mă chema, căci
trebuie să stai mereu mut!

SFINXUL

Nu-mi mai zvârli flacările tale în față și nu
mai urla în urechile mele; nu-mi vei topi gra-
nitul!

CHIMERA

N'ai să mă prinzi, Sfinx grozav!

SFINXUL

Ca să stai cu mine, ești prea nebună!

CHIMERA

Ca să alergi după mine, ești prea greu!

SFINXUL

Unde te duci, de fugi aşa de iute?

CHIMERA

Gonesc în hrubele labirintului, plutesc pe munci,
ating valurile, latru în fundul prăpăstilor, mă agăț
cu botul de poalele norilor; cu coada ce-mi atârnă,
fac dungi pe nisip, și colinile și-au ondulat cres-
tele după forma umerilor mei. Pe tine însă te găsesc
mereu nemîșcat, sau desemnând cu vârful unghiei
alfabete pe nisip.

SFINXUL

Eu îmi păstrez taina! Cuget și socotesc.

Marea se rostogolește în albia ei, grâul se leagănă în vînt, caravanele trec, praful zboară, cetețile se năruiesc; — și privirea mea, pe care nimic nu o abate, rămâne întinsă prin lucruri spre o zare unde nimeni nu ajunge.

CHIMERA

Eu sunt veselă și zglobie! Arăt oamenilor zări minunate cu raiuri în nori și fericiri depărtate. Le vîrs în suflet vecinicile nebunii, năzuite de fericire, plănuiri pentru viitor, visuri de glorie, și jurăminte de iubire și hotărârile virtuoase.

Indemn la călătorii primejdioase și mari isprăvi. Am dăltuit cu ghiarele mele minunile arhitecturilor. Eu am agățat clopoței pe mormântul lui Porsena, și am înconjurat cu un zid de aramă cheiurile Atlantidei.

Caut parfumuri noi, flori mai învoalte, plăceri nesimțite încă. Dacă zăresc undeva un om a căruia minte se odihnește în înțelepciune, mă reped la el și-l sugrum.

Pe toți cei chinuiți de dorul lui Dumnezeu, i-am înghițit.

Cei mai tari, ca să se sue până la frunțea mea regească, se urcă pe dungile fășilor de acolo ca pe trepte unei scări. Oboseala îi cuprinde și căd singuri pe spate.

Antoniu începe să tremure.

Nu mai e în fața colibei sale, ci în pustiu, — având de o parte și de alta bestiile acestea monstru-case, al căror bot îi atinge umărul.

SFINXUL

O Fantasie, du-mă pe aripile tale ca să-mi
treacă urâtul tristeții!

CHIMERA

O Necunoscutule, sunt îndrăgostită de ochii tăi.
Ca o hienă în călduri mă rotesc în jurul tău, ce-
rându-ți rodnicia a cărei nevoie mă arde.

Deschide botul, ridică-ți picioarele, urcă-te pe
spinarea mea!

SFINXUL

Picioarele mele, de când stau nemîșcate, nu se
mai pot ridica. Licienii, ca o pecingine, au crescut
pe botul meu. De mult ce gândesc, nu mai am ni-
mic de spus.

CHIMERA

Mînți, sfinx fățănic! Dece mă chemi și te lepezi
mereu de mine?

SFINXUL

Tu, toată nesupusă, treci ca vîrtejul!

CHIMERA

E vina mea? Cum? Lasă-mă!

Latră.

SFINXUL

Te săcăi, îmi scapi!

Grohăe.

CHIMERA

Să încercăm! — Mă strivești!

SFINXUL

Nu! nu se poate!

Și înfundându-se mereu, dispare în nisip, — în timp ce Chimera, care se tărăște cu limba scoasă, se depărtează făcând rotocoale.

Răsuflarea gurii ei a lăsat o ceață.

În această negură, Antoniu zărește infășurări de nori, unduieri nehotărîte.

În sfârșit, deosebește un fel de aparențe de corpuri omenești;

Și mai întâi vine.

CEATA DE ASTOMI

asemeni unor bășici de aer în soare.

Nu suflă prea tare! Picăturile de ploae ne rănesc, sunetele false ne jupoiae, întunericul ne orbește. Făuriți din adieri și parfumuri, curgem, plutini — ceva mai mult ca visul, nu însă ființe de tot...

NISNASII

nu au decât un ochiu, un obraz, o mână și un picior, o jumătate de trup o jumătate de inimă. Și spun, foarte tare:

Trăim foarte la largul nostru în jumătăți de case, cu jumătățile de femei și jumătățile noastre de copii.

BLEMII

cu totul lipsiți de cap:

Umerii noștri sunt mai largi,—și nu există bou, rinocer sau elefant care să poată purta ceeace ducem noi.

Un fel de trăsături, ca o figură vagă reliefată pe piepturile noastre, și atâta tot! Gândim mistuirii, subtilizăm secretești. Dumnezeu, pentru noi, plutește liniștit în sucuri gastrice.

Noi nu ne abatem din drum, ci trecem drept prin mocirle, mergem dealungul prăpăstiilor; — și suntem cei mai muncitori oameni, cei mai fericiți, cei mai virtuoși.

PIGMEII

Mici oameni de treabă, colcăim pe pământ ca vermina pe o cocoașe de cămilă.

Oamenii ne ard, ne îneacă, ne strivesc; și mereu ne ivim din nou, mai vioi și mai numeroși; — fioroși prin cantitate.

SCIAPOZII

Prinși de pământ prin părul nostru, lung ca lianele, vegetăm la adăpostul picioarelor noastre, largi ca umbrelele; și lumina ne vine prin grosimea călcăelor. Nu ne urnim și nu lucrem! — a ține capul cât mai jos cu putință, e taina fericirii!

Coaptele lor ce seamănă cu trunchiuri de arbori, se înmulțesc.

Și o pădure se ivește. Maimuțe mari aleargă în patru labe; sunt oameni cu cap de câine.

CYNOCEPHALII

Sărim din cracă în cracă ca să sugem ouăle, și jumulim păsărelele; apoi ne punem cuiburile lor pe cap, în chip de tichie.

Zmulgem totdeauna ugerul vacilor; și scoatem
ochii râsului, ne bălegăm din vîrful copacilor, ne
arătăm josnicia pe față.

Sfâșiind florile, strivind fructele, turburând iz-
voarele, pânărind femeile, suntem stăpâni,—prin
puterea brațelor noastre și cruzimea inimii.

Curaj, tovarăși! Clănțaniți din fâlcii!

Sânge și lapte curge din buzele lor. Ploaia cade
șuvoaie pe spinările lor păroase.

Antoniu respiră răcoarea frunzelor verzi.

Ele se mișcă, crăcile se ciocnesc; și deodată se
ivește un mare cerb negru, cu cap de taur, care poartă
între urechi un stufiș de coarne albe.

SADHUZAGUL

Cele șeaptezeci și patru de rămurele ale coarne-
lor mele sunt găunoase ca flautele.

Când mă întorc spre vântul de miazați, din
ele es sunete cari atrag spre mine fiarele încântate.
Serpii mi se încolăcesc pe picioare, viespele mi
se lipesc în nări, și papagali, porumbițele și ibișii
cad printre coarnele mele. — Ascultă!

Iși înclină coarnele, din cari ese un cântec nespus de
duice.

Antoniu își apasă pieptul cu amândouă mâinile.
I se pare că melodia aceasta îi fură sufletul.

SADHUZAGUL

Dar când mă întorc spre vântul de miazanoapte,
crângul meu de coarne mai stufoș ca o armată de
lănci, scoate un urlet; pădurile tresă, fluviile se
trag la deal spre isvor, pojghița fructelor crapă, și
ierburile se ridică drepte cum se face măciucă pă-
rul pe capul fricosului. — Ascultă!

Iși înclină coarnele, din care es tipete asurzitoare;
Antoniu se simte sfâșiat.

Și groaza lui crește văzând

MARTICHORASUL

uriaș leu roșu, cu chip de om, cu trei rânduri de
cișnți.

Lucirea blănii mele arămii se amestecă cu stră-
lucirea nisipurilor întinse. Suflu pe nări groaza
singurătăților. Scuip ciumă. Mănânc armatele, când
cutează să vie în deșert.

Unghiile mele sunt sucite ca burghiu, dinții
mei au colții ca ferestrăul; și coada mea, ce se în-
vărtește ca o praștie, e zbârlită cu săgeți pe cari
le arunc la dreapta, la stânga, înainte și înapoi.
Uite! Na!

Martichorasul asvârle spinii din coadă, cari se
împrăștie în toate părțile ca săgețile. Plouă cu stropi
de sânge, cari fac frunzișul să freamăte.

CATOBLEPASUL

bivol negru, cu capul de porc târându-se pe pământ,
fiind legat de umeri printr'un gât subțire, lung și
moale ca un maț golit.

Zace tavălit în noroi; și picioarele lui dispar sub
enorma coamă cu peri tari, care-i acoperă fața.

Greoiu, trist, sălbatec, stau astfel încât să simt
fără întrerupere sub pântec căldura noroiului. Capul
mi-e aşa de greu încât îmi este cu neputință să-l
duc. Il rostogolesc în jurul meu, încet; și cu fâlcii e
deschise, zmulg cu limba ierburile otrăvite, stro-
pitate de răsuflarea mea. Intr'o zi, mi-am mâncat
labele fără să-mi dau seama.

Nimeni, Antoniu, nu mi-a văzut ochii, sau cei
ce mi î-au văzut, au murit. Dacă mi-ași ridică

pleoapele, — pleoapele umflate și roșii, — ai muri pe loc.

ANTONIU

Oh! acesta!... a... a... Dacă mi-ar veni poftă?
Stupiditatea lui mă atrage. Nu! nu! nu vreau!

Prietește în jos, neclintit.

Dar ierburile se aprind și din zvârcolirile văpăilor se ridică.

BASILICUL

mare șarpe violet cu trei creste, cu două dinți, unul în sus, altul în jos.

Bagă de seamă, ai să-mi cazi în bot! Beau foc. Focul, sunt eu; — și-l sorb de pretutindeni: din nori, din pietre, din pomii uscați, din părul animalelor, de pe întinsul mlaștinilor. Căldura mea inviază vulcanii, dau strălucire pietrelor scumpe și culoare metalelor.

GRIFONUL

Ieu cu cioc de vultur cu aripi albe, labele roșii, iar gâtul albastru.

Sunt domnul splendorilor din adâncuri. Cunosc taina mormintelor în cari dorm vechii regi.

Un lanț, care ese din zid, le ține capul drept. Lângă ei, în bazine de porfir, femeile pe cari le-au iubit plutesc pe lichide negre. Comorile lor sunt rânduite în săli, — în romburi, grămezi, piramide; și mai jos, dedesubtul mormintelor, după lungi o-coluri, în mijlocul întunecimilor înăbușitoare, curg fluvii de aur cu păduri de diamant, livezi de rubine, lacuri de argint viu.

Răzimat de poarta subteranei, cu laba ridicată, pândesc cu ochii mei inflăcărăți pe cei ce ar vrea să vină. Câmpia vastă, până în fundul zării e stearpă și albită de oasele călătorilor. Pentru tine porțile de

bronz se vor deschide, și vei mirosi aburul minelor,
vei coborâ în hrube... Iute! iute!

Sapă țărâna cu ghiarele, cântând ca un cocoș.
Mii de glasuri răspund. Pădurea tremură.

Și tot felul de bestii spăimântătoare se arată, ca: Tragelaphus, jumătate cerb și jumătate bou; Myrmecoleul, leu spre cap, furnică la trup, ale cărui organe de zămislire sunt în răspăr; șarpele Aksar, de șasezeci de coși, care a speriat pe Moise; marea nevăstuică Pastinaca, ce usucă arborii prin miroslul ei; Presteros, care te tâmpetează prin atingerea lui; Miragul, iepure cu coarne, locuind în insulele marii. Leopardul Phalmant îl crapă pântecele de mult ce urlă; Seradul, urs cu trei capete, își sfâșie vui cu limba; câinele Cepus risipește pe stânci laptele albastru din sănii lui. Tânărari încep să bâzăe, broaște răioase sar, șerpii șueră. Fulgere scăpesc. Grindina cade.

Vin vîjeliști, pline de anatomici minunate. Sunt capete de crocodili pe picioare de căprioară, bufe cu coadă de șarpe, purcei cu boturi de tigrii, capre cu spinări de măgar, broaște păroase ca urșii, cameleoni mari cât hipopotamii; viței cu două capete, dintre cari unul plânge, altul mugăște; câte patru plozi lipiști prin burice și jucând ca o sfârlează, pântece înaripate cari se rotesc ca muștele.

Plouă din cer, es din pământ, curg din stânci. Pretutindeni ochii învăpăiați, boturi răgitoare; piepturile se umflă, ghiarele se lungesc, dinții scrâșnesc, cărnurile clăpănesc. Unii nasc, alții se împreună sau dintr-o singură mușcătură se înghit.

Inăbușite sub propriul lor număr, înmuțindu-se prin atingeri, se urcă unii peste alții; — și toți se mișcă în jurul lui Antoniu cu o legănare regulată, de parcă pământul ar fi puntea unei corăbii.

Ei simte pe pulpe dâra melcilor, pe mâini frigul viperilor; și paianjeni țesându-și pânza, îl prind în mrejele lor.

Dar cercul monștrilor se deschide, cerul deodată devine albastru, și

LICORNA

a sosit:

In goană! în goană!

Am copite de fildeș, dinți de oțel, capul de cu-loarea purpurei, trupul ca zăpada, și cornul din fruntea mea poartă dungile curcubeului.

Călătoresc din Chaldea în pustiul tătăresc, pe țărmul Gangelui și în Mesopotamia. Intrec străjii. Alerg aşa de repede, încât tărăsc vântul după mine. Mă frec cu spinarea de palmieri. Mă rosto-golesc printre bambuși. Dintr-un salt, sar râurile. Porumbei zboară deasupra mea. O singură fecioară poate să mă înfrâneze.

In goană! în goană!

Antoniu o privește fugind.

Și cu ochii rămași ridicăți, privește toate păsările cari se hrănesc cu vânt: Guithul, Ahuti, Alphalim, Iuknethul munților din Caff, Homaii Arabilor cari sunt sufletele oamenilor uciși. Aude papagalii spunând cu-vinte omenești, apoi marile palmipede pelasgiane cari scâncesc cum fac copiii sau rânjesc ca femeile bătrâne.

Un aer sărat îi atinge nările. O plaje se află acum în fața lui.

Departate, țășniri de apă se înalță, aruncate de balene; și din fundul zării.

DOBITOACELE MĂRII

rotunde ca burdufurile, turtite ca lamele dințate ca ferestrăul, vin tărându-se pe nisip.

Vei veni cu noi, în imensitățile noastre unde
vîmeni încă nu a coborât!

Noroade diferite locuesc țările Oceanului. Unele sunt în finitul furtunilor: altele înăotă în străveziul undelor reci, pasc ca boii pe câmpurile de coralii, sorb prin trompa lor refluxul talazelor, sau duc pe umeri greutatea izvoarelor mării.

Fosforescențe sclipesc pe mustățile focelor, pe solzii peștilor. Aricii de mare se învârtesc ca roțile, cornul lui Ammon se desfășură ca un otgon, scoicile scărțăe diri balamale, polipii despletește tentacule, meduzele freamătă asemenea unor globuri de cristal, buzei plutesc, actiniile scuipă cu apă; mușchi, ierburi de mare au crescut.

Și tot felul de plante se intind ca ramurile, se succesc ca burghiul, se lungesc cu vârfuri, se rotunjesc ca evantaiele. Dovleciu par săni, lianele se încolăcesc ca șerpii.

Dedaimii Babilonului, cari sunt arbori, au în loc de fructe capete omenesti; Mandragorele cântă, rădăcina Baaras aleargă prin iarba.

Vegetalele nu se mai deosebesc acum de animale. Palipierii, ce par smochini, au brațe pe ramuri. Antoniu crede că vede o omidă între două frunze; e un fluture care-și ia zborul.

E gata să calce pe o piatră; o lăcustă cenușie sare. Insecte asemenei petalelor de trandafir împodobesc un copăcel; frămituri de efemere fac pe pământ un strat ca de zăpadă.

Și apoi plantele se asemuesc cu pietrele.

Pietrele seamănă cu creerii, stalactitele cu sănii, norile de fer par țesături împodobile cu chipuri.

In fărâme de ghiață, deosebește înfloriri, urme de mărăcini și de scoici — încât nu mai știe dacă

sunt urmele acestor lucruri, sau chiar lucrurile în-săși Diamante strălucesc ca ochii, mineralele palpită

Și nu-i mai este frică!

Se întinde pe pământ, și sprijinăt în coate, o-prindu-și răsuflarea, privește.

Insecte ce nu mai au stomac continuă să mănânce; ferige veștejite încep să reînflorească; mădulare ce lipseau cresc la loc.

Însărsit, zărește globule mici cât gămălia unui ac, împodobite cu cili de jur împrejur. O vibrație le mișcă.

ANTONIU

delirând:

O fericire! fericire! am văzut zănișlindu-se viața, am văzut mișcarea începând. Sângele-mi bată atât de puternic în vine, încât le va sparge. Imi vine să zbor, să înnot, să latru, să mugesc să urlu. Aș vrea să am aripi, o carapace, o coajă, să suflu fum, să am o trompă, să-mi zvârcolesc trupul, să mă răspândesc peste tot, să fiu în tot, să ma înalț cu mirezmel, să cresc ca ierburile, să curg ca apa, să vibrez ca sunetul, să strălucesc ca lumina, să mă strâng în toate formele, să pătrund fiecare atom, să cobor până în adâncul materiei, să fiu materia!

Ziua însărsit se ivește; și ca perdelele unui fabernacul, norii de aur înfășurându-se în vaste roto-coale, descoperă cerul.

In mijlocul cerului, chiar în discul soarelui, strălucește chipul lui Iisus Christos.

Antoniu face semnul crucii și iară începe rugă.

S F Â R S I T